

ข้อมูลรายการอ้างอิง ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ประเภท ตำรับยาแผนไทย ฉบับ พ.ศ. 2566

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
กระทรวงสาธารณสุข

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
กระทรวงสาธารณสุข

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขออนุญาตแจ้ง

คำนิยาม

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีบทบาทหน้าที่พัฒนาวิชาการและการบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยส่งเสริมและพัฒนาการวิจัย การจัดระบบความรู้ พัฒนาแหล่งผลิตและผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมไปถึงการคุ้มครอง อนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย โดยอาศัยความร่วมมือของเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยไทยให้มีความพร้อมสำหรับนำไปใช้ในระบบบริการสุขภาพ อย่างมีคุณภาพ ปลอดภัย และเป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพ

รายการตำรับยาอ้างอิงสำหรับจดแจ้งนี้เป็นตำรับยาที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจัดทำขึ้นสำหรับผู้ประกอบการและผู้สนใจใช้อ้างอิงเพื่อขอใบรับจดแจ้งผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งใช้ระยะเวลาขอใบอนุญาตประมาณ 1 เดือน เป็นช่องทางที่มีความรวดเร็วกว่าการขึ้นทะเบียนตำรับยา ในการคัดเลือกตำรับยาได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกที่อ้างอิงจากหลักวิทยาศาสตร์ องค์ความรู้การแพทย์แผนไทย วิธีการควบคุมคุณภาพ และโรคที่เป็นปัญหาของระบบสาธารณสุข ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องตลาด และตอบสนองต่อความต้องการของระบบสาธารณสุขไทย

แม้หนังสือนี้จะมีความคล้ายกับประกาศกระทรวงสาธารณสุขฯ สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขอจดแจ้ง พ.ศ. 2566 แต่เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มีข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับชื่อวิทยาศาสตร์และการควบคุมคุณภาพของตำรับยาและวัตถุดิบที่ใช้ เหมาะสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการยกระดับความสามารถในการผลิตและนักวิชาการที่ต้องการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสมุนไพรไทย อย่างไรก็ตามหลักวิชาการมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นในภายภาคหน้าหนังสือเล่มนี้อาจจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับอ้างอิงได้ระดับหนึ่ง ซึ่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจะต้องติดตามและศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นกรมที่พัฒนาวิชาการด้านการแพทย์แผนไทยอย่างต่อเนื่อง

(นายแพทย์ธงชัย เลิศวิไลรัตนพงศ์)

อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

คำนิยม

ผมได้เห็นพัฒนาการของการทำรายการตำรับยาอ้างอิงสำหรับจดแจ้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จนถึงปัจจุบัน การทำงานนี้เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการคือ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ที่สนับสนุนให้มีตำรับยาแผนไทยที่มีคุณภาพและมาตรฐานในท้องตลาด ให้ผู้บริโภคได้เลือกใช้อย่างปลอดภัย เป็นที่น่ายินดีที่การทำงานร่วมกันระหว่างสองหน่วยงานประสบความสำเร็จ มีตำรับยาตามองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยที่ประกาศใช้ในประกาศกระทรวงสาธารณสุขมาอย่างต่อเนื่อง และผลนี้ทำให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปผลิตและขอรับใบอนุญาตได้อย่างรวดเร็ว เป็นการส่งเสริมยาแผนไทยและภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยได้อย่างดี และนำไปใช้ได้จริง

ในหนังสือนี้มีองค์ประกอบเด่นคือได้รวบรวมข้อมูลด้านการควบคุมคุณภาพของตำรับยาและวัตถุดิบที่จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้ประกอบการได้นำไปใช้ หากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศให้มีการควบคุมคุณภาพตำรับยาและวัตถุดิบ และยังเป็นแหล่งข้อมูลที่นักวิชาการสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้อีกด้วย

หนังสือนี้มีครูบาอาจารย์หลายท่านที่ได้มีส่วนร่วมในงานและทำให้หนังสือได้สำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยดี ผมจึงขอขอบคุณครูบาอาจารย์มา ณ ที่นี้ด้วย

(นายแพทย์ขวัญชัย วิศิษฐานนท์)

รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

คำนำ

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ให้การสนับสนุนข้อมูลวิชาการประกอบการอนุญาตผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตามพระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562 ซึ่งได้เปิดช่องทางการอนุญาตทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร 3 แบบ คือ การจดแจ้ง การแจ้งรายละเอียด และการขึ้นทะเบียน โดยการอนุญาตแบบจดแจ้งนั้น เป็นการอนุญาตทะเบียนแบบใหม่ ซึ่งอาศัยการส่งเสริมจากภาครัฐ ในการคัดเลือกสูตรตำรับยาที่อยู่ในตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ และนำมาจัดทำข้อมูลสำหรับการอนุญาตทะเบียนสำเร็จรูป เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจสมุนไพร โดยผ่านการกลั่นกรองจากคณะทำงานซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญหลายแขนง รวมไปถึงการศึกษาวิจัยเพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566-2570 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างเหมาะสม

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาคล้ายคลึงกับ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย ต้องได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับ ใบรับแจ้งรายละเอียดหรือใบจดแจ้ง และชื่อ ปริมาณ และเงื่อนไขของวัตถุที่อาจใช้เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์สมุนไพร สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขอจดแจ้ง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566 และได้เพิ่มเติมข้อมูลชื่อวิทยาศาสตร์สมุนไพร ข้อมูลด้านการควบคุมคุณภาพ ของข้อมูลรายการอ้างอิงตำรับยาแผนไทยทั้งสิ้น 50 ตำรับ 90 มอโนกราฟ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ 19 ตำรับ 45 มอโนกราฟ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาสูตรตำรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่อไป

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของหนังสือข้อมูลรายการอ้างอิงผลิตภัณฑ์สมุนไพร ประเภท ตำรับยาแผนไทย และประเภท ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ ฉบับ พ.ศ. 2566 สำหรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขอจดแจ้ง ได้จัดทำในรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเผยแพร่ใช้ประโยชน์ตามยุคสมัย ปัจจุบัน การอ้างอิงทางวิชาการ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์แผนไทย และประชาชนทั่วไป

นายสมศักดิ์ กริชชัย

ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ชยันต์ พิเชียรสุนทร ราชบัณฑิต
2. นายสมศักดิ์ กริษฐ์ ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

1. นางสาวพิศพรรณ วีระยิ่งยง กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
2. นางสาวชวิศา ประดิษฐ์อุกฤษฏ์ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
3. นางสาวภัทธีรา แรงกล้า กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
4. นางสาวกรรวี กรวิศิษฐ์วาทีน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
5. นางสาวรุ่งทิพย์ เลาะวิถึ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
6. นางสาวเกษราภรณ์ วงษ์พิมพ์ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

สารบัญ ตำรับยาแผนไทย

1. กลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

1.1 กลุ่มยาขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

(1) ยาธาตุบรรจบ ชนิดผง.....	1
(2) ยาธาตุบรรจบ ชนิดแคปซูล.....	6
(3) ยาธาตุบรรจบ ชนิดลูกกลอน.....	10
(4) ยาธาตุบอเชย ชนิดยาต้ม.....	16
(5) ยาประสะเจตพังคี ชนิดผง.....	19
(6) ยาประสะเจตพังคี ชนิดแคปซูล.....	23
(7) ยาประสะกะเพรา ชนิดผง.....	27
(8) ยาประสะกะเพรา ชนิดแคปซูล.....	30
(9) ยาประสะกะเพรา ชนิดเม็ด.....	33
(10) ยาประสะกานพลู ชนิดผง.....	37
(11) ยาประสะกานพลู ชนิดแคปซูล.....	43
(12) ยามหาจักรใหญ่ ชนิดผง.....	49
(13) ยามหาจักรใหญ่ ชนิดแคปซูล.....	55
(14) ยามันทธาตุ ชนิดผง.....	60
(15) ยามันทธาตุ ชนิดแคปซูล.....	65
(16) ยาวิสัมพยาใหญ่ ชนิดผง.....	71
(17) ยาวิสัมพยาใหญ่ ชนิดแคปซูล.....	75

1.2 กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย

(1) ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดผง.....	80
(2) ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดแคปซูล.....	83
(3) ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดเม็ด.....	87

1.3 กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก

(1) ยาแก้ช้ยดาน ชนิดผง.....	91
(2) ยาแก้ช้ยดาน ชนิดแคปซูล.....	94
(3) ยาถ่ายดีเกลือฝรั่ง ชนิดแคปซูล.....	98

1.4 กลุ่มยาบรรเทาอาการริดสีดวงทวารหนัก

(1) ยามผสมเพชรสังฆาต ชนิดแคปซูล.....	102
(2) ยาริดสีดวงมหากาฬ ชนิดแคปซูล.....	104

2. กลุ่มอาการทางสูตินรีเวชวิทยา

(1) ยาเลือดงาม ชนิดผง.....	109
(2) ยาเลือดงาม ชนิดแคปซูล.....	113
(3) ยาแก้ไข่ทับระดูและระดูทับไข่ สูตร 3 ชนิดยาต้ม.....	117
(4) ยาแก้อยู่ไฟไม่ได้ ชนิดผง.....	119
(5) ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดผง.....	122
(6) ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดแคปซูล.....	125
(7) ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดเม็ด.....	128
(8) ยาไฟห่ากอง ชนิดผง.....	133
(9) ยาไฟห่ากอง ชนิดแคปซูล.....	135
(10) ยาไฟห่ากอง ชนิดเม็ด.....	137
(11) ยาขับน้ำคาวปลาหลังคลอด ชนิดผง.....	141
(12) ยาประสะไพล ชนิดผง.....	143
(13) ยาประสะไพล ชนิดแคปซูล.....	146
(14) ยาประสะไพล ชนิดลูกกลอน.....	150
(15) ยาประสะไพล ชนิดเม็ด.....	154
(16) ยาประสะน้ำมัน ชนิดยาต้ม.....	159
(17) ยาประสะว่านนางคำ ชนิดผง.....	161
(18) ยาปลูกไฟธาตุ ชนิดแคปซูล.....	164
(19) ยาปลูกไฟธาตุ ชนิดลูกกลอน.....	167
(20) ยาผายโลหิต ชนิดยาต้ม.....	171
(21) ยาสตรีหลังคลอด ชนิดยาต้ม.....	174
(22) ยาสุวรรณเกษรา ชนิดยาต้ม.....	178

3. กลุ่มอาการไข้

(1) ยาเขียวหอม ชนิดผง.....	184
(2) ยาเขียวหอม ชนิดเม็ด.....	188
(3) ยาจันทลีลา ชนิดผง.....	193
(4) ยาจันทลีลา ชนิดแคปซูล.....	196
(5) ยาจันทลีลา ชนิดเม็ด.....	199

(6) ยาถ่ายไข้พิษไข้กาฬ ชนิดยาต้ม	203
(7) ยาประสะจันทน์แดง ชนิดผง	207
(8) ยาประสะจันทน์แดง ชนิดแคปซูล	210
(9) ยาประสะจันทน์แดง ชนิดเม็ด	213
(10) ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดยาต้ม	216
(11) ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดผง	220
(12) ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดแคปซูล	223
(13) ยามหานิลแห่งทอง ชนิดผง	227
(14) ยามหานิลแห่งทอง ชนิดแคปซูล	230
(15) ยาห้าราก ชนิดผง	233
(16) ยาห้าราก ชนิดแคปซูล	235

4 กลุ่มอาการทางระบบทางเดินหายใจ

4.1 กลุ่มยาบรรเทาอาการไอ

(1) ยาอำมฤควาที ชนิดผง	237
(2) ยาแก้ไอ ขับเสมหะ สูตร 2 ชนิดผง	240
(3) ยาประสะมะแว้ง ชนิดผง	243
(4) ยาประสะมะแว้ง ชนิดลูกกลอน	245
(5) ยาประสะมะแว้ง ชนิดเม็ด	248

4.2 กลุ่มยาบรรเทาอาการหวัด

(1) ยาปราบชมพูทวีป ชนิดแคปซูล	253
(2) ยาปราบชมพูทวีป ชนิดลูกกลอน	257
(3) ยาฝนแสนห่าสังคาคทิจร ชนิดผง	263
(4) ยาฝนแสนห่าสังคาคทิจร ชนิดแคปซูล	265

5. กลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต

5.1 กลุ่มยารักษาอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลมวิงเวียน)

(1) ยาหอมเทพจิตร ชนิดผง	267
(2) ยาหอมแก้ลมวิงเวียน ชนิดผง	276
(3) ยาหอมแก้ลมวิงเวียน ชนิดเม็ด	281
(4) ยาหอมทิพย์โอสถ ชนิดผง	287
(5) ยาหอมนวโกฐ ชนิดผง	295
(6) ยาหอมอินทจักร์ ชนิดผง	304

(7) ยาหอมอินทจักร์ ชนิดเม็ด	313
-----------------------------------	-----

5.2 กลุ่มยาบำรุงโลหิต

(1) ยากำลังราชสีห์ สูตร 1 ชนิดยาต้ม	323
(2) ยากำลังราชสีห์ สูตร 2 ชนิดผง	330
(3) ยานนทเสน ชนิดผง	337
(4) ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดยาต้ม	340
(5) ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดผง	344
(6) ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดแคปซูล	347
(7) ยาบำรุงเลือด สูตร 2 ชนิดยาต้ม	350

6. กลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก

(1) ยาธรณีสันตะฆาต ชนิดผง	353
(2) ยาธรณีสันตะฆาต ชนิดแคปซูล	359
(3) ยาสหัสธารา ชนิดแคปซูล	365
(4) ยาผสมโคคลาน ชนิดยาต้ม	371
(5) ยาผสมโคคลาน ชนิดผง	373
(6) ยาผสมโคคลาน ชนิดแคปซูล	375
(7) ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ ชนิดผง	377
(8) ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ ชนิดแคปซูล	380
(9) ยาชิรน์คศิจร ชนิดแคปซูล	384
(10) ยาทาพระเส้น ชนิดผง	386

7. กลุ่มยาสำหรับเด็ก

(1) ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดผง	390
(2) ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดแคปซูล	394
(3) ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดเม็ด	398
(4) ยาแก้ตานซาง ชนิดผง	403
(5) ยาตรีหอม ชนิดผง	407
(6) ยาแสงหมึก ชนิดผง	410
(7) ยาถ่ายพยาธิพรหมกิจ ชนิดยาต้ม	414

ภาคผนวก

รายชื่อคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง	417
---	-----

ตำรับยาแผนไทย

1. กลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

1.1 กลุ่มยาขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

(1) ยารัตูบรรจบ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยารัตูบรรจบ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 104 กรัม
1	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	16 กรัม
2	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza</i> <i>scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	8 กรัม
3	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	4 กรัม
4	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	4 กรัม
5	การบูร	-	-	Camphora	4 กรัม
6	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	4 กรัม
7	โกฐเชียง	ราก แขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	4 กรัม
8	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 104 กรัม
9	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
10	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	4 กรัม
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	4 กรัม
12	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	4 กรัม
13	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	4 กรัม
14	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
15	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	4 กรัม
16	เทียนยาวพาดณี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	4 กรัม
17	เทียนสัตตบุษย์	ผล	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinellae Anisi Fructus	4 กรัม
18	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	4 กรัม
19	พิมเสนต้น	ใบ	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth.	Pogostemonis Cablinis Folium	4 กรัม
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	4 กรัม
21	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	4 กรัม
22	สมุลแว้ง	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	4 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพโร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพโร ยกเว้นการบุง ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบุง ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ บรรเทาอาการอุจจาระธาตุพิการ ท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน และท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้¹

7. วิธีใช้

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำกระสายยาหรือน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น เมื่อมีอาการ¹

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม ละลายน้ำกระสายยาหรือน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น เมื่อมีอาการ¹

กระสายยาที่ใช้¹

- กรณีแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ใช้กระเทียม 3 กลีบ หุงขิงน้ำร้อนหรือใช้ใบกะเพรา ต้มเป็นน้ำกระสายยา
- กรณีบรรเทาอาการอุจจาระธาตุพิการ ท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน และท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้ ใช้เปลือกแคหรือเปลือกสะเดา หรือเปลือกลูกทับทิม ต้ม แทรกกับน้ำปูนใสเป็นน้ำกระสายยา

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹
- 3) ในกรณีท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ ใช้ไม่เกิน 1 วัน หากอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
2	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
3	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
4	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
6	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
7	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
8	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
9	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
10	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
12	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
13	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
14	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
15	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
16	เทียนเขาวพानी	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
17	เทียนสัตตบุษย์	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.720-727.
18	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
19	พิมเสนต้น	ใบ	ไม่พบ
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
21	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
22	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ตำรับยาที่มีชื่อว่า “ยาธาตุบรรจบ” พบปรากฏในหลายตำราแผนโบราณ แต่มีสูตรยาและสรรพคุณที่ใช้แตกต่างกัน เช่น ตำราอายุรเวทศึกษาของขุนนิเทศสุขกิจ ตำราของหมอท้าวพัน ต้นสุภาพ ตำราแพทย์ไทยแผนโบราณของขุนโสภิตบรรณลักษณ์ ตำราเวชศึกษาของพระยาพิศณุประสาทเวช

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 42-43.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 79-81.

(2) ยารัตนบรรจบ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยารัตนบรรจบ ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 104 กรัม
1	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	16 กรัม
2	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza</i> <i>scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	8 กรัม
3	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	4 กรัม
4	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	4 กรัม
5	การบูร	-	-	Camphora	4 กรัม
6	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	4 กรัม
7	โกฐเชียง	ราก แขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	4 กรัม
8	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	4 กรัม
9	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
10	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 104 กรัม
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	4 กรัม
12	ดีป्ली	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	4 กรัม
13	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	4 กรัม
14	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
15	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	4 กรัม
16	เทียนยาวพาดณี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	4 กรัม
17	เทียนสัตตบุษย์	ผล	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinellae Anisi Fructus	4 กรัม
18	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	4 กรัม
19	พิมเสนต้น	ใบ	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth.	Pogostemonis Cablinis Folium	4 กรัม
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	4 กรัม
21	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	4 กรัม
22	สมุลแว้ง	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	4 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรร ยกเว้นการบรู ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบรู ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านแร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ บรรเทาอาการอุจจาระธาตุพิการ ท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน และท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้¹

7. วิธีใช้

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น เมื่อมีอาการ¹

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น เมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบรูและเกิดพิษได้¹
- 3) ในกรณีท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ ใช้ไม่เกิน 1 วัน หากอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
2	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
3	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
4	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
6	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
7	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
8	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
9	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
10	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
12	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
13	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
14	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
15	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
16	เทียนเขยาวพาลี	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
17	เทียนสัตตบุษย์	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.720-727.
18	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
19	พิมเสนต้น	ใบ	ไม่พบ
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
21	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
22	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ตำรับยาที่มีชื่อว่า “ยาธาตุนครจบ” พบปรากฏในหลายตำราแผนโบราณ แต่มีสูตรยาและสรรพคุณที่ใช้แตกต่างกัน เช่น ตำราอายุรเวทศึกษาของขุนนิเทศสุขกิจ ตำราของหมอท้าวตันสุภาพ ตำราแพทย์ไทยแผนโบราณของขุนโสภิตบรรณลักษณ์ ตำราเวชศึกษาของพระยาพิศณุประสาทเวช

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 42-43.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 79-81.

(3) ยาธาตุนครจบ ชนิดลูกกลอน

1. ชื่อยา ยาธาตุนครจบ ชนิดลูกกลอน
2. สูตรตำรับยา:

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					104 กรัม
1	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	16 กรัม
2	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	<i>Neopicrorhiza scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	8 กรัม
3	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	4 กรัม
4	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่ง ว่า Caryophylli Flos	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 104 กรัม
5	การบูร	-	-	Camphora	4 กรัม
6	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	4 กรัม
7	โกฐเชียง	ราก แขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	4 กรัม
8	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	4 กรัม
9	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
10	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	4 กรัม
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	4 กรัม
12	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	4 กรัม
13	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	4 กรัม
14	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
15	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	4 กรัม
16	เทียนเขาวาฬ	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	4 กรัม
17	เทียนสัตตบุขย์	ผล	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinellae Anisi Fructus	4 กรัม
18	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 104 กรัม
19	พิมเสนต้น	ใบ	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth.	Pogostemonis Cablinis Folium	4 กรัม
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	4 กรัม
21	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	4 กรัม
22	สมุลแว้ง	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	4 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

- Liquid glucose หรือ น้ำผึ้ง
- Croscarmellose sodium
- Microcrystalline cellulose
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)
- Sodium benzoate

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาธาตุบรรจบ ชนิดลูกกลอน ความแรง 250 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาธาตุบรรจบ	250 มิลลิกรัม
Liquid glucose หรือน้ำผึ้ง	50% w/w
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	0-4% w/w
Microcrystalline cellulose	0-5% w/w
Croscarmellose sodium	0-5% w/w

5.1 การเตรียม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) solution ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) และ น้ำ ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

- นำ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) มาโปรยในน้ำ คนจนละลาย จะได้สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

5.2 การเตรียมยาลูกกลอน

- นำตัวยาสมนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้วและสารประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- นำสมุนไพรมารวมกัน บดให้ละเอียด และร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80 ผสมในเครื่องผสม จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- นำ Croscarmellose sodium (ถ้ามี) และ/หรือ Microcrystalline cellulose (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80
- ชั่งผงยา ผสมกับ Croscarmellose sodium (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-5 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Microcrystalline cellulose (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-5 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ร้อยละ 0.02-0.1 โดยน้ำหนัก จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- นำสารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ 5.1) (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-4 โดยน้ำหนัก (น้ำหนักของผงแห้ง) มาผสมกับผงยาในข้อ 6 ทีละน้อย จนได้ลักษณะผงยาที่มีความเปียกพอเหมาะ (damp mass)
- นำ Liquid glucose หรือ น้ำผึ้ง ปริมาณร้อยละ 50 โดยน้ำหนัก มาผสมกับส่วนผสมข้อ 7 นวดจนได้ตัวยาสที่สม่ำเสมอ
- นำตัวยาสที่ได้ปั้นเป็นเม็ดลูกกลอน
- นำยาลูกกลอนที่ได้ไปอบที่อุณหภูมิไม่เกิน 50 องศาเซลเซียส จนแห้ง

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ บรรเทาอาการอุจจาระธาตุพิการ ท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน และท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้¹

7. วิธีใช้

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 4 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น เมื่อมีอาการ¹

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 2 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น เมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹
- 3) ในกรณีท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ ใช้ไม่เกิน 1 วัน หากอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
2	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
3	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
4	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
6	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
7	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
8	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
9	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
10	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
12	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
13	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
14	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
15	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
16	เทียนเขาวพาลี	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
17	เทียนสัตตบุษย์	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.720-727.
18	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
19	พิมเสนต้น	ใบ	ไม่พบ
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
21	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
22	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
23	น้ำผึ้ง	-	ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง น้ำผึ้ง
24	Liquid glucose	-	British Pharmacopoeia 2020 Vol.I หน้า 1182-1183.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ตำรับยาที่มีชื่อว่า “ยาธาตุบรรจบ” พบปรากฏในหลายตำราแผนโบราณ แต่มีสูตรยาและสรรพคุณ
ที่ใช้แตกต่างกัน เช่น ตำรายาบูรเวทศึกษาของขุนนิเทศสุขกิจ ตำราของหมอทัฬหี ต้นสุภาพ
ตำราแพทย์ไทยแผนโบราณของขุนโสภิตบรรณลักษณ์ ตำราเวชศึกษาของพระยาพิศณุประสาทเวช

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 42-43.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 79-81.

(4) ยาราทูบเซย ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาราทูบเซย ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 4,100 มิลลิกรัม
1	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	800 มิลลิกรัม
2	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	800 มิลลิกรัม
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	800 มิลลิกรัม
4	สมุลแว้ง	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	800 มิลลิกรัม
5	อบเชยเทศ	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Veri Cortex	800 มิลลิกรัม
6	การบูร	-	-	Camphora	50 มิลลิกรัม
7	เกล็ดสะระแห่น	-	-	Mentha	50 มิลลิกรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
เภสัชตำรับโรงพยาบาลอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยปรับสูตรตำรับจากยาธาตุน้ำเปลือกอบเซย
ของหมอจันดี เข้มเฉลิม แพทย์ประจำตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสมุนไพรมีขนาดเล็กกลง
- 3) อบสมุนไพรรักษาการบูดและเกล็ดสะเกษระแห่น ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) นำสมุนไพรรักษาจนแห้งแล้ว มาบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมีขนาดสม่ำเสมอ
- 5) ชั่งน้ำหนักสมุนไพรรักษาตามสูตรยา และบรรจุสมุนไพรรักษาทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง
- 6) ชั่งน้ำหนักตัวยากรูบรักษาและเกล็ดสะเกษระแห่นตามสูตร แล้วแยกบรรจุใส่ในถุงพลาสติกปิดให้สนิท
- 7) จากนั้นนำถุงผ้าขาวบางและถุงพลาสติกไปบรรจุลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ¹

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำสมุนไพรรักษาในถุงผ้าขาวบาง ใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มีมือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยากรูบอยู่ในน้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือดด้วยไฟแรงแล้วลดอุณหภูมิลงโดยใช้ไฟอ่อน ๆ ใช้เวลาในการต้มประมาณ 10-15 นาที ยกออกจากเตา
3. นำถุงผ้าขาวบางออก แล้วเติมการบูดรักษาและเกล็ดสะเกษระแห่น คนให้เข้ากัน ปรับปริมาณด้วยน้ำต้มสุกจนได้ 100 มิลลิลิตร

7.2 วิธีกิน

กินครั้งละ 1-2 ช้อนโต๊ะ (15-30 มิลลิลิตร) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูดรักษาและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ**13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา:** มี^{3,4}**13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา**

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
2	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
4	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
5	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172.
6	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
7	เกลือดีสะระแห่น	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.II p.2781.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- กำไร กฤตศิลป์, กุลลณา ตันติประวธรณ, ขนิษฐา วัลสีพงษ์, จิรัญญา มุขพันธ์, ฉวีวรรณ ม่วงน้อย และคณะ. ประสิทธิภาพและความปลอดภัยของยาธาตุน้ำขาวในการรักษาผู้ป่วย Functional Dyspepsia. สารศิริราช 2549; 58(11): 1103-6.
- สิริพร สีนิลแท้, จักรพงษ์ ชวาหะหา, กุสุมา จิตแสง, ทรงพร จึงมั่นคง, ทวีศักดิ์ จึงวัฒนตระกูล, สุดา รัตน์ หอมหวล, สุภัทตรา รังสิมาการ, ระวีวรรณ แก้วอมตวงศ์. การวิเคราะห์คุณภาพทางเคมีของ

ตำรับยาธาตุอบเชยด้วยโครมาโทกราฟีของเหลวสมรรถนะสูง. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. 2562:17(3);418-427.

4. ชนาธิป ขวัญคง, ภัทรพงศ์ ศิริเสถียร. การวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของตำรับยาธาตุอบเชยโรงพยาบาลตระการพืชผลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการควบคุมคุณภาพ. [ปัญหาพิเศษ] มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 2559.
5. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 82-83.

(5) ยาประสะเจตพังคี่ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาประสะเจตพังคี่ ชนิดผง

2. สูตรตำรับ

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 66 กรัม
1.	เจตพังคี่	ราก	<i>Cladogynos orientalis</i> Zipp. Ex Span.	Cladogynotis Orientalidis Radix	33 กรัม
2.	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	16 กรัม
3.	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> L. Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	2 กรัม
4.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	2 กรัม
5.	ระย่อม	ราก	<i>Rauvolfia serpentina</i> (L.) Benth. ex Kurz	Rauvolfiae Serpentinae Radix	2 กรัม
6.	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	1 กรัม
7.	กรูงขมา	ราก	<i>Cissampelos pareira</i> L. var. <i>hirsuta</i> (Buch. ex DC.) Forman	Cissampelotis Pareirae Radix	1 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 66 กรัม
8.	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	1 กรัม
9.	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม
10.	เกลือสินเธาว์	-	-	Natrii Chloridum	1 กรัม
11.	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	1 กรัม
12.	ใบกระวาน	ใบ	<i>Laurus nobilis</i> L.	Lauri Nobilidis Folium	1 กรัม
13.	พญารากขาว	ราก	<i>Albizia lucidior</i> (Steud.) I. C. Nielsen ex H. Hara	Albiziae Lucidioris Radix	1 กรัม
14.	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	1 กรัม
15.	สมอทะเล	ผล	<i>Shirakiopsis indica</i> (Willd.) Esser	Shirakiopsis Indicae Fructus	1 กรัม
16.	หว่า	เปลือกต้น	<i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels	Syzygii Cuminii Cortex	1 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ.127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 3) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพร ยกเว้นการบูรและเกลือสินเธาว์ มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรร ยกเว้นการบูรและเกลือสินเธาว์ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูรและเกลือสินเธาว์ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านแร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้กษัยจุกเสียด ขับผายลม¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า เย็น

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้มีไข้^{1,3}

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้^{1,3}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1.	เจตพังคี	ราก	ไม่พบ
2.	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of <i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
3.	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
4.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
5.	ระย่อม	ราก	International Pharmacopoeia 1997 Vol.I. p.221-30.
6.	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
7.	กรูงขมา	ราก	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol.I p.122-123.
8.	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
9.	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.715.
10.	เกลือสินเธาว์	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.II p.4064-4066.
11.	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
12.	ใบกระวาน	ใบ	Ayanoğlu, F., Kaya, D. A., & Bahadiri, N. P. (2018). Effects of planting density and harvesting time on leaf and essential oil yield of bay laurel (<i>Laurus nobilis</i> L.) cultured in shrub form. In International Conference on Advanced Materials and Systems (ICAMS) (pp. 289- 294). The National Research & Development Institute for Textiles and Leather-INCDTP.
13.	พญารากขาว	ราก	ไม่พบ
14.	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
15.	สมอทะเล	ผล	ไม่พบ
16.	หว่า	เปลือกต้น	Ayyanar M, Subash-Babu P. <i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels: A review of its phytochemical constituents and traditional uses. Asian Pacific journal of tropical biomedicine. 2012 Mar 1;2(3):240-6.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 40.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 99-100.

(6) ยาประสะเจตพังคิ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาประสะเจตพังคิ ชนิดแคปซูล

2. สูตรตำรับ

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 66 กรัม
1.	เจตพังคิ	ราก	<i>Cladogynos orientalis</i> Zipp. Ex Span.	Cladogynotis Orientalidis Radix	33 กรัม
2.	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	16 กรัม
3.	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> L. Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	2 กรัม
4.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	2 กรัม
5.	ระย่อม	ราก	<i>Rauvolfia serpentina</i> (L.) Benth. ex Kurz	Rauvolfiae Serpentinae Radix	2 กรัม
6.	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	1 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 66 กรัม
7.	กรงขเมา	ราก	<i>Cissampelos pareira</i> L. var. <i>hirsuta</i> (Buch. ex DC.) Forman	<i>Cissampelotis</i> <i>Paireirae Radix</i>	1 กรัม
8.	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	<i>Syzygii Aromatici</i> <i>Flos</i> หรืออีกชื่อหนึ่งว่า <i>Caryophylli Flos</i>	1 กรัม
9.	การบูร	-	-	<i>Camphora</i>	1 กรัม
10.	เกลือสินเธาว์	-	-	<i>Natrii Chloridum</i>	1 กรัม
11.	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	<i>Myristicae</i> <i>Fragrantis Arillus</i>	1 กรัม
12.	ใบกระวาน	ใบ	<i>Laurus nobilis</i> L.	<i>Lauri Nobilidis</i> <i>Folium</i>	1 กรัม
13.	พญารากขาว	ราก	<i>Albizia lucidior</i> (Steud.) I. C. Nielsen ex H. Hara	<i>Albiziae Lucidioris</i> <i>Radix</i>	1 กรัม
14.	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	<i>Myristicae</i> <i>Fragrantis Semen</i>	1 กรัม
15.	สมอทะเล	ผล	<i>Shirakiopsis indica</i> (Willd.) Esser	<i>Shirakiopsis Indicae</i> <i>Fructus</i>	1 กรัม
16.	หว่า	เปลือกต้น	<i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels	<i>Syzygii Cumini</i> <i>Cortex</i>	1 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ.127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 3) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพร ยกเว้นการบุงและเกลือสินเธาว์ มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพร ยกเว้นการบุงและเกลือสินเธาว์ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบุงและเกลือสินเธาว์ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้แก้กษัยจุกเสียด ขับผายลม¹**7. วิธีใช้**

กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า เย็น

8. ข้อห้ามใช้ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้มีไข้^{1,3}**9. คำเตือน**

ไม่มี

10. ข้อควรระวังควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบุงและเกิดพิษได้^{1,3}**11. อาการไม่พึงประสงค์**

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1.	เจตพังคี	ราก	ไม่พบ
2.	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			<i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
3.	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
4.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
5.	ระย่อม	ราก	International Pharmacopoeia 1997 Vol.I. p.221-30.
6.	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
7.	กรงขเมา	ราก	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol.I p.122-123.
8.	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
9.	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.715.
10.	เกลือสินเธาว์	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.II p.4064-4066.
11.	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
12.	ใบกระวาน	ใบ	Ayanoğlu, F., Kaya, D. A., & Bahadiri, N. P. (2018). Effects of planting density and harvesting time on leaf and essential oil yield of bay laurel (<i>Laurus nobilis</i> L.) cultured in shrub form. In International Conference on Advanced Materials and Systems (ICAMS) (pp. 289-294). The National Research & Development Institute for Textiles and Leather-INCDTP.
13.	พญารากขาว	ราก	ไม่พบ
14.	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
15.	สมอทะเล	ผล	ไม่พบ
16.	หัว้า	เปลือกต้น	Ayyanar M, Subash-Babu P. <i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels: A review of its phytochemical constituents and traditional uses. Asian Pacific journal of tropical biomedicine. 2012 Mar 1;2(3):240-6.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 40.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 99-100.

(7) ยาประสะกะเพรา ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาประสะกะเพรา ชนิดผง

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
1	กะเพราแดง	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L., red cultivar	Ocimi Tenuiflori Folium Rubrum	45 กรัม
2	มะกรูด	ผิว**	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	20 กรัม
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	8 กรัม
4	มหาหิงคุ์	ยาง	<i>Ferula assa-foetida</i> L. หรือ <i>Ferula foetida</i> (Bunge) Regel	Assafoetidae Gumi	8 กรัม***
5	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	2 กรัม
6	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
				หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	
7	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	2 กรัม
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	2 กรัม
9	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	1 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

** ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดตามข้าง

*** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราอายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะสมหาหิงค์ : เอามหาหิงค์ใส่ในภาชนะ ละลายด้วยน้ำต้มใบกะเพราแดง แล้วกรองให้สะอาด จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด (ยกเว้น เกลือสินเธาว์ และมหาหิงค์) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรมัธยฐาน 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรรอบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์ และมหาหิงค์ ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมา รวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด¹⁻²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 1-3 เดือน กินครั้งละ 100-200 มิลลิกรัม

อายุ 4-6 เดือน กินครั้งละ 200-300 มิลลิกรัม

อายุ 7-12 เดือน กินครั้งละ 400-600 มิลลิกรัม

ละลายน้ำกระสายยา กินวันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้าและเย็น เมื่อมีอาการ¹

กระสายยาที่ใช้

- แก้วท้ออัด ท้องเฟ้อ ใช้ น้ำต้มสุกหรือน้ำใบกะเพราต้ม (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่)
- แก้วจุกเสียด ใช้ โพลีเอทิลีนให้พอสุก ผนกับน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่)¹⁻²

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่ และหญิงตั้งครรภ์

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กะเพราแดง	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.169-176.
2	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
4	มหาหิงคุ์	ยาง	ไม่พบ
5	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
6	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
7	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
9	เกลือสินเธาว์	-	European Pharmacopoeia 9th edition Vol.3 p.3573-3574.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับยาประสะกะเพราตามประกาศยาสามัญประจำบ้าน พ.ศ. 2537 มีตัวยา “น้ำประสานทอง สะตุ” เป็นส่วนประกอบ แต่ได้ตัดออกจากสูตรตำรับตามประกาศยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2542 แล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 38.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 90-91.

(8) ยาประสะกะเพรา ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาประสะกะเพรา ชนิดแคปซูล

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	กะเพราแดง	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L., red cultivar	Ocimi Tenuiflori Folium Rubrum	45 กรัม
2	มะกรูด	ผิว**	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	20 กรัม
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	8 กรัม
4	มหาหิงคุ์	ยาง	<i>Ferula assa-foetida</i> L. หรือ <i>Ferula foetida</i> (Bunge) Regel	Assafoetidae Gumi	8 กรัม***

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
5	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	2 กรัม
6	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	2 กรัม
7	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	2 กรัม
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	2 กรัม
9	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	1 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

** ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ตัดมาบ้าง

*** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราอายุรเวทศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะตุมหาหิงค์ : เอามหาหิงค์ใส่ในภาชนะ ละลายด้วยน้ำต้มใบกะเพราแดง แล้วกรองให้สะอาด จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมนไพร (ยกเว้น เกลือสินเธาว์และมหาหิงค์) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรมัธยฐาน 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรมัธยฐานที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และมหาหิงค์ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมา รวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด¹⁻²**7. วิธีใช้**เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้าและเย็น เมื่อมีอาการ¹**8. ข้อห้ามใช้**ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่ และหญิงตั้งครรภ์¹**9. คำเตือน**

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กะเพราแดง	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.169-176.
2	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
4	มหาหิงคุ์	ยาง	ไม่พบ
5	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
6	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
7	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
9	เกลือสินเธาว์	-	European Pharmacopoeia 9th edition Vol.3 p.3573-3574.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับยาประสะกะเพราตามประกาศยาสามัญประจำบ้าน พ.ศ. 2537 มีตัวยา “น้ำประสานทอง สะตุ” เป็นส่วนประกอบ แต่ได้ตัดออกจากสูตรตำรับตามประกาศยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2542 แล้ว³

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 38.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 90-91.

(9) ยาประสะกะเพรา ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาประสะกะเพรา ชนิดเม็ด

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
1	กะเพราแดง	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L. หรือ red cultivar	Ocimi Tenuiflori Folium Rubrum	45 กรัม
2	มะกรูด	ผิว**	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	20 กรัม
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	8 กรัม
4	มหาหิงคุ์	ยาง	<i>Ferula assa-foetida</i> L. หรือ <i>Ferula foetida</i> (Bunge) Regel	Assafoetidae Gumi	8 กรัม***
5	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	2 กรัม
6	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
				Zingiberis Rhizoma Preparata	
7	ดีป्ली	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	2 กรัม
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	2 กรัม
9	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	1 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

** ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ตัดมาบ้าง

*** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

- Dibasic calcium phosphate dihydrate
- Lactose monohydrate
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)
- Corn starch
- Magnesium stearate

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราอายุรเวทศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะสมหาหิงคุ์ : เอามหาหิงคุ์ใส่ในภาชนะ ละลายด้วยน้ำต้มใบกะเพราแดง แล้วกรองให้สะอาด จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาประสะกะเพรา ชนิดเม็ด ความแรง 200 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาประสะกะเพรา	200 มิลลิกรัม
Dibasic calcium phosphate dihydrate	44-144 มิลลิกรัม
Lactose monohydrate	44-132 มิลลิกรัม
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	5-6 %w/w
Corn starch	2.8-4.8 %w/w
Magnesium stearate	0.7 %w/w

5.1 การเตรียม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) solution ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) และ น้ำ ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก
- 2) นำ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) มาโปรยในน้ำ คนจนละลาย จะได้สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

5.2 การเตรียมยาเม็ด

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรรทุกชนิด (ยกเว้น เกลือสินเธาว์ และมหาหิงค์) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และมหาหิงค์ และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสุมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และมหาหิงค์มารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียดและร่อนผ่านร่แรงเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Dibasic calcium phosphate dihydrate, Lactose monohydrate, Corn starch และ Magnesium stearate ร่อนผ่านร่แรงเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยาผสมกับ Dibasic calcium phosphate dihydrate และ Lactose monohydrate และ Corn starch ปริมาณร้อยละ 2.8-4.8 โดยน้ำหนัก เป็นเวลานานประมาณ 5 นาที จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 7) นำสารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ 5.1) ปริมาณร้อยละ 5-6 โดยน้ำหนัก (น้ำหนักของผงแห้ง) มาผสมกับผงยาในข้อ 6 จนได้ลักษณะผงยาที่มีความเปียกพอเหมาะ (damp mass)
- 8) นำส่วนผสมข้อ 7 มาผ่านร่แรงเบอร์ 16 จนได้แกรนูล นำไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลานาน 3 ชั่วโมง จนแห้ง
- 9) นำแกรนูลที่ได้อบแล้วผ่านร่แรงเบอร์ 18 ผสมกับ Corn starch ปริมาณร้อยละ 2.8-4.8 โดยน้ำหนัก จนเข้ากันเป็นเวลานานประมาณ 5 นาที

- 10) เติม Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 11) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด¹⁻²

7. วิธีใช้

เด็กอายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 5 เม็ด กินวันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้าและเย็น เมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ และหญิงตั้งครรภ์

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กะเพราแดง	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.169-176.
2	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
4	มหาหิงคุ์	ยาง	ไม่พบ
5	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
6	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
7	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
9	เกลือสินเธาว์	-	European Pharmacopoeia 9th edition Vol.3 p.3573-3574.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับยาประสะกะเพราตามประกาศยาสามัญประจำบ้าน พ.ศ. 2537 มีตัวยา “น้ำประสานทอง สะตุ” เป็นส่วนประกอบ แต่ได้ตัดออกจากสูตรตำรับตามประกาศยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2542 แล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 38.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 90-91.

(10) ยาประสะกานพลู ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาประสะกานพลู ชนิดผง

2. สูตรตำรับ

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1.	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	125 กรัม
2.	ชิก	เปลือกต้น	<i>Albizia lebbek</i> (L.) Benth.	Albiziae Lebbeck Cortex	10 กรัม
3.	ขมิ้นชัน	เหง้า	<i>Curcuma longa</i> L.	Curcumae Longae Rhizoma	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 240 กรัม
4.	ข้าวสาร	ราก	<i>Cynanchum hooperianum</i> (Blume) Liede & Khanum	Cynanchi hooperiani Radix	8 กรัม
5.	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	8 กรัม
6.	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	8 กรัม
7.	กระชาย	รากและ เหง้า	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	Boesenbergiae Rotundae Radix et Rhizoma	4 กรัม
8.	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	4 กรัม
9.	กรูงเขมา	ราก	<i>Cissampelos pareira</i> L. var. <i>hirsuta</i> (Buch. ex DC.) Forman	Cissampelotis Paireirae Radix	4 กรัม
10.	การบูร	-	-	Camphora	4 กรัม
11.	กำมะถันเหลือง	-	-	Sulphuris	4 กรัม
12.	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	4 กรัม
13.	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
14.	ขี้ไต้	เปลือก ต้น	<i>Terminalia nigrovenulosa</i> Pierre	Terminaliae Nigrovenulosae Cortex	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 240 กรัม
15.	แจง	ราก	<i>Maerua siamensis</i> (Kurz) Pax	Maeruae Siamensis Radix	4 กรัม
16.	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	4 กรัม
17.	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
18.	ใบกระวาน	ใบ	<i>Laurus nobilis</i> L.	Lauri Nobilidis Folium	4 กรัม
19.	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	4 กรัม
20.	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon</i> <i>zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	4 กรัม
21.	เพกา	เปลือก ต้น	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	Oroxylis Indici Cortex	4 กรัม
22.	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	4 กรัม
23.	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	4 กรัม
24.	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	3 กรัม
25.	ดีปลี	ข้อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	3 กรัม
26.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	2 กรัม
27.	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentososi Radix	2 กรัม
28.	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Koenig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	2 กรัม
29.	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา
30.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	240 กรัม 1 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 3) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพโร (ยกเว้นการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพโร (ยกเว้นการบูร) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูร ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการปวดท้อง จุกเสียด แน่นเฟ้อจากอาหารไม่ย่อย เนื่องจากธาตุไม่ปกติ¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง หลังอาหาร เมื่อมีอาการ

กระสายยาที่ใช้

- ใช้ไหลเผาไฟให้พอสุก ผนกับน้ำปูนใสเป็นน้ำกระสาย
- หากหาน้ำกระสายไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกแทน

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบวมและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1.	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
2.	ซิก	เปลือกต้น	Pandey A., Chaudhary AK. Pharmacognosital and phytochemical analysis of stem bark of <i>Albizia lebbek</i> Benth. Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry. 2018; 7(5): 1020-1023.
3.	ขมิ้นชัน	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.192-200.
4.	ข้าวสาร	ราก	ไม่พบ
5.	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
6.	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
7.	กระชาย	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
8.	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
9.	กรงเข็ม	ราก	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol.I p.122-123.
10.	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.715.
11.	กำมะถันเหลือง	-	ไม่พบ
12.	โกฐกระดูก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
13.	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
14.	ขี้ไต้	เปลือกต้น	ไม่พบ
15.	แจง	ราก	Chadchen N. Phytochemical study of Maerua siamensis roots. [Thesis]. Chulalongkorn University. Bangkok.2010.
16.	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
17.	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
18.	ใบกระวาน	ใบ	Ayanoglu, F., Kaya, D. A., & Bahadirlı, N. P. (2018). Effects of planting density and harvesting time on leaf and essential oil yield of bay laurel (<i>Laurus nobilis</i> L.) cultured in shrub form. In International Conference on Advanced Materials and Systems (ICAMS) (pp. 289-294). The National Research & Development Institute for Textiles and Leather-INCOTP.
19.	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
20.	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
21.	เพกา	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.498-501.
22.	ลูกขีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
23.	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
24.	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
25.	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
26.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
27.	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
28.	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
29.	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
30.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับนี้ได้ตัดไคร้เครือออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าไคร้เครือที่ใช้และจำหน่ายในท้องตลาด เป็นพืชในสกุล *Aristolochia* ซึ่งพืชในสกุล *Aristolochia* มีรายงานพบว่าก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 38-39.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายงานตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 94-96.

(11) ยาประสะกานพลู ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาประสะกานพลู ชนิดแคปซูล

2. สูตรตำรับ

2.1. ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1.	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	125 กรัม
2.	ชิก	เปลือก ต้น	<i>Albizia lebbek</i> (L.) Benth.	Albiziae Lebbeck Cortex	10 กรัม
3.	ขมิ้นชัน	เหง้า	<i>Curcuma longa</i> L.	Curcumae Longae Rhizoma	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 240 กรัม
4.	ข้าวสาร	ราก	<i>Cynanchum hooperianum</i> (Blume) Liede & Khanum	Cynanchi hooperiani Radix	8 กรัม
5.	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	8 กรัม
6.	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	8 กรัม
7.	กระชาย	รากและ เหง้า	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	Boesenbergiae Rotundae Radix et Rhizoma	4 กรัม
8.	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	4 กรัม
9.	กรูงเขมา	ราก	<i>Cissampelos pareira</i> L. var. <i>hirsuta</i> (Buch. ex DC.) Forman	Cissampelotis Paireirae Radix	4 กรัม
10.	การบูร	-	-	Camphora	4 กรัม
11.	กำมะถันเหลือง	-	-	Sulphuris	4 กรัม
12.	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	4 กรัม
13.	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
14.	ขี้้าย	เปลือก ต้น	<i>Terminalia nigrovenulosa</i> Pierre	Terminaliae Nigrovenulosae Cortex	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 240 กรัม
15.	แจง	ราก	<i>Maerua siamensis</i> (Kurz) Pax	Maeruae Siamensis Radix	4 กรัม
16.	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	4 กรัม
17.	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
18.	ใบกระวาน	ใบ	<i>Laurus nobilis</i> L.	Lauri Nobilidis Folium	4 กรัม
19.	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	4 กรัม
20.	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon</i> <i>zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	4 กรัม
21.	เพกา	เปลือก ต้น	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	Oroxylis Indici Cortex	4 กรัม
22.	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	4 กรัม
23.	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	4 กรัม
24.	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	3 กรัม
25.	ตีป्ली	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	3 กรัม
26.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	2 กรัม
27.	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	2 กรัม
28.	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Koenig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	2 กรัม
29.	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 240 กรัม
30.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	1 กรัม

2.2. ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 3) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพโร (ยกเว้นการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพโร (ยกเว้นการบูร) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูร ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการปวดท้อง จุกเสียด แน่นเฟ้อจากอาหารไม่ย่อย เนื่องจากธาตุไม่ปกติ¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง หลังอาหาร เมื่อมีอาการ

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้มีไข้¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1.	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
2.	ซิก	เปลือกต้น	Pandey A., Chaudhary AK. Pharmacognosital and phytochemical analysis of stem bark of <i>Albizzia lebbeck</i> Benth. Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry. 2018; 7(5): 1020-1023.
3.	ขมิ้นชัน	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.192-200.
4.	ข้าวสาร	ราก	ไม่พบ
5.	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.41-44.
6.	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
7.	กระชาย	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
8.	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
9.	กรงขเมา	ราก	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol.I p.122-123.
10.	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.715.
11.	กำมะถันเหลือง	-	ไม่พบ
12.	โกฐกระดุก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
13.	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
14.	ขี้เถ้า	เปลือกต้น	ไม่พบ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
15.	แจง	ราก	Chadchen N. Phytochemical study of Maerua siamensis roots. [Thesis]. Chulalongkorn University. Bangkok.2010.
16.	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
17.	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
18.	ใบกระวาน	ใบ	Ayanoğlu, F., Kaya, D. A., & Bahadirlı, N. P. (2018). Effects of planting density and harvesting time on leaf and essential oil yield of bay laurel (<i>Laurus nobilis</i> L.) cultured in shrub form. In International Conference on Advanced Materials and Systems (ICAMS) (pp. 289-294). The National Research & Development Institute for Textiles and Leather-INCDTP.
19.	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
20.	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
21.	เพกา	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.498-501.
22.	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
23.	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
24.	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
25.	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
26.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
27.	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
28.	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
29.	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
30.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับนี้ได้ตัดไคร้เครือออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าไคร้เครือที่ใช้และจำหน่ายในท้องตลาดเป็นพืชในสกุล *Aristolochia* ซึ่งพืชในสกุล *Aristolochia* มีรายงานพบว่าก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 38-39.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 94-96.

(12) ยามหาจักรใหญ่ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยามหาจักรใหญ่ ชนิดผง

2. สูตรตำรับ

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 114 กรัม
1	กระพังโหม	ใบ	<i>Oxystelma esculentum</i> (L. f.) Sm.	<i>Oxystelmae esculenti</i> Folium	60 กรัม
2	ยาดำ	ยางจากใบ	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f. หรือ <i>Aloe ferox</i> Mill. หรือ <i>Aloe perryi</i> Bake	<i>Aloin</i> Preparata	8 กรัม*
3	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	<i>Allii Sativi</i> Bulbus	2 กรัม
4	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	<i>Wurfbainiae Testaceae</i> Fructus หรือ <i>Wurfbainiae Verae</i> Fructus	2 กรัม
5	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	<i>Syzygii Aromatici</i> Flos	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 114 กรัม
				หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	
6	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	2 กรัม
7	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza</i> <i>scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	2 กรัม
8	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
9	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	2 กรัม
10	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
11	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	2 กรัม
12	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	2 กรัม
13	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	2 กรัม
14	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	2 กรัม
15	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Dulcis Fructus	2 กรัม
16	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	2 กรัม
17	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	2 กรัม
18	เทียนเขาวพาลี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 114 กรัม
			<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Petroselini Crispi Fructus	
19	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	2 กรัม
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	2 กรัม
21	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	2 กรัม
22	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	2 กรัม
23	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	2 กรัม
24	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	2 กรัม*
25	โหระพา	ใบ	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Ocimi Basilici Folium	2 กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช
ร.ศ.127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 3) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา¹

การสะตุยาดำ : นำยาดำใส่กระทะที่สะอาด คั่วจนกรอบ หรือ นำยาดำใส่หม้อดินที่สะอาด เติมน้ำเล็กน้อย ยกขึ้นตั้งไฟ จนยาดำกรอบดีแล้ว

การสะตุสารส้ม : นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกออกจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพโร ยกเว้นยาดำสะตุและสารส้มสะตุ มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพโร ยกเว้นยาดำสะตุและสารส้มสะตุ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งยาดำสะตุและสารส้มสะตุ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ลมทราง แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

7. วิธีใช้

กรณีแก้ลมทราง

เด็กอายุ 1-6 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า เย็น

กรณีแก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

เด็กอายุ 1-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1.5 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า เย็น

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)^{1,2}
- 2) หากรับประทานแล้วมีอาการท้องเสีย ควรหยุดรับประทานยา^{1,2}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระพังโหม	ใบ	G Prabhakar, K Swetha, P Kamalakar and K Shailaja. Pharmacognostic and HPTLC finger printing studies on leaf of <i>Oxystelma esculentum</i> (L.f.) Sm. Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry. 2018;7(4):3472-3478.
2	ยาดำ	ยางจากใบ	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.140-141.
3	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
4	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
5	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
6	โกฐกระดูก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
7	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
8	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
9	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
10	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
11	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
12	ชะเอมเทศ	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
13	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol.I p.53-54
14	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
15	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
16	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
17	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
18	เทียนเขาวาณี	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
19	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
21	ลูกขี้ลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
22	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652
23	สมอพิเภก	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอพิเภกใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642
24	สารส้ม	-	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารส้ม มอก. 165-2554.
25	โหระพา	ใบ	Varga F, Carović-Stanko K, Ristić M, Grdiša M, Liber Z, Šatović Z. Morphological and biochemical intraspecific characterization of <i>Ocimum basilicum</i> L. Industrial crops and products. 2017 Dec 15; 109:611-8.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 40-41.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 128-129.

(13) ยามหาจักรีใหญ่ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยามหาจักรีใหญ่ ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับ
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 114 กรัม
1	กระพังโหม	ใบ	<i>Oxystelma esculentum</i> (L. f.) Sm.	<i>Oxystelmae esculenti</i> Folium	60 กรัม
2	ยาดำ	ยางจากใบ	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f. หรือ <i>Aloe ferox</i> Mill. หรือ <i>Aloe perryi</i> Bake	<i>Aloin</i> Preparata	8 กรัม*
3	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	<i>Allii Sativi</i> Bulbus	2 กรัม
4	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	<i>Wurfbainiae Testaceae</i> Fructus หรือ <i>Wurfbainiae Verae</i> Fructus	2 กรัม
5	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	<i>Syzygii Aromatici</i> Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า <i>Caryophylli</i> Flos	2 กรัม
6	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	<i>Aucklandiae Lappae</i> Radix	2 กรัม
7	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	<i>Neopicrorhizae Scrophulariiflorae</i> Radix et Rhizoma	2 กรัม
8	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	<i>Atractylodis Lanceae</i> Rhizoma	2 กรัม
9	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	<i>Terminaliae Chebulae</i> Galla	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 114 กรัม
10	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
11	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	2 กรัม
12	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	2 กรัม
13	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	2 กรัม
14	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	2 กรัม
15	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Dulcis Fructus	2 กรัม
16	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	2 กรัม
17	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	2 กรัม
18	เทียนเขาวพาลี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	2 กรัม
19	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	2 กรัม
20	ลูกจันทร์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	2 กรัม
21	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	2 กรัม
22	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 114 กรัม
23	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	2 กรัม
24	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	2 กรัม*
25	โหระพา	ใบ	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Ocimi Basilici Folium	2 กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ.127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 3) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา¹

การสะดุดดำ : นำยาดำใส่กระทะที่สะอาด คั่วจนกรอบ หรือ นำยาดำใส่หม้อดินที่สะอาด เติมน้ำเล็กน้อย ยกขึ้นตั้งไฟ จนยาดำกรอบดีแล้ว

การสะดุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาวแล้วจึงยกลงจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรร ยกเว้นยาดำสะดุดและสารส้มสะดุด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรร ยกเว้นยาดำสะดุดและสารส้มสะดุด ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งยาดำสะดุดและสารส้มสะดุด ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

แก้ลมทราง แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

7. วิธีใช้

เด็กอายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1.5 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า เย็น

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)^{1,2}
- 2) หากรับประทานแล้วมีอาการท้องเสีย ควรหยุดรับประทานยา^{1,2}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระพังโหม	ส่วนเหนือดิน	G Prabhakar, K Swetha, P Kamalakar and K Shailaja. Pharmacognostic and HPTLC finger printing studies on leaf of Oxystelma esculentum (L.f.) Sm. Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry. 2018;7(4):3472-3478.
2	ยาดำ	ยางจากใบ	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.140-141.
3	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
4	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
5	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
6	โกฐกระดูก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
7	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
8	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
9	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
10	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
11	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
12	ชะเอมเทศ	ราก	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
13	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
14	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
15	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
16	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
17	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
18	เทียนเขาวพानी	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
19	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
21	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
22	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652
23	สมอพิเภก	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอพิเภกใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642
24	สารส้ม	-	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารส้ม มอก. 165-2554.
25	โหระพา	ใบ	Varga F, Carović-Stanko K, Ristić M, Grdiša M, Liber Z, Šatović Z. Morphological and biochemical intraspecific characterization of <i>Ocimum basilicum</i> L. Industrial crops and products. 2017 Dec 15;109:611-8.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 40-41.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 128-129.

(14) ยามันทธาตุ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยามันทธาตุ ชนิดผง

2. สูตรตำรับ

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 93 กรัม
1.	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	9 กรัม
2.	เบญจกานี	ปุ่มหูต	<i>Quercus infectoria</i> G. Olivier	Querci Infectoriae Galla	9 กรัม
3.	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	3 กรัม
4.	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	3 กรัม
5.	การบูร	-	-	Camphora	3 กรัม
6.	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	3 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 93 กรัม
7.	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	3 กรัม
8.	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	3 กรัม
9.	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	3 กรัม
10.	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	3 กรัม
11.	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	3 กรัม
12.	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	3 กรัม
13.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	3 กรัม
14.	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	3 กรัม
15.	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	3 กรัม
16.	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	3 กรัม
17.	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Dulcis Fructus	3 กรัม
18.	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	3 กรัม
19.	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	3 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 93 กรัม
20.	เทียนตาตั๊กแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	3 กรัม
21.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	3 กรัม
22.	โมกมัน	เปลือกต้น	<i>Wrightia pubescens</i> R. Br.	Wrightiae Pubescencis Cortex	3 กรัม
23.	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	3 กรัม
24.	ลูกขี้ล่อม	ผล	<i>Cnidium monnieri</i> L.	Cnidi monnieri Fructus	3 กรัม
25.	ลูกขี้ลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	3 กรัม
26.	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	3 กรัม
27.	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	3 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช
ร.ศ. 127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 3) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรร ยกเว้นการบูร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรร ยกเว้นการบูร ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูร ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้
ละเอียด

- 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้อาตุไม่ปกติ^{1,3}

7. วิธีใช้

เด็ก 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี เนื่องจากเป็นยาร้อน ทำให้ลิ้น ปากแสบร้อนได้^{1,3}
- 2) ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่^{1,3}

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets) 1,3
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้^{1,3}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1.	ชิงแห้ง	แห้ง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217
2.	เบญจกานี	ปุ่มหูด	Shrestha S, Kaushik VS, Eshwarappa RS, Subaramaihha SR, Ramanna LM, Lakkappa DB. Pharmacognostic studies of insect gall of Quercus infectoria Olivier (Fagaceae). Asian Pacific journal of tropical biomedicine. 2014 Jan 1;4(1):35-9.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
3.	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356
4.	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.IV-178-179.
5.	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
6.	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306
7.	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282
8.	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269
9.	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331
10.	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290
11.	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
12.	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2019 Vol.I p.62-71.
13.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณธ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.173-177.
14.	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
15.	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
16.	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
17.	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
18.	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
19.	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
20.	เทียนตาตั๊กแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
21.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
22.	โมกมัน	เปลือกต้น	ไม่พบ
23.	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
24.	ลูกขี้ล่อม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.275-278.
25.	ลูกขี้ลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
26.	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
27.	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับนี้ได้ตัดไคร้เครือออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าไคร้เครือที่ใช้และจำหน่ายในท้องตลาดเป็นพืชในสกุล *Aristolochia* ซึ่งพืชในสกุล *Aristolochia* มีรายงานพบว่าก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 39-40.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 140-141.

(15) ยามันทธาตุ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยามันทธาตุ ชนิดแคปซูล

2. สูตรตำรับ

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1.	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อ	93 กรัม
					9 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 93 กรัม
				หนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	
2.	เบญจกานี	ปุ่มหูต	<i>Quercus infectoria</i> G. Olivier	Querci Infectoriae Galla	9 กรัม
3.	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	3 กรัม
4.	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	3 กรัม
5.	การบูร	-	-	Camphora	3 กรัม
6.	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	3 กรัม
7.	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	3 กรัม
8.	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	3 กรัม
9.	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	3 กรัม
10.	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	3 กรัม
11.	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	3 กรัม
12.	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	3 กรัม
13.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	3 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 93 กรัม
14.	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	3 กรัม
15.	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	3 กรัม
16.	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	3 กรัม
17.	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Dulcis Fructus	3 กรัม
18.	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	3 กรัม
19.	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	3 กรัม
20.	เทียนตาตั๊กแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	3 กรัม
21.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	3 กรัม
22.	โมกมัน	เปลือกต้น	<i>Wrightia pubescens</i> R. Br.	Wrightiae Pubescencis Cortex	3 กรัม
23.	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	3 กรัม
24.	ลูกชีล้อม	ผล	<i>Cnidium monnieri</i> L.	Cnidi monnieri Fructus	3 กรัม
25.	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	3 กรัม
26.	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	3 กรัม
27.	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	3 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 3) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพร์ ยกเว้นการบุง มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพร์ ยกเว้นการบุง ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพร์ที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบุง ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้อาตุไม่ปกติ^{1,3}

7. วิธีใช้

เด็ก 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี เนื่องจากเป็นยารสร้อน ทำให้ลิ้น ปากแสบร้อนได้^{1,3}
- 2) ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่^{1,3}

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)^{1,3}
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบุงและเกิดพิษได้^{1,3}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1.	ชิงแห้ง	แห้ง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
2.	เบญจกานี	ปุ่มหูต	Shrestha S, Kaushik VS, Eshwarappa RS, Subaramaihha SR, Ramanna LM, Lakkappa DB. Pharmacognostic studies of insect gall of Quercus infectoria Olivier (Fagaceae). Asian Pacific journal of tropical biomedicine. 2014 Jan 1;4(1):35-9.
3.	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
4.	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5.	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
6.	โกฐเขมา	แห้ง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
7.	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
8.	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
9.	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
10.	โกฐหัวบัว	แห้ง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
11.	จันทน์แดง หรือ ลักจัน	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจัน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจัน)
12.	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2019 Vol.I p.62-71.
13.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.173-177.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
14.	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
15.	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
16.	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
17.	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
18.	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
19.	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
20.	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
21.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
22.	โมกมัน	เปลือกต้น	ไม่พบ
23.	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
24.	ลูกชิล้อม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.275-278.
25.	ลูกชิลลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
26.	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
27.	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับนี้ได้ตัดไคร้เครือออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าไคร้เครือที่ใช้และจำหน่ายในท้องตลาดเป็นพืชในสกุล *Aristolachia* ซึ่งพืชในสกุล *Aristolachia* มีรายงานพบว่าก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 39-40.

3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 140-141.

(16) ยาวีสัมพยาใหญ่ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาวีสัมพยาใหญ่ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 108 กรัม
1	ดีป्ली	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	54 กรัม
2	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	8 กรัม
3	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	8 กรัม
4	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	8 กรัม
5	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	2 กรัม
6	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	2 กรัม
7	โกฐูชมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
8	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	2 กรัม
9	โกฐูเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 108 กรัม
10	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
11	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. <i>Chuanxiong</i>	Chuanxiong Rhizoma	2 กรัม
12	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อ หนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	2 กรัม
13	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	2 กรัม
14	พลูารากขาว	ราก	<i>Albizia lucidior</i> (Steud.) I. C. Nielsen ex H. Hara	Albiziae Lucidioris Radix	2 กรัม
15	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	2 กรัม
16	สมอเทศ	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium Importa	2 กรัม
17	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	2 กรัม
18	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	2 กรัม
19	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> (Reinw. ex Nees & T.Nees) Blume หรือ <i>Cinnamomum</i> <i>verum</i> J. Presl	Cinnamomi Cortex	2 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ.127
- 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) หรือผสมน้ำผึ้ง ทุก 4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้หญิงตั้งครรภ์ และผู้มีไข้¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีข้อผลตีป्ली (ด็อกตีป्ली) ในปริมาณสูง¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
2	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
3	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
4	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
5	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
6	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
7	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
8	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
9	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
10	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
11	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
12	ชิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
13	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
14	พญารากขาว	ราก	ไม่พบ
15	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
16	สมอเทศ	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของ <i>Terminalia chebula</i> Retz. ใน Taiwan Herbal Pharmacopoeia 2 nd 2016 p.60-61.
17	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
18	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
19	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume: Asean and Herbal Medicinal Plants. 2017. 2 nd Edition. p.185-187. (<i>Cinnamomum iners</i>) หรือ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172. (<i>Cinnamomum verum</i>)

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 38.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 148-149.

(17) ยาวีสัมพญาใหญ่ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาวีสัมพญาใหญ่ ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					108 กรัม
1	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	54 กรัม
2	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	8 กรัม
3	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	8 กรัม
4	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	8 กรัม
5	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i>	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 108 กรัม
			<i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen		
6	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	2 กรัม
7	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
8	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	2 กรัม
9	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	2 กรัม
10	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
11	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. <i>Chuanxiong</i>	Chuanxiong Rhizoma	2 กรัม
12	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อ หนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	2 กรัม
13	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	2 กรัม
14	พลูรากขาว	ราก	<i>Albizia lucidior</i> (Steud.) I. C. Nielsen ex H. Hara	Albiziae Lucidioris Radix	2 กรัม
15	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	2 กรัม
16	สมอเทศ	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium Importa	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 108 กรัม
17	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	2 กรัม
18	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	2 กรัม
19	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> (Reinw. ex Nees & T.Nees) Blume หรือ <i>Cinnamomum</i> <i>verum</i> J. Presl	Cinnamomi Cortex	2 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127
- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรมัธยฐาน 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรมัธยฐานแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม ทุก 4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้หญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีข้อผลตีปลี (ดอกตีปลี) ในปริมาณสูง¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ตีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
2	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
3	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
4	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
5	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
6	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
7	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
8	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
9	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
10	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
11	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
12	ชิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
13	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
14	พญารากขาว	ราก	ไม่พบ
15	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
16	สมอเทศ	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของ <i>Terminalia chebula</i> Retz. ใน Taiwan Herbal Pharmacopoeia 2 nd 2016 p.60-61.
17	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
18	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
19	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume: Asean and Herbal Medicinal Plants. 2017. 2 nd Edition. p.185-187. (<i>Cinnamomum iners</i>) หรือ British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172. (<i>Cinnamomum verum</i>)

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (2562, 17 เมษายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 95 ง หน้า 8 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร หน้า 248).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 38.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 148-149.

1.2 กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย

(1) ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
1	ขมิ้นชัน	เหง้า	<i>Curcuma longa</i> L.	Curcumae Longae Rhizoma	30 กรัม
2	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	5 กรัม
3	กล้วยดิบ	ราก	<i>Musa</i> (ABB) "Tip"	Kluitip Radix	5 กรัม
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	5 กรัม
5	ครั่ง	สารคัด หลังจาก ครั่งตัวผู้	<i>Laccifera chinensis</i> Mahdihassan	Lacca Resina	5 กรัม
6	ชันช้อย	ยางไม้	<i>Hopea odorata</i> Roxb.	Hopeae Odoratae Resina	5 กรัม
7	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	5 กรัม
8	ทับทิม	ใบ	<i>Punica granatum</i> L.	Punicae Granati Folium	5 กรัม
9	เทียนกิ่ง	ใบ	<i>Lawsonia inermis</i> L.	Lawsoniae Folium	5 กรัม
10	เพกา	เปลือก ต้น	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	Oroxylis Indici Cortex	5 กรัม
11	สีเสียดเทศ	สิ่งสกัด จากใบ และกิ่ง	<i>Uncaria gambir</i> W. Hunter Roxb.	Gambir Extractum	5 กรัม
12	สีเสียดไทย	สิ่งสกัด จากแก่น	<i>Senegalia catechu</i> (L. f.) P. J. H. Hurter	Catechi Extractum	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
13	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperus Rotundi Cormus	5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมุนไพรรทุกชนิด (ยกเว้นสีเสียดเทศ สีเสียดไทย และครั่ง) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสีเสียดเทศ สีเสียดไทย และครั่ง ชั่งน้ำหนักตามสูตรยาแล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน ท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้ เป็นต้น¹

7. วิธีใช้

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำกระสายยา ทุก 3-5 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

เด็ก อายุ 3-5 เดือน กินครั้งละ 200 มิลลิกรัม

อายุ 6-12 เดือน กินครั้งละ 300-400 มิลลิกรัม

อายุ 1-5 ปี กินครั้งละ 500-700 มิลลิกรัม

อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 800 มิลลิกรัม-1 กรัม¹

ละลายน้ำกระสายยา กินทุก 3-5 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

กระสายยาที่ใช้

- ใช้น้ำเปลือกผลทับทิมหรือเปลือกแคตมัม แทรกกับน้ำปูนใสเป็นน้ำกระสายยา

- สำหรับเด็กเล็กให้บดผสมกับน้ำกระสายยา ใช้กินหรือกวาดก็ได้ ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำต้มสุกแทน (ควรใช้ขณะยังอ่อนอยู่)¹⁻²

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ใช้ได้ไม่เกิน 1 วัน หากอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขมิ้นชัน	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.177-185.
2	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
3	กล้วยดิบ	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.456-464.
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
5	ครั่ง	สารคัดหลั่งจากครั่งตัวผู้	U.S. Pharmacopoeia 42 National Formulary 37 Vol.3 p.5944-5946.
6	ชันย้อย	ยางไม้	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.479-481.
7	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	ทับทิม	ใบ	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.484-487.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
9	เทียนกิ่ง	ใบ	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.488-493.
10	เพกา	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.498-501.
11	สีเสียดเทศ	สิ่งสกัดจากใบและกิ่ง	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.472.
12	สีเสียดไทย	สิ่งสกัดจากแก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.98-99.
13	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 45.
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 178-179.

(2) ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดแคปซูล

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	ขมิ้นชัน	เหง้า	<i>Curcuma longa</i> L.	Curcumae Longae Rhizoma	90 กรัม 30 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
2	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	5 กรัม
3	กล้วยดิบ	ราก	<i>Musa</i> (ABB) "Tip"	Kluitip Radix	5 กรัม
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	5 กรัม
5	ครั่ง	สารคัดหลั่ง จากครั่งตัว ผู้	<i>Laccifera chinensis</i> Mahdihassan	Lacca Resina	5 กรัม
6	ชันย้อย	ยางไม้	<i>Hopea odorata</i> Roxb.	Hopeae Odoratae Resina	5 กรัม
7	ดีปลี	ช่อดผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	5 กรัม
8	ทับทิม	ใบ	<i>Punica granatum</i> L.	Punicae Granati Folium	5 กรัม
9	เทียนกิ่ง	ใบ	<i>Lawsonia inermis</i> L.	Lawsoniae Folium	5 กรัม
10	เพกา	เปลือกต้น	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	Oroxylis Indici Cortex	5 กรัม
11	สีเสียดเทศ	สิ่งสกัด จากใบ และกิ่ง	<i>Uncaria gambir</i> W. Hunter Roxb.	Gambir Extractum	5 กรัม
12	สีเสียดไทย	สิ่งสกัดจาก แก่น	<i>Senegalia catechu</i> (L.) f.) P. J. H. Hurter	Catechi Extractum	5 กรัม
13	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพร (ยกเว้นสีเสียดเทศ สีเสียดไทย และครั่ง) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสีเสียดเทศ สีเสียดไทย และครั่ง ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน ท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้ เป็นต้น¹

7. วิธีใช้

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม ทุก 3-5 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

เด็ก อายุ 6-12 ขวบ กินครั้งละ 800 มิลลิกรัม - 1 กรัม เมื่อมีอาการ¹⁻²

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ใช้ได้ไม่เกิน 1 วัน หากอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขมิ้นชัน	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.177-185.
2	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
3	กล้วยดิบ	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.456-464.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
5	ครั่ง	สารคัดหลั่ง จากครั่งตัวผู้	U.S. Pharmacopoeia 42 National Formulary 37 Vol.3 p.5944-5946.
6	ชันย้อย	ยางไม้	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.479-481.
7	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	ทับทิม	ใบ	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.484-487.
9	เทียนกิ่ง	ใบ	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.488-493.
10	เพกา	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.498-501.
11	สีเสียดเทศ	สิ่งสกัดจากใบ และกิ่ง	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.472.
12	สีเสียดไทย	สิ่งสกัดจาก แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.98-99.
13	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2562. (2562, 14 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 95 ง. หน้า 8. (เอกสารแนบท้ายประกาศ หน้า 251)
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 45.

3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า178-179.

(3) ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดเม็ด
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
1	ขมิ้นชัน	เหง้า	<i>Curcuma longa</i> L.	Curcumae Longae Rhizoma	30 กรัม
2	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	5 กรัม
3	กล้วยดิบ	ราก	<i>Musa</i> (ABB) "Tip"	Kluitip Radix	5 กรัม
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	5 กรัม
5	ครั่ง	สารคัดหลั่ง จากครั่งตัว ผู้	<i>Laccifera chinensis</i> Mahdihassan	Lacca Resina	5 กรัม
6	ชันย้อย	ยางไม้	<i>Hopea odorata</i> Roxb.	Hopeae Odoratae Resina	5 กรัม
7	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	5 กรัม
8	ทับทิม	ใบ	<i>Punica granatum</i> L.	Punicae Granati Folium	5 กรัม
9	เทียนกิ่ง	ใบ	<i>Lawsonia inermis</i> L.	Lawsoniae Folium	5 กรัม
10	เพกา	เปลือกต้น	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	Oroxylti Indici Cortex	5 กรัม
11	สีเสียดเทศ	สิ่งสกัด จากใบและ กิ่ง	<i>Uncaria gambir</i> W. Hunter Roxb.	Gambir Extractum	5 กรัม
12	สีเสียดไทย	สิ่งสกัด จากแก่น	<i>Senegalia catechu</i> (L.) f.) P. J. H. Hurter	Catechi Extractum	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
13	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperus Rotundi Cormus	5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

- Dibasic calcium phosphate dihydrate
- Lactose monohydrate
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)
- Corn starch
- Magnesium stearate

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาเหลืองปิดสมุทร ชนิดเม็ด ความแรง 200 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาเหลืองปิดสมุทร	200 มิลลิกรัม
Dibasic calcium phosphate dihydrate	44-144 มิลลิกรัม
Lactose monohydrate	40-132 มิลลิกรัม
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	5-6 %w/w
Corn starch	2.8-4.8 %w/w
Magnesium stearate	0.7 %w/w

5.1 การเตรียม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) solution ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) และน้ำ ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก
- 2) นำ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) มาโปรยในน้ำ คนจนละลาย จะได้สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

5.2 การเตรียมยาเม็ด

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรรทุกชนิด (ยกเว้นสีเสียดเทศ สีเสียดไทย และครั้ง) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม

- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสีเสียดเทศ สีเสียดไทย และครั่ง และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสีเสียดเทศ สีเสียดไทย และครั่งมารวมกัน จากนั้นบด ให้ละเอียด และร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80 จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Dibasic calcium phosphate dihydrate, Lactose monohydrate, Corn starch และ Magnesium stearate ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสมกับ Dibasic calcium phosphate dihydrate, Lactose monohydrate, Corn starch ปริมาณร้อยละ 2.8-4.8 โดยน้ำหนัก เป็นเวลานานประมาณ 5 นาที จนได้ผงยา ที่สม่ำเสมอ
- 7) นำสารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ 5.1) ปริมาณ ร้อยละ 5-6 โดยน้ำหนัก (น้ำหนักของผงแห้ง) มาผสมกับผงยาในข้อ 6 จนได้ลักษณะผงยา ที่มีควมเปียกพอเหมาะ (damp mass)
- 8) นำส่วนผสมข้อ 7 มาผ่านร่อนเบอร์ 16 จนได้แกรนูล นำไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลานาน 3 ชั่วโมง จนแห้ง
- 9) นำแกรนูลที่ได้อบแล้วผ่านร่อนเบอร์ 18 ผสมกับ Corn starch ปริมาณร้อยละ 2.8-4.8 โดยน้ำหนัก จนเข้ากันเป็นเวลานานประมาณ 5 นาที
- 10) เติม Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 0.7 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที
- 11) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน ท้องเสีย ชนิดที่ไม่มีไข้ เป็นต้น¹

7. วิธีใช้

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 5 เม็ด ทุก 3-5 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 4-5 เม็ด ทุก 3-5 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ใช้ได้ไม่เกิน 1 วัน หากอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขมิ้นชัน	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.177-185.
2	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
3	กล้วยดิบ	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.456-464.
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209
5	ครั่ง	สารคัดหลั่งจากครั่งตัวผู้	U.S. Pharmacopoeia 42 National Formulary 37 Vol.III p.5944-5946.
6	ชันย้อย	ยางไม้	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.479-481.
7	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	ทับทิม	ใบ	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.484-487.
9	เทียนกิ่ง	ใบ	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.488-493.
10	เพกา	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.498-501.
11	สีเสียดเทศ	สิ่งสกัดจากใบและกิ่ง	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.472.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
12	สีเสียดไทย	สิ่งสกัดจากแก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.98-99.
13	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 45.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 178-179.

1.3 กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก

(1) ยาแก้กษัยดาน ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาแก้กษัยดาน ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	โกฐน้ำเต้า	รากและเหง้า	<i>Rheum palmatum</i> L. หรือ <i>Rheum officinale</i> Baill. หรือ <i>Rheum tanguticum</i> (Maxim. ex Regel) Balf.	Rhei Palmati Radix et Rhizoma หรือ Rhei Officinalis Radix et Rhizoma หรือ Rhei Tangutici Radix et Rhizoma หรืออีกชื่อหนึ่งว่า	210 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 210 กรัม
				Rhei Radix et Rhizoma	
2	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	40 กรัม
3	สมอเทศ	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium Importa	30 กรัม
4	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	30 กรัม
5	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อ หนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	10 กรัม
6	เจตพังคี	ราก	<i>Cladogynos orientalis</i> Zipp. Ex Span.	Cladogynotis Orientalidis Radix	10 กรัม
7	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	10 กรัม
8	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	10 กรัม
9	มหาหิงคุ์	ยาง	<i>Ferula assa-foetida</i> L. หรือ <i>Ferula foetida</i> (Bunge) Regel	Assafoetidae Gumi	10 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 126

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะสมมหาหิงคุ์: นำมหาหิงคุ์ใส่หม้อดิน เอาใบกะเพราแดง ใส่น้ำต้มจนเดือด เทน้ำใบกะเพราแดง
ขณะร้อน ๆ ลงในหม้อดินละลายมหาหิงคุ์ แล้วกรองให้สะอาด แล้วผึ่งหรืออบจนมหาหิงคุ์แห้ง

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพโร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพโรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพโรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องผูก ช่วยขับลม สำหรับผู้ป่วยที่มีอาการท้องผูกเรื้อรัง ท้องแข็งเป็นดาน จุกเสียดแน่น

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำมะขามเปียก หรือน้ำต้มสุก วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน อาจเพิ่มหรือลดขนาดยาตามธาตุหนักเบา

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในสตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตร เด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ไม่ควรใช้ในผู้ป่วยโรคลำไส้อุดตัน คอติบ ขาดความตึงตัว หรือลำไส้อักเสบ หรือผู้ป่วยที่มีอาการปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน ที่ไม่ทราบสาเหตุ
- 2) ไม่ควรใช้ต่อเนื่องเป็นเวลานานเกิน 1-2 สัปดาห์ เพราะการใช้ต่อเนื่องเป็นเวลานานจะทำให้ลำไส้เกิดความเคยชินต่อยา ต้องใช้ขนาดมากขึ้นจึงจะได้ผล และทำให้ถ่ายลำบากเมื่อหยุดใช้ยา

11. อาการไม่พึงประสงค์

อาจทำให้เกิดอาการปวดมวน ไม่สบายท้อง ท้องเสียในผู้ป่วยบางราย หากมีอาการควรลดขนาดยาลง

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.391-393.
2	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p. 688-694.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
3	สมอเทศ	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของ <i>Terminalia chebula</i> Retz. ใน Taiwan Herbal Pharmacopoeia 2 nd 2016 p. 60-61.
4	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p. 643-652.
5	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
6	เจตพังคี	ราก	ไม่พบ
7	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
9	มหาหิงคุ์	ยาง	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

โดยปกติโกฐน้ำเต้าที่ใช้ตามตำรายาแผนไทยผ่านกระบวนการนึ่งแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. พิศณุประสาทเวช, พระยา. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศุภการจำรูญ ถนนอัมพวงค์; ร.ศ. 126.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 21-22.
3. World Health Organization. WHO monograph on selected medicinal plants. Vol.I. Geneva: World Health Organization. 1999. P. 231-40.

(2) ยาแก้กษัยตาน ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาแก้กษัยตาน ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	โกฐน้ำเต้า	รากและเหง้า	<i>Rheum palmatum</i> L. หรือ <i>Rheum officinale</i> Baill.	Rhei Palmati Radix et Rhizoma หรือ	210 กรัม 60 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 210 กรัม
			หรือ <i>Rheum tanguticum</i> (Maxim. ex Regel) Balf.	Rhei Officinalis Radix et Rhizoma หรือ Rhei Tangutici Radix et Rhizoma หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Rhei Radix et Rhizoma	
2	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	40 กรัม
3	สมอเทศ	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium Importa	30 กรัม
4	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	30 กรัม
5	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อ หนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	10 กรัม
6	เจตพังคี	ราก	<i>Cladogynos orientalis</i> Zipp. Ex Span.	Cladogynotis Orientalidis Radix	10 กรัม
7	ดีป्ली	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	10 กรัม
8	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	10 กรัม
9	มหาหิงคุ์	ยาง	<i>Ferula assa-foetida</i> L. หรือ <i>Ferula foetida</i> (Bunge) Regel	Assafoetidae Gumi	10 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 126

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การระตุมหาหิงค์: นำมหาหิงค์ใส่หม้อดิน เอาใบกะเพราแดง ใส่น้ำต้มจนเดือด เทน้ำใบกะเพราแดง วนระร้อน ๆ ลงในหม้อดินละลายมหาหิงค์ แล้วกรองให้สะอาด แล้วผึ่งหรืออบจนมหาหิงค์แห้ง

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพโร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพโรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพโรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการท้องผูก ช่วยขับลม สำหรับผู้ป่วยที่มีอาการท้องผูกเรื้อรัง ท้องแข็งเป็นดาน จุกเสียดแน่น

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-2 กรัม วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน อาจเพิ่มหรือลดขนาดยาตามธาตุหนักเบา

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในสตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตร เด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ไม่ควรใช้ในผู้ป่วยโรคลำไส้อุดตัน คอติบ ขาดความตึงตัว หรือลำไส้อักเสบ หรือผู้ป่วยที่มีอาการปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน ที่ไม่ทราบสาเหตุ
- 2) ไม่ควรใช้ต่อเนื่องเป็นเวลานานเกิน 1-2 สัปดาห์ เพราะการใช้ต่อเนื่องเป็นเวลานานจะทำให้ลำไส้เกิดความเคยชินต่อยา ต้องใช้ขนาดมากขึ้นจึงจะได้ผล และทำให้ถ่ายลำบากเมื่อหยุดใช้ยา

11. อาการไม่พึงประสงค์

อาจทำให้เกิดอาการปวดมวน ไม่สบายท้อง ท้องเสียในผู้ป่วยบางราย หากมีอาการควรลดขนาดยาลง

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.391-393.
2	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
3	สมอเทศ	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของ <i>Terminalia chebula</i> Retz. ใน Taiwan Herbal Pharmacopoeia 2 nd 2016 p.60-61.
4	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
5	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
6	เจตพังคี	ราก	ไม่พบ
7	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
9	มหาหิงคุ์	ยาง	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

โดยปกติโกฐน้ำเต้าที่ใช้ตามตำรายาแผนไทยผ่านกระบวนการนึ่งแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. พิศณุประสาทเวช, พระยา. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศุภการจรัญ
ถนนอิฐผางค์; ร.ศ. 126.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช
2564. หน้า 21-22.
3. World Health Organization. WHO monograph on selected medicinal plants. Vol.I.
Geneva: World Health Organization. 1999. P. 231-40.

(3) ยาถ่ายดีเกลือฝรั่ง ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาถ่ายดีเกลือฝรั่ง ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับ
  - 2.1. ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 117 กรัม
1	ดีเกลือฝรั่ง	-	-	Magnesii Sulfas	60 กรัม
2	ยาดำ	ยางจาก ใบ	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f. หรือ <i>Aloe ferox</i> Mill. หรือ <i>Aloe perryi</i> Bake	Aloin Preparata	12 กรัม*
3	ขี้เหล็ก	ทั้ง 5	<i>Senna siamea</i> (Lam.) H. S. Irwin & Barneby	Sennae Siamea Omnis V	3 กรัม
4	มะกา	ใบ	<i>Bridelia ovata</i> Decne.	Brideliae Ovatae Folium	3 กรัม
5	มะขาม	ใบ	<i>Tamarindus indica</i> L.	Tamarindi Indicae Folium	3 กรัม
6	ส้มป่อย	ใบ	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Folium	3 กรัม
7	หญ้าไทร	ทั้งต้น	<i>Leersia hexandra</i> Sw.	Leersiae Hexandrae Herba	3 กรัม
8	ไผ่ป่า	ใบ	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	Bambusae Bambotis Folium	3 กรัม
9	คูน	เนื้อใน ฝัก	<i>Cassia fistula</i> L.	Cassiae Fistulae Pulpa	3 กรัม
10	ขี้กาแดง	ราก	<i>Trichosanthes tricuspidata</i> Lour.	Trichosanthis Tricuspidatae Radix	3 กรัม
11	ขี้กาขาว	ราก	<i>Gymnopetalum scabrum</i> Lour.	Gymnopetalum Scabri Radix	3 กรัม
12	ตองแตก	ราก	<i>Baliospermum solanifolium</i> (Burm.) Suresh	Baliospermi Solanifolii Radix	3 กรัม*

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 117 กรัม
13	เถาว์ล้วยเปรี๊ยะ	เถา	<i>Brachypterum scandens</i> (Roxb.) Wight & Arn. ex Miq.	Brachypteri Scandenidis Caulis	3 กรัม
14	หอม	หัว	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Allii Ascalonici Bulbus	3 กรัม
15	ส้มป่อย	ฝัก	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Fructus	3 กรัม
16	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	3 กรัม
17	สมอติงู	เนื้อผล	<i>Terminalia citrina</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Citrinae Pericarpium	3 กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2. ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา¹

การสะอาดยา : นำยาดำใส่กระชอนที่สะอาด คั่วจนกรอบ หรือ นำยาดำใส่หม้อดินที่สะอาด เติมน้ำเล็กน้อย ยกขึ้นตั้งไฟ จนยาดำกรอบดีแล้ว

การคั่วทองแตก: นำตัวยาไปคั่ว จึงนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพร ยกเว้นยาดำสะอาดและดีเกลือฝรั่ง มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรรอบคั่ว ยกเว้นยาดำสะอาดและดีเกลือฝรั่ง ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรอบคั่วแห้งแล้ว รวมทั้งยาดำสะอาดและดีเกลือฝรั่ง ชั่งน้ำหนักตามสูตรยาแล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้แก้ท้องผูก³**7. วิธีใช้**ครั้งแรก กิน 1 กรัม วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน²ถ้าไม่ถ่าย วันต่อไป กินเพิ่มเป็น 1.5 กรัม แต่ไม่เกิน 2.5 กรัมต่อวัน (ตามกำลังธาตุหนักเบา)²**8. ข้อห้ามใช้**^{1,2}

- 1) ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์และเด็ก
- 2) ห้ามใช้ในภาวะทางเดินอาหารอุดตัน (gastrointestinal obstruction/ileus)
- 3) ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีภาวะผิดปกติเฉียบพลันที่ทางเดินอาหาร (acute gastro-intestinal conditions) เช่น คลื่นไส้ อาเจียน

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง^{1,2}

- 1) เนื่องจากเป็นยาถ่ายอย่างแรง ไม่ควรใช้ยานี้ในผู้ป่วยอ่อนเพลียมากหรือมีภาวะขาดน้ำ
- 2) เมื่อถ่ายแล้วให้เว้นอย่างน้อย 2 วันแล้วจึงใช้ยานี้อีกครั้ง
- 3) ควรระวังการใช้ยาในผู้สูงอายุ และผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของไตหรือตับ (renal/hepatic impairment) เนื่องจากยามีส่วนประกอบของแมกนีเซียม

11. อาการไม่พึงประสงค์^{1,2}

ปวดเสียดท้อง

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ดีเกลือฝรั่ง	-	ไม่พบ
2	ยาดำ	ยางจากใบ	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.140-141.
3	ขี้เหล็ก	ทั้ง 5	Kamagaté M, Koffi C, Kouamé NM, Akoubet A, Yao NAR, Die-Kakou HM. Ethnobotany, phytochemistry, pharmacology and toxicology profiles of Cassia siamea Lam. JPHYTO 2014; 3(1): 57-76.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
4	มะกา	ใบ	นิตสาร ท้องก้อน.องค์ประกอบทางเคมีในใบมะกา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2537.
5	มะขาม	ใบ	Specification of Thai Medicinal Plants Vol.I p.89-92.
6	ส้มป่อย	ใบ	ไม่พบ
7	หญ้าไทร	ทั้งต้น	ไม่พบ
8	ไผ่ป่า	ใบ	ไม่พบ
9	คูน	ฝัก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.242-251.
10	ขี้กาแดง	ราก	ไม่พบ
11	ขี้กาขาว	ราก	ไม่พบ
12	ตองแตก	ราก	Vittaya L, Khongsai S, Ui- Eng J, Leesaku. N Phytochemical screening, phenolic content and free radical scavenging activity of <i>Baliospermum solanifolium</i> (Burm.) Suresh stem and leaf extracts. Thai Journal of Botany, 9 (1) : 97-105.
13	เถาวัลย์เปรียง	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.669-676
14	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152
15	ส้มป่อย	ฝัก	Poomanee W, Chaiyana W, Intasai N, Leelapornpisid P. Biological activities and characterization of the pod extracts from Sompoi (<i>Acacia concinna</i> Linn) grown in Northern Thailand. Int J Pharm Pharm Sci. 2015;7(5):237-241.
16	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652
17	สมอดีงู	เนื้อผล	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 42.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 61-62.

1.4 กลุ่มยาบรรเทาอาการริดสีดวงทวารหนัก

(1) ยาผสมเพชรสังฆาต ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาผสมเพชรสังฆาต ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 85 กรัม
1	เพชรสังฆาต	เถา	<i>Cissus quadrangularis</i> L.	Cissi Quadrangularis Caulis	50 กรัม
2	กะเม็ง	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Eclipta prostrata</i> (L.) L.	Ecliptae Prostratae Herba	15 กรัม
3	กระชาย	รากและ เหง้า	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	Boesenbergiae Rotundae Radix et Rhizoma	10 กรัม
4	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	<i>Rheum palmatum</i> L. หรือ <i>Rheum officinale</i> Baill. หรือ <i>Rheum</i> <i>tanguticum</i> (Maxim. ex Regel) Balf.	Rhei Palmati Radix et Rhizoma หรือ Rhei Officinalis Radix et Rhizoma หรือ Rhei Tangutici Radix et Rhizoma หรืออีกชื่อหนึ่งว่า	10 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 85 กรัม
				Rhei Radix et Rhizoma	

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

เภสัชตำรับโรงพยาบาลพล จังหวัดขอนแก่น

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการริดสีดวงทวารหนัก¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม - 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง หลังอาหารทันที¹ เข้า กลางวัน และเย็น²

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการใช้ยาในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร^{1,2}
- 2) ควรระวังในผู้ป่วยที่มีภาวะไตบกพร่อง¹
- 3) ไม่ควรรับประทานติดต่อกันเป็นเวลานาน เนื่องจากอาจเกิดพิษต่อไตจาก oxalate ในเถาเพชรสังฆาต¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ยานี้อาจทำให้เกิดอาการท้องเสีย มวนท้อง²

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	เพชรสังฆาต	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.542-550.
2	กะเม็ง	ส่วนเหนือดิน	Taiwan Herbal Pharmacopoeia 2 nd 2016 p.109-110.
3	กระชาย	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	โกฐน้ำเต้า	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.391-393.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

โดยปกติโกฐน้ำเต้าที่ใช้ตามตำรายาแผนไทยผ่านกระบวนการนึ่งแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564 หน้า 308.

(2) ยาริดสีดวงมหากาฬ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา: ยาริดสีดวงมหากาฬ ชนิดแคปซูล

2. สูตรตำรับยา:

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	โกฐกั๊กกรา	ปุ่มหูต	<i>Pistacia chinensis</i> subsp. <i>integerrima</i> (J. L. Stewart) Rech. f.	Pistaciae Galla	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 110 กรัม
2	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	5 กรัม
3	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	5 กรัม
4	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูต	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	5 กรัม
5	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	5 กรัม
6	ขอบชะนางขาว	ทั้งต้น	<i>Pouzolzia zeylanica</i> (L.) Benn.	Pouzolziae Zeylanicae Herba	5 กรัม
7	ขอบชะนางแดง	ทั้งต้น	<i>Gonostegia pentandra</i> (Roxb.) Miq.	Gonostegiae Pentandrae Herba	5 กรัม
8	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	5 กรัม
9	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	5 กรัม
10	ติปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	5 กรัม
11	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	5 กรัม
12	เทียน ขาวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Dulcis Fructus	5 กรัม
13	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	5 กรัม
14	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	5 กรัม
15	เทียน ตาดักแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	5 กรัม
16	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 110 กรัม
17	มดยอบคั่ว	ยางไม้	<i>Commiphora myrrha</i> (T. Nees) Engl.	Commiphorae Myrrhae Resina Desiccated	5 กรัม
18	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	5 กรัม
19	สนเทศ	แก่น	<i>Pinus merkusii</i> Jungh. & de Vriese หรือ <i>P. kesiy</i> Royle ex Gordon	Pini Merkusii Lignum หรือ Pini Kesiyae Lignum	5 กรัม
20	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	5 กรัม
21	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	5 กรัม
22	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Veri Cortex	5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา:

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรรยอกเว้นมดยอบคั่ว ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรรอบแห้งแล้ว รวมทั้งมดยอบคั่ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้บรรเทาอาการริดสีดวงทวารหนัก¹**7. วิธีใช้**

กินครั้งละ 800 มิลลิกรัม – 1.2 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน และ เย็น

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวกันของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ**13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา:** ไม่พบ**13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา**

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โกฐกักรา	ปุ่มหูด	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.66-69.
2	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
3	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
4	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
5	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
6	ขอบชะนางขาว	ทั้งต้น	Sarkar B, Raihan SA, Sultana N. Phytochemical and Biological Activity Studies on <i>Pouzolzia Zeylanica</i> (Linn.) Benn. National University Journal of Science. 2014;1(1):51-8.
7	ขอบชะนางแดง	ทั้งต้น	ไม่พบ
8	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
9	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
10	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
11	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
12	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
13	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
14	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
15	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
16	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
17	มดยอบคั่ว	ยางไม้	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของ <i>Commiphora myrrha</i> ใน Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.305-306.
18	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
19	สนเทศ	แก่น	ไม่พบ
20	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
21	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
22	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172.

14. ประเภทยา: (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

โดยทั่วไปมดยอบตามท้องตลาดจำหน่ายแบบคั่วแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 142-143.

2. กลุ่มอาการทางสูติรีเวชวิทยา

(1) ยาเลือดงาม ชนิดผง

1. ชื่อยา: ยาเลือดงาม ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา:
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 102 กรัม
1	กระชาย	รากและ เหง้า	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	Boesenbergiae Rotundae Radix et Rhizoma	5 กรัม
2	กระเทียม	เหง้า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	Zingiberis Zerumbeti Rhizoma	5 กรัม
3	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	5 กรัม
4	กะเพรา	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	Ocimi Tenuiflori Folium	5 กรัม
5	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	5 กรัม
6	โกรจุกุฬาลัมพา	ส่วน เหนือดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	5 กรัม
7	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	5 กรัม
8	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	5 กรัม
9	ข้าพลุ	ทั้งต้น	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Herba	5 กรัม
10	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	5 กรัม
11	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 102 กรัม
12	ตะไคร้	ลำต้น	<i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf	Cymbopogoni Citrati Caulis	5 กรัม
13	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	5 กรัม
14	เพกา	เปลือก ต้น	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	Oroxylis Indici Cortex	5 กรัม
15	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Koenig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	5 กรัม
16	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	5 กรัม
17	มะนาว	ใบ	<i>Citrus x aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	Citri x Aurantiifoliae Folium	5 กรัม
18	เร่วหอม	เมล็ด	<i>Etlingera punicea</i> (Roxb.) R. M. Sm.	Etlingerae Puniceae Semen	5 กรัม
19	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	5 กรัม
20	สะระแหน่	ทั้งต้น	<i>Mentha x villosa</i> Huds.	Menthae Herba	5 กรัม
21	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม
22	พิมเสน	-	-	Borneolum	1 กรัม

* ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา:

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
เภสัชตำรับโรงพยาบาล โรงพยาบาลกุดชุม จังหวัดยโสธร

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต:

- นำตัวยาสมนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม

- 2) อบสมุนไพร ยกเว้นการบูรและพิมเสน ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูรและพิมเสน มาชั่งน้ำหนักตามสูตรตำรับ และบดละเอียดรวมกัน
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้:

บรรเทาอาการปวดประจำเดือน ช่วยให้ประจำเดือนมาปกติ แก้มตุ๋น¹

7. วิธีใช้:

กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น¹

8. ข้อห้ามใช้:

ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้¹ หญิงตั้งครรภ์¹ และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด

9. คำเตือน:

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง:

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์:

ไม่มี

12. การเก็บรักษา:

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ:

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระชาย	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
2	กระเทียม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.357-364.
3	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
4	กะเพรา	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.169-176.
5	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
6	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
7	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
8	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
9	ข้าพลุ	ทั้งต้น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.51-68.
10	ชะเอมเทศ	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
11	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
12	ตะไคร้	ลำต้น	Ayurvedic Pharmacopoeia of India. 2006 Vol.5 p.86-88.
13	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
14	เพกา	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.498-501.
15	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
16	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
17	มะนาว	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.435-442.
18	เร่วหอม	เมล็ด	ไม่พบ
19	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
20	สระระแห่น	ทั้งต้น	ไม่พบ
21	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
22	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol 1 p.76-77.

14. ประเภทยา: (ช่องทางการจำหน่าย) :

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม:

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).

2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 144-145.

(2) ยาเลือดงาม ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา: ยาเลือดงาม ชนิดยาแคปซูล
2. สูตรตำรับยา:
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 102 กรัม
1	กระชาย	รากและ เหง้า	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	Boesenbergiae Rotundae Radix et Rhizoma	5 กรัม
2	กระเทียม	เหง้า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	Zingiberis Zerumbeti Rhizoma	5 กรัม
3	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	5 กรัม
4	กะเพรา	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	Ocimi Tenuiflori Folium	5 กรัม
5	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	5 กรัม
6	โกรจุกุฬาลัมพา	ส่วน เหนือดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	5 กรัม
7	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	5 กรัม
8	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	5 กรัม
9	ข้าพลุ	ทั้งต้น	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Herba	5 กรัม
10	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	5 กรัม
11	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 102 กรัม
12	ตะไคร้	ลำต้น	<i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf	Cymbopogoni Citrati Caulis	5 กรัม
13	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	5 กรัม
14	เพกา	เปลือก ต้น	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	Oroxylis Indici Cortex	5 กรัม
15	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Koenig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	5 กรัม
16	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	5 กรัม
17	มะนาว	ใบ	<i>Citrus x aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	Citri x Aurantiifoliae Folium	5 กรัม
18	เร่วหอม	เมล็ด	<i>Etlingera punicea</i> (Roxb.) R. M. Sm.	Etlingerae Puniceae Semen	5 กรัม
19	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	5 กรัม
20	สะระแหน่	ทั้งต้น	<i>Mentha x villosa</i> Huds.	Menthae Herba	5 กรัม
21	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม
22	พิมเสน	-	-	Borneolum	1 กรัม

*ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา:

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
เภสัชตำรับโรงพยาบาล โรงพยาบาลกุดชุม จังหัดยโสธร

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต:

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพร ยกเว้นการบูรและพิมเสนที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูรและพิมเสน ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้:

บรรเทาอาการปวดประจำเดือน ช่วยให้ประจำเดือนมาปกติ แก้มูกัด¹

7. วิธีใช้:

กินครั้งละ 1-2 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น¹

8. ข้อห้ามใช้:

ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด

9. คำเตือน:

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง:

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์:

ไม่มี

12. การเก็บรักษา:

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระชาย	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
2	กระเทียม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.357-364.
3	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
4	กะเพรา	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.169-176.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
5	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
6	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
7	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
8	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.173-177.
9	ข้าพลุ	ทั้งต้น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.51-68.
10	ชะเอมเทศ	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
11	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
12	ตะไคร้	ลำต้น	Ayurvedic Pharmacopoeia of India. 2006 Vol.5 p.86-88.
13	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
14	เพกา	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.498-501.
15	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
16	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
17	มะนาว	ใบ	ไม่พบ
18	เร่วหอม	เมล็ด	ไม่พบ
19	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
20	สระระแห่น	ทั้งต้น	ไม่พบ
21	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
22	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol 1 p.76-77.

14. ประเภทยา: (ช่องทางการจำหน่าย) :

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม:

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 144-145.

(3) ยาแก้ไข้ที่ประดูและระดูทับไข้ สูตร 3 ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาแก้ไข้ที่ประดูและระดูทับไข้ สูตร 3 ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 240 กรัม
1	ข้าวเย็นใต้	หัว	<i>Smilax glabra</i> Roxb.	Smilacis Glabrae Rhizoma	60 กรัม
2	ข้าวเย็นเหนือ	หัว	<i>Smilax corbularia</i> Kunth หรือ <i>Smilax china</i> L.	Smilacis Corbulariae Rhizoma หรือ Smilacis Chinae Rhizoma	60 กรัม
3	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	60 กรัม
4	หญ้าไต้ใบ (ชนิดเขียว)	ทั้งต้น	<i>Phyllanthus urinaria</i> L.	Phyllanthi Urinariae Herba	60 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพรทุกชนิดมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสมุนไพรให้เล็กลงและมีขนาดสม่ำเสมอ
- 3) อบสมุนไพรทุกชนิดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง

- 4) ชั่งน้ำหนักสมุนไพรทุกชนิดตามสูตรยา
  - 5) นำตัวยาทั้งหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมีขนาดสม่ำเสมอ
  - 6) บรรจุสมุนไพรทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์
6. **ข้อบ่งใช้**
แก้ไข้ที่กระดูและระดูทับไข้^๑
7. **วิธีใช้**
- 7.1 **วิธีการเตรียมยาต้ม**
- 1) นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรใส่ในหม้อต้ม
  - 2) เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยาจมอยู่ในน้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา
- 7.2 **วิธีกิน**
รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 150 มิลลิลิตร วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่
ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ 3 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาต้มกินทุกวัน
8. **ข้อห้ามใช้**
ไม่มี
9. **คำเตือน**
ไม่มี
10. **ข้อควรระวัง**
ไม่มี
11. **อาการไม่พึงประสงค์**
ไม่มี
12. **การเก็บรักษา**
เก็บในที่แห้ง
13. **การควบคุมคุณภาพ**
- 13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ
- 13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ข้าวเย็นใต้	หัว	Thirumalai D, Paridhavi M, Gowtham M. Evaluation of physiochemical, pharmacognostical and phytochemical parameters of premna herbacea. Asian J Pharm Clin Res.2013;6 (Suppl 1):173-181.
2	ข้าวเย็นเหนือ	หัว	ไม่พบ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
3	ชะเอมเทศ	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
4	หญ้าไต้ใบ (ชนิดเขียว)	ทั้งต้น	Malaysian Herbal Monograph. [Cited 09 May 2021] [Available https://www.globinmed.com/index.php?option=com_content&view=article&id=106557:phyllanthus-uritaria-l&catid=209&Itemid=143

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร), คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2504.
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 34.

(4) ยาแก้ไอไฟไม่ได้ ชนิดผง

- ชื่อยา ยาแก้ไอไฟไม่ได้ ชนิดผง
- สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					70 กรัม
1	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	10 กรัม
2	เกลือ	-	-	Natrii Chloridum	10 กรัม*
3	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	10 กรัม
4	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	10 กรัม
5	เมล็ดพรณ ผักกาด	เมล็ด	<i>Rhamphospermum nigrum</i> (L.) Al-Shehbaz	Rhamphospermi Nigri Semen	10 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 70 กรัม
6	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	10 กรัม
7	หอมแดง	หัว	<i>Eleutherine bulbosa</i> (Mill.) Urb.	Eleutherinae Bulbosae Bulbus	10 กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำรายาเกร็ด

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การเตรียมเกลือ : นำเกลือมาบดให้ละเอียด แล้วเทใส่หม้อดิน ปิดฝาไว้ เมื่อเกลือสุกและแห้งดีแล้ว ยกออกจากเตา ตั้งทิ้งไว้ให้เย็น

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด (ยกเว้น เกลือ) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรมานาน 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรรีบอบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ขับน้ำคาวปลา ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำดื่มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้¹ หญิงฝากคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
2	เกลือ	-	European Pharmacopoeia 9th edition Vol.3 2016. p.3573-3574.
3	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
4	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
5	เมล็ดพรมผักกาด	เมล็ด	ไม่พบ
6	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
7	หอมแดง	หัว	Bianchi C, Ceriotti G. Chemical and pharmacological investigations of constituents of <i>Eleutherine bulbosa</i> (Miller) Urb. (Iridaceae). Journal of pharmaceutical sciences. 1975 Aug 1;64(8):1305-8.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 43.

(5) ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 71 กรัม
1	การบูร	-	-	Camphora	6 กรัม
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	6 กรัม
3	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	6 กรัม
4	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	6 กรัม**
5	แสมทะเล	แก่น	<i>Avicennia marina</i> (Forssk.) Vierh.	Avicenniae Marinae Lignum	6 กรัม
6	กะทือ	เหง้า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	Zingiberis Zerumbeti Rhizoma	5 กรัม
7	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	5 กรัม
8	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	5 กรัม
9	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	5 กรัม
10	มะรุม	เปลือกต้น	<i>Moringa oleifera</i> Lam.	Moringae Oleiferae Cortex	5 กรัม
11	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	4 กรัม
12	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	4 กรัม
13	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	4 กรัม
14	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	4 กรัม

* ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราอายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะตุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกออกจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพร (ยกเว้น สารส้มสะตุและการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรร (ยกเว้น สารส้มสะตุและการบูร) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มสะตุและการบูร ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ขับน้ำคาวปลาในเรื้อนไฟ ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน และเย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่ควรเกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
- 2) ห้ามใช้ในหญิงที่ผ่าคลอด เนื่องจากทำให้แผลหายช้า¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
3	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.435-442.
4	สารส้ม	-	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารส้ม มอก. 165-2554.
5	แสมทะเล	แก่น	ไม่พบ
6	กระเทียม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.357-364.
7	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
8	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of <i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
9	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
10	มะรุม	เปลือกต้น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.471-478.
11	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
12	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
13	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
14	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. สิวบูรณ์ สิริรัฐวงศ์. ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาและพิษวิทยาของตำรับยาสตรี (ตำรับยาไฟประลัยกัลป์). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: 2552.
3. นพมาศ สุนทรเจริญนนท์. การวิจัยและพัฒนาเครื่องยาและสารสกัดตำรับยาสตรี (ตำรับยาไฟประลัยกัลป์). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: 2552.
4. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 123-124.

(6) ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 71 กรัม
1	การบูร	-	-	Camphora	6 กรัม
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	6 กรัม
3	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	6 กรัม
4	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	6 กรัม**
5	แสมทะเล	แก่น	<i>Avicennia marina</i> (Forssk.) Vierh.	Avicenniae Marinae Lignum	6 กรัม
6	กะทือ	เหง้า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	Zingiberis Zerumbeti Rhizoma	5 กรัม
7	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	5 กรัม
8	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 71 กรัม
9	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	5 กรัม
10	มะรุ้ม	เปลือกต้น	<i>Moringa oleifera</i> Lam.	Moringae Oleiferae Cortex	5 กรัม
11	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	4 กรัม
12	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	4 กรัม
13	ตีป्ली	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	4 กรัม
14	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	4 กรัม

* ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ตัดมาบ้าง

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ ๔ แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราอายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะตุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกกลงจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพโร (ยกเว้น สารส้มสะตุและการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพโรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มสะตุและการบูร ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

ขับน้ำคาวปลาในเรื้อนไฟ ช่วยให้มีตลูกเข้าอุ¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่ควรเกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
- 2) ห้ามใช้ในหญิงที่ผ่าคลอด เนื่องจากทำให้แผลหายช้า²

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
3	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
4	สารส้ม	-	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารส้ม มอก. 165-2554.
5	แสมทะเล	แก่น	ไม่พบ
6	กระทือ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.357-364.
7	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
8	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of <i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
9	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
10	มะรุม	เปลือกต้น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.471-478.
11	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
12	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
13	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
14	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 123-124.

(7) ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดเม็ด

- ชื่อยา ยาไฟประลัยกัลป์ ชนิดเม็ด
- สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					71 กรัม
1	การบูร	-	-	Camphora	6 กรัม
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	6 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 71 กรัม
3	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	6 กรัม
4	สารส้มสะตุ	-	-	Alumen Anhydricus	6 กรัม**
5	แสมทะเล	แก่น	<i>Avicennia marina</i> (Forssk.) Vierh.	Avicenniae Marinae Lignum	6 กรัม
6	กะทือ	เหง้า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	Zingiberis Zerumbeti Rhizoma	5 กรัม
7	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	5 กรัม
8	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	5 กรัม
9	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	5 กรัม
10	มะรุม	เปลือกต้น	<i>Moringa oleifera</i> Lam.	Moringae Oleiferae Cortex	5 กรัม
11	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	4 กรัม
12	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	4 กรัม
13	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	4 กรัม
14	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	4 กรัม

* ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

- Microcrystalline cellulose
- Magnesium stearate
- Silicon dioxide

- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)

3. ที่มาของตำรับยา

สูตรตำรับที่ใกล้เคียงตำรับนี้ พบในตำราอายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การเสตุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกลงจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาไฟประลัยกัลป์ (ชนิดเม็ด) ความแรง 250 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาไฟประลัยกัลป์	250 มิลลิกรัม
Microcrystalline cellulose	31-47% w/w
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	0-16% w/w
Magnesium stearate	0.25-2% w/w
Silicon dioxide	0.25-1% w/w

- 1) นำตัวยาสมนุไพร (ยกเว้น สารส้มเสตุและการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรร (ยกเว้น สารส้มเสตุและการบูร) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มเสตุและการบูร และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มเสตุและการบูร นำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด และร่อนผ่านร่งเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Microcrystalline cellulose, Silicon dioxide, Magnesium stearate และ / หรือ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่งเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-16 โดยน้ำหนัก และ Microcrystalline cellulose ปริมาณร้อยละ 31-47 โดยน้ำหนัก จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 7) นำผงยาในข้อ 6 ไปตอกอัด (slug) โดยกำหนดความแข็ง 30-40 นิวตัน (N) แล้วบดผ่านร่งเบอร์ 16 จะได้แกรนูล
- 8) นำแกรนูลจากข้อ 7 ผสมกับ Silicon dioxide ปริมาณร้อยละ 0.25-1 โดยน้ำหนัก และ Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 0.25-2 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 9) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

ขับน้ำคาวปลาในเรื้อนไฟ ช่วยให้มีมดลูกเข้าอู่¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 4 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่ควรเกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
- 2) ห้ามใช้ในหญิงที่ผ่าคลอด เนื่องจากทำให้แผลหายช้า¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
3	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
4	สารส้ม	-	ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ว่าด้วยเรื่อง สารส้ม.
5	แสมทะเล	แก่น	ไม่พบ
6	กระทือ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.357-364.
7	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
8	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of <i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
9	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
10	มะรุม	เปลือกต้น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.471-478.
11	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
12	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
13	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
14	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. สีวบูรณ์ สิริรัฐวงศ์. ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาและพิษวิทยาของตำรับยาสตรี (ตำรับยาไฟประลัยกัลป์). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: 2552.
3. นพมาศ สุนทรเจริญนนท์. การวิจัยและพัฒนาเครื่องยาและสารสกัดตำรับยาสตรี (ตำรับยาไฟประลัยกัลป์). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: 2552.
4. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 123-124.

(8) ยาไฟห่ากอง ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาไฟห่ากอง ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 100 กรัม
1	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	20 กรัม
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	20 กรัม
3	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	20 กรัม
4	ส้มป่อย	ฝัก	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Fructus	20 กรัม
5	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	20 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะตุสารส้ม : นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกออกจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา²

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพร ยกเว้นสารส้มสะตุ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มสะตุ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ขับน้ำคาวปลาในเรื้อนไฟ ช่วยให้มีตลูกเข้าอุ¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 – 1.5 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น ให้กินจนกว่า น้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่ควรเกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด¹ และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
3	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598
4	ส้มป่อย	ฝัก	ไม่พบ
5	สารส้ม	-	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารส้ม มอก. 165-2554.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 125.

(9) ยาไฟห่ากอง ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาไฟห่ากอง ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 100 กรัม
1	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	20 กรัม
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	20 กรัม
3	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	20 กรัม
4	ส้มป่อย	ฝัก	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Fructus	20 กรัม
5	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	20 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ ๔ แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะตุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกออกจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา¹

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพร ยกเว้นสารส้มสะตุ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง

- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารสัมผัส ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล
6. **ข้อบ่งใช้**
ขับน้ำคาวปลาในเรื้อนไฟ ช่วยให้มีตลูกเข้าอุ¹
7. **วิธีใช้**
กินครั้งละ 1 – 1.5 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่ควรกิน 15 วัน¹
8. **ข้อห้ามใช้**
ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด¹ และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
9. **คำเตือน**
ไม่มี
10. **ข้อควรระวัง**
ไม่มี
11. **อาการไม่พึงประสงค์**
ไม่มี
12. **การเก็บรักษา**
เก็บในที่แห้ง
13. **การควบคุมคุณภาพ**

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณธ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
3	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598
4	ส้มป่อย	ฝัก	ไม่พบ
5	สารส้ม	-	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารส้ม มอก. 165-2554.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 125.

(10) ยาไฟห่ากอง ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาไฟห่ากอง ชนิดเม็ด
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 100 กรัม
1	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	20 กรัม
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	20 กรัม
3	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	20 กรัม
4	ส้มป่อย	ฝัก	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Fructus	20 กรัม
5	สารส้มสะตุ	-	-	Alumen Anhydricus	20 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

- Microcrystalline cellulose
- Talcum
- Magnesium stearate
- Croscarmellose sodium หรือ Crospovidone หรือ Sodium starch glycolate
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะดุสารส้ม : นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกลงจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา²

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาไฟห่ากอง ชนิดเม็ด ความแรง 250 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาไฟห่ากอง	250 มิลลิกรัม
Microcrystalline cellulose	200 มิลลิกรัม
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	1-3% w/w
Croscarmellose sodium หรือ/ Crospovidone หรือ/ Sodium starch glycolate	0-5% w/w
Talcum	1% w/w
Magnesium stearate	1% w/w

5.1 การเตรียมสารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) และ น้ำ ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก
- 2) นำ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) มาโปรยในน้ำ คนจนละลาย จะได้สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

5.2 การเตรียมยาเม็ด

- 1) นำตัวยาสมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรร (ยกเว้นสารส้มสะดุ) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มสะดุ และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มสะดุ มารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด และร่อนผ่านร่แรงเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Croscarmellose sodium (ถ้ามี) หรือ Crospovidone (ถ้ามี) หรือ Sodium starch glycolate (ถ้ามี) และ Microcrystalline cellulose, Talcum และ Magnesium stearate ร่อนผ่านร่แรงเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา และ Microcrystalline cellulose ผสมกันจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ

- 7) นำสารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ 5.1) ปริมาณร้อยละ 1-3 โดยน้ำหนัก (น้ำหนักของผงแห้ง) ผสมกับผงยาในข้อ 6 ที่ละน้อยจนได้ลักษณะผงยาที่มีความเปียกพอเหมาะ (damp mass)
- 8) นำส่วนผสมข้อ 7 มาผ่านแร้งเบอร์ 16 จนได้แกรนูล นำไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียสจนแห้ง
- 9) นำแกรนูลที่ได้อบแล้ว มาผสมกับ Croscarmellose sodium (ถ้ามี) หรือ Crospovidone (ถ้ามี) หรือ Sodium starch glycolate (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-5 โดยน้ำหนัก ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ เป็นเวลานานประมาณ 2 นาที
- 10) เติม Talcum ปริมาณร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก และ Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 11) นำตัวยามาตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

ขับน้ำคาวปลาในเรื้อนไฟ ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 4-6 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่ควรเกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด¹ และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
3	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598
4	ส้มป่อย	ฝัก	ไม่พบ
5	สารส้ม	-	ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ว่าด้วยเรื่อง สารส้ม.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 12.

(11) ยาขับน้ำคาวปลาหลังคลอด ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาขับน้ำคาวปลาหลังคลอด ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 60 กรัม
1	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	15 กรัม
2	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	15 กรัม
3	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	15 กรัม
4	คนที่σό	ใบ	<i>Vitex trifolia</i> L.	Viticis Trifoliae Folium	3.75 กรัม
5	จำปา	ใบ	<i>Magnolia champaca</i> (L.) Baill. ex Pierre	Magnoliae Champacae Folium	3.75 กรัม
6	ทองหลางใบมน	ใบ	<i>Erythrina suberosa</i> Roxb.	Erythrinae Suberosae Folium	3.75 กรัม
7	ไผ่ป่า	ใบ	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	Bambusae Bambotis Folium	3.75 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา
  - ตำรายาเกร็ด
4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา
  - ไม่มี
5. กรรมวิธีการผลิต
  - 1) นำตัวยาสมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
  - 2) อบสมุนไพรมั้ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
  - 3) นำสมุนไพรมั้ที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
  - 4) นำผงยาร้อนผ่านร่แ่งเบอร์ 100
  - 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
  - 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ขับน้ำคาวปลาช่วยให้มดลูกเข้าอู่¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำผึ้งหรือน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า
กลางวัน เย็น กินติดต่อกันไม่เกิน 1 เดือน หลังคลอด¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
2	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
3	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
4	คนทีสอ	ใบ	ไม่พบ
5	จำปา	ใบ	ไม่พบ
6	ทองกลางใบมน	ใบ	ไม่พบ
7	ไผ่ป่า	ใบ	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย) :

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 7.
2. ตำรายาเกร็ด หอสมุดแห่งชาติ หนังสือสมุนไพรตำ อักษรไทย ภาษาไทย เลขที่ 273 หมวดตำรายา เวชศาสตร์.

(12) ยาประสะไพล ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาประสะไพล ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 162 กรัม
1	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	81 กรัม
2	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	8 กรัม
3	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	8 กรัม
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. “Khamin Oi”	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	8 กรัม
5	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	8 กรัม
6	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	8 กรัม
7	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	8 กรัม
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	8 กรัม
9	มะกรูด	ผิว**	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	8 กรัม
10	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	8 กรัม
11	หอม	หัว	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Allii Ascalonici Bulbus	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา
12	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

** ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดตามข้าง

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127
- ตำราอายุรเวทศึกษา ขุนนิเทศสุขกิจ เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสุมุนไพโร (ยกเว้นเกลือสินเธาว์และการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสุมุนไพโร (ยกเว้นเกลือสินเธาว์และการบูร) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- นำสุมุนไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และการบูร ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมา รวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

- แก้ระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ³
- บรรเทาอาการปวดประจำเดือน^{1, 3}
- ขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร³

7. วิธีใช้

กรณีระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ

กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น เป็นเวลา 3 - 5 วัน เมื่อระดูมา ให้หยุดกิน¹

กรณีปวดประจำเดือน

กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น¹

ในกรณีที่มีอาการปวดประจำเดือนเป็นประจำ ให้กินยาก่อนมีประจำเดือน 2-3 วันไปจนถึงวันแรกและวันที่สองที่มีประจำเดือน¹

กรณีขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร

กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่เกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
- 2) ห้ามใช้ในหญิงที่มีระดูมากกว่าปกติ เพราะจะทำให้มีการขับระดูออกมามากขึ้น¹

9. คำเตือน

- 1) กรณีระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปกติ ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 1 เดือน
- 2) กรณีขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 15 วัน

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไตเนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
2	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
3	เกลือสินเธาว์	-	European Pharmacopoeia 9 th edition Vol.3 France p.3573-3574.
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
5	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
6	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
7	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
9	มะกรูด	ผิว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
10	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
11	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152.
12	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.

14. ประเภทยา (ชื่อทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 47.
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 105-107.

(13) ยาประสะไพล ชนิดแคปซูล

- ชื่อยา ยาประสะไพล ชนิดแคปซูล
- สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 162 กรัม
1	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	81 กรัม
2	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	8 กรัม
3	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	8 กรัม
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	8 กรัม
5	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 162 กรัม
6	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	8 กรัม
7	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	8 กรัม
8	พริกไทยล่อน	เมล็ด จากผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	8 กรัม
9	มะกรูด	ผิว**	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	8 กรัม
10	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	8 กรัม
11	หอม	หัว	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Allii Ascalonici Bulbus	8 กรัม
12	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

** ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127
- ตำราอายุรเวชศึกษา ขุนนิเทศสุขกิจ เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมนไพร (ยกเว้นเกลือสินเธาว์และการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพร (ยกเว้นเกลือสินเธาว์และการบูร) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และการบูร ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมา รวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด

- 4) นำผงยาร้อนผ่านแร้งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

- 1) แกักระดูมาไม่สมำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ³
- 2) บรรเทาอาการปวดประจำเดือน^{1, 3}
- 3) ชับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร^{1, 3}

7. วิธีใช้

กรณีระดูมาไม่สมำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ

กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เป็นเวลา 3-5 วัน เมื่อระดูมาให้หยุดกิน¹

กรณีปวดประจำเดือน

กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น¹

ในกรณีที่มีอาการปวดประจำเดือนเป็นประจำ ให้กินยาก่อนมีประจำเดือน 2-3 วันไปจนถึงวันแรกและวันที่สองที่มีประจำเดือน¹

กรณีชับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร

กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมดแต่ไม่เกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
- 2) ห้ามใช้ในหญิงที่มีระดูมากกว่าปรกติ เพราะจะทำให้มีการขับระดูออกมามากขึ้น¹

9. คำเตือน

- 1) กรณีระดูมาไม่สมำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 1 เดือน
- 2) กรณีชับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 15 วัน

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไตเนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
2	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
3	เกลือสินเธาว์	-	European Pharmacopoeia 9th edition Vol.3 France p.3573-3574.
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
5	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
6	ติป्ली	ช่อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
7	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
9	มะกรูด	ผิว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
10	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
11	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152.
12	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 47.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 105-107.

(14) ยาประสะไพล ชนิดลูกกลอน

1. ชื่อยา ยาประสะไพล ชนิดลูกกลอน
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 162 กรัม
1	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	81 กรัม
2	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	8 กรัม
3	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	8 กรัม
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	8 กรัม
5	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	8 กรัม
6	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	8 กรัม
7	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	8 กรัม
8	พริกไทยล่อน	เมล็ด จากผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	8 กรัม
9	มะกรูด	ผิว**	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	8 กรัม
10	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	8 กรัม
11	หอม	หัว	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Allii Ascalonici Bulbus	8 กรัม
12	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

** ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

2.2 ส่วนประกอบ

- Liquid glucose หรือน้ำผึ้ง
- Croscarmellose sodium
- Citric acid
- Sodium chloride
- Sodium benzoate
- น้ำกลั่นหรือน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127
- 2) ตำราอายุรเวชศึกษา ขุนนิทเทศสุขกิจ เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาประสะไพล ชนิดลูกกลอน ความแรง 200 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาประสะไพล	200 มิลลิกรัม
Liquid glucose หรือน้ำผึ้ง	20-40% w/w 38-43% w/w
น้ำกลั่นหรือน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว	4-20% w/w
Croscarmellose sodium	0-5% w/w
Citric acid	0-0.2% w/w
Sodium chloride	0-0.2% w/w
Sodium benzoate	0.02-0.1% w/w

- 1) นำตัวยาสมนไพร (ยกเว้นเกลือสินเธาว์และการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพร (ยกเว้นเกลือสินเธาว์และการบูร) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และการบูร และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และการบูร มารวมกันจากนั้นบดให้ละเอียด ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Croscarmellose sodium (ถ้ามี) และ/หรือ Citric acid (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium chloride (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80

- 6) ชั่งผงยา ผสมกับ Citric acid (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-0.2 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium chloride (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-0.2 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Croscarmellose sodium (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-5 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.02 - 0.1 โดยน้ำหนัก จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 7) นำผงยาในข้อ 6 มาผสมกับ Liquid glucose ปริมาณร้อยละ 20-40 โดยน้ำหนัก หรือ น้ำผึ้ง ปริมาณร้อยละ 38-43 โดยน้ำหนัก ให้เข้ากันแล้ว เติมน้ำกลั่นหรือน้ำต้มสุกที่เย็นแล้วปริมาณร้อยละ 4-20 โดยน้ำหนัก นวดผสมจนได้ตัวยาที่สม่ำเสมอ
- 8) นำตัวยาที่ได้ปั้นเป็นเม็ดลูกกลอน
- 9) นำยาลูกกลอนที่ได้ไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง จนแห้ง

6. ข้อบ่งใช้

- 1) แกักระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ³
- 2) บรรเทาอาการปวดประจำเดือน^{1, 3}
- 3) ขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร^{1, 3}

7. วิธีใช้

กรณีระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ

กินครั้งละ 5 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เป็นเวลา 3-5 วัน เมื่อระดูมาให้หยุดกิน¹

กรณีปวดประจำเดือน

กินครั้งละ 5 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น¹

ในกรณีที่มีอาการปวดประจำเดือนเป็นประจำ ให้กินยาก่อนมีประจำเดือน 2-3 วันไปจนถึงวันแรกและวันที่สองที่มีประจำเดือน¹

กรณีขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร

กินครั้งละ 5 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมดแต่ไม่เกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
- 2) ห้ามใช้ในหญิงที่มีระดูมากกว่าปรกติ เพราะจะทำให้มีการขับระดูออกมามากขึ้น¹

9. คำเตือน

- 1) กรณีระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 1 เดือน
- 2) กรณีขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 15 วัน

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไตเนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: มี⁵⁻⁶

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
2	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
3	เกลือสินเธาว์	-	European Pharmacopoeia 9th edition Vol.III France p.3573-3574.
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
5	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
6	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
7	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-697.
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
9	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
10	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
11	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152.
12	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
13	น้ำผึ้ง	-	ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง น้ำผึ้ง
14	Liquid glucose	-	British Pharmacopoeia 2020 Vol.I หน้า 1182-1183.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 47.
3. Phimarn.W, Sungthong.B, Saramunee.K. Efficacy of Prasaplai for Treatment of Primary Dysmenorrhea: a Meta-Analysis. RJP. 2019;6(1):71-80.
4. Wisai M, Sripong P, Nualkaew P, Sawangjit R. Pilot Study on Efficacy and Safety of Prasaplai Extract Capsules. TJPP. 2019;11(1):268-283.
5. มงคลศิลป์ บุญเย็น. การศึกษาการตั้งตำรับและการทดสอบความคงตัวของยาเม็ดและยาแคปซูลจากสารสกัดตำรับประสะไหล เพื่อใช้แก้ปวดประจำเดือน.วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา วิทยาศาสตร์การแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
6. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 105-107.

(15) ยาประสะไหล ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาประสะไหล ชนิดเม็ด
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					162 กรัม
1	ไหล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	81 กรัม
2	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	8 กรัม
3	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	8 กรัม
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	8 กรัม
5	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	8 กรัม
6	ดีปลี	ช่อดอกที่โตเต็มที	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	8 กรัม
7	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 162 กรัม
8	พริกไทยล่อน	เมล็ด จากผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	8 กรัม
9	มะกรูด	ผิว**	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	8 กรัม
10	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	8 กรัม
11	หอม	หัว	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Allii Ascalonici Bulbus	8 กรัม
12	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม

* เปลือกสีนเรศวรที่ใช้เป็นเปลือกภูเขาหรือเอือด เช่น เปลือกสีนเรศวรจากอำเภอป่าสัก จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

** ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

2.2 ส่วนประกอบ

- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)
- Dicalcium phosphate
- Talcum
- Magnesium stearate
- Microcrystalline cellulose

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127
- 2) ตำราอายุรเวชศึกษา ชุนนิตเทศสุขกิจ เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาประสะไพพล ชนิดเม็ด ความแรง 200 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาประสะไพพล	200 มิลลิกรัม
Microcrystalline cellulose	280-300 มิลลิกรัม
Dicalcium phosphate	0-10 มิลลิกรัม
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	5-5.7% w/w
Talcum	1% w/w
Magnesium stearate	2% w/w

- 1) นำตัวยาสุมุนไพโร (ยกเว้นเกลือสินเธาว์และการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพโร (ยกเว้นเกลือสินเธาว์และการบูร) ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และการบูร และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งเกลือสินเธาว์และการบูรมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด ร่อนผ่านร่งเบอร์ 80 จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Microcrystalline cellulose, Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30), Talcum, Magnesium stearate, Dicalcium phosphate (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่งเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสมกับ Microcrystalline cellulose และ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ปริมาณร้อยละ 5-5.7 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Dicalcium phosphate (ถ้ามี) จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ เป็นเวลานานประมาณ 5 นาที
- 7) นำผงยาในข้อ 6 นำผงยาไปตอกอัด (slug) กำหนดความแข็ง 30-40 นิวตัน (N) แล้วผ่านร่งเบอร์ 12-16
- 8) นำแกรนูลจากข้อ 7 ผสมกับ Talcum ปริมาณร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก และ Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 2 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 9) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

- 1) แก่ระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปกติ³
- 2) บรรเทาอาการปวดประจำเดือน^{1, 3}
- 3) ชับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร^{1, 3}

7. วิธีใช้

กรณีระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ

กินครั้งละ 5 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เป็นเวลา 3-5 วัน เมื่อระดูมา ให้หยุดกิน¹

กรณีปวดประจำเดือน

กินครั้งละ 5 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น¹

ในกรณีที่มีอาการปวดประจำเดือนเป็นประจำ ให้กินยาก่อนมีประจำเดือน 2-3 วันไปจนถึงวันแรกและวันที่สองที่มีประจำเดือน¹

กรณีขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร

กินครั้งละ 5 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น ให้กินจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่เกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
- 2) ห้ามใช้ในหญิงที่มีระดูมากกว่าปรกติ เพราะจะทำให้มีการขับระดูออกมามากขึ้น¹

9. คำเตือน

- 1) กรณีระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปรกติ ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 1 เดือน
- 2) กรณีขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 15 วัน

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไตเนื่องจาก อาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: มี⁵⁻⁶

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
2	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
3	เกลือสินเธาว์	-	European Pharmacopoeia 9th edition Vol.III France p.3573-3574.
4	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
5	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
6	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
7	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
8	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
9	มะกรูด	ผิว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
10	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
11	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152.
12	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 47.
3. Phimarn.W, Sungthong.B, Saramunee.K. Efficacy of Prasapalai for Treatment of Primary Dysmenorrhea: a Meta-Analysis. RJP. 2019;6(1):71-80.
4. Wisai M, Sripong P, Nualkaew P, Sawangjit R. Pilot Study on Efficacy and Safety of Prasapalai Extract Capsules. TJPP. 2019;11(1):268-283.
5. มงคลศิลป์ บุญเย็น. การศึกษาการตั้งตำรับและการทดสอบความคงตัวของยาเม็ดและยาแคปซูลจากสารสกัดตำรับประสะไหล เพื่อใช้แก้ปวดประจำเดือน.วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
6. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 105-107.

(16) ยาประสะน้ำมัน ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาประสะน้ำมัน ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	15 กรัม
2	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	15 กรัม
3	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	15 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา
ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1
4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา
ไม่มี
5. กรรมวิธีการผลิต
  - 1) นำตัวยาสมุนไพรมุขชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
  - 2) ย่อยขนาดของสมุนไพรมุขให้เล็กลง
  - 3) อบสมุนไพรมุขชนิดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
  - 4) ชั่งน้ำหนักสมุนไพรมุขชนิดตามสูตรยา
  - 5) นำตัวยาทั้งหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมุขมีขนาดสม่ำเสมอ
  - 6) บรรจุสมุนไพรมุขทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์
6. ข้อบ่งใช้
กินประนําน้ำมันรายให้เป็นตี ในกรณีน้ำมันมีกลิ่นคาว มีกลิ่นเหม็นตั้งสาบแพะ

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรรูใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยางมออยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 100-150 มิลลิลิตร วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า และเย็น โดยควรอ่อนยาทุกครั้งก่อนกินยา¹

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ประมาณ 7 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาต้มทุกวัน

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ระหว่างการใช้นี้ ห้ามกินอาหารหรือเครื่องดื่ม ที่มีรสเย็น

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
2	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
3	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 101.
2. ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558, (2559, 12 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 7 ง, หน้า 1-3.

(17) ยาประสะว่านนางคำ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาประสะว่านนางคำ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 300 กรัม
1	ว่านนางคำ	เหง้า	<i>Curcuma aromatica</i> Salisb.	Curcumae Aromaticae Rhizoma	150 กรัม
2	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	15 กรัม
3	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	15 กรัม
4	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	15 กรัม
5	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	15 กรัม
6	ว่านน้า	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	15 กรัม
7	แสมทะเล	แก่น	<i>Avicennia marina</i> (Forssk.) Vierh.	Avicenniae Marinae Lignum	15 กรัม
8	แสมสาร	แก่น	<i>Senna garrettiana</i> (Craib) H. S. Inwin & Barneby	Sennae Garrettianae Lignum	15 กรัม
9	การบูร	-	-	Camphora	7.5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 300 กรัม
10	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อ หนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	7.5 กรัม
11	ดินประสิว	-	-	Kalium Nitricum	7.5 กรัม
12	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	7.5 กรัม
13	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	7.5 กรัม
14	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	7.5 กรัม**

* ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์แผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะตุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกออกจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา¹

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพรมมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพโร ยกเว้น การบุง ดินประสิว และสารส้มสะตุ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบุง ดินประสิว และสารส้มสะตุ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ขับโลหิตและน้ำคาวปลาในสตรีหลังคลอด¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า เย็น กินติดต่อกัน 1 สัปดาห์ หรือจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่ควรเกิน 15 วัน¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการช้ำยาต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ว่านนางคำ	เหง้า	ไม่พบ
2	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
3	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	โพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
5	มะกรูด	ผิว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
6	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
7	แสมทะเล	แก่น	ไม่พบ
8	แสมสาร	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.625-633.
9	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
10	ชิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2019 p.185-192.
11	ดินประสิว	-	ไม่พบ
12	ตีป्ली	ข้อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
13	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
14	สารส้ม	-	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารส้ม มอก. 165-2554.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 112.
- ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร) คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2504.

(18) ยาปลุกไฟธาตุ ชนิดแคปซูล

- ชื่อยา ยาปลุกไฟธาตุ ชนิดแคปซูล
- สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 100 กรัม
1	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	50 กรัม
2	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	5 กรัม
3	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	5 กรัม
4	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 100 กรัม
5	ผักแพวแดง	ทั้งต้น	<i>Arnebia euchroma</i> (Royle ex Benth.) I. M. Johnst.	Arnebiae Euchromae Herba	5 กรัม
6	พิลังกาสา	ผลแก่	<i>Ardisia elliptica</i> Thunb. หรือ <i>Ardisia</i> <i>complanata</i> Wall.	Ardisiae Ellipticae Fructus หรือ Ardisiae Complanatae Fructus	5 กรัม
7	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	5 กรัม
8	ลูกชีล่อม	ผล	<i>Cnidium monnieri</i> L.	Cnidii Monnieri Fructus	5 กรัม
9	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	5 กรัม
10	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	5 กรัม
11	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	5 กรัม

* ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 126

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100

- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล
6. ข้อบ่งใช้
ปลูกไฟธาตุให้โลหิตงาม ถ้าไม่มีระดูให้มีระดูมา ถ้าแม่ลูกอ่อนกินมีน้ำนมมาก
7. วิธีใช้
กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1.5 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น¹
8. ข้อห้ามใช้
ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงที่ผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
  - 1) ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)¹
  - 2) ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง¹
11. อาการไม่พึงประสงค์
แสบร้อนยอดอก¹
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
  - 13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022
  - 13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	พริกไทยอ่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
2	ชิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
3	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
4	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
5	ผักแพวแดง	ทั้งต้น	ไม่พบ
6	พิลังกาสา	ผลแก่	ไม่พบ
7	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
8	ลูกขี้ล่อม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.275-278.
9	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
10	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
11	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- หากต้องการให้ยาออกฤทธิ์เร็ว ให้กินยาผง ละลายน้ำผึ้ง หรือน้ำส้มซ่า หรือน้ำร้อน หรือสุรา
- ปลุกไฟธาตุให้โลหิตงาม ถ้าไม่มีระดูให้มีระดูมา ถ้าแม่ลูกอ่อนกินมีน้ำนมมาก เป็นสรรพคุณดั้งเดิมของตำรับยาปลุกไฟธาตุจากคัมภีร์มหาโชดรัต

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 115-116.

(19) ยาปลุกไฟธาตุ ชนิดลูกกลอน

1. ชื่อยา ยาปลุกไฟธาตุ ชนิดลูกกลอน
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	50 กรัม
2	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 100 กรัม
3	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosii Radix	5 กรัม
4	ดีปลี	ช่อดอกที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	5 กรัม
5	ผักแพวแดง	ทั้งต้น	<i>Arnebia euchroma</i> (Royle ex Benth.) I. M. Johnst	Arnebiae Euchromae Herba	5 กรัม
6	พิลังกาสง	ผลแก่	<i>Ardisia elliptica</i> Thunb. หรือ <i>Ardisia</i> <i>complanata</i> Wall.	Ardisiae Ellipticae Fructus หรือ Ardisiae Complanatae Fructus	5 กรัม
7	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	5 กรัม
8	ลูกขี้ล่อม	ผล	<i>Cnidium monnieri</i> L.	Cnidii Monnieri Fructus	5 กรัม
9	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	5 กรัม
10	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	5 กรัม
11	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	5 กรัม

* ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

2.2 ส่วนประกอบ

- น้ำผึ้ง
- Sodium benzoate

3. ที่มาของตำรับยา

แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 พระยาพิศมูประสาทเวช ร.ศ. 126

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาปลุกไฟธาตุ ชนิดลูกกลอน ความแรง 500 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาปลุกไฟธาตุ	500 มิลลิกรัม
น้ำผึ้ง	400 มิลลิกรัม
Sodium benzoate	0.02-0.1% w/w

- 1) นำตัวยาสุมไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพรที่อบแห้งแล้ว และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสุมไพรที่อบแห้งแล้วมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Sodium benzoate (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสมกับน้ำผึ้ง และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.02-0.1 โดยน้ำหนัก ผสมจนได้ตัวยาสุมไพรที่สม่ำเสมอ
- 7) นำตัวยาสุมไพรที่ได้ปั้นเป็นเม็ดลูกกลอน
- 8) นำยาลูกกลอนที่ได้ไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 ชั่วโมง จนแห้ง

6. ข้อบ่งใช้

ปลุกไฟธาตุให้โลหิตงาม ถ้าไม่มีระดูให้มีระดูมา ถ้าแม่ลูกอ่อนกินมีน้ำนมมาก

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-3 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงตั้งครรภ์¹ หญิงที่ผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulants) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)¹
- 2) ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

แสบร้อนยอดอก¹

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	พริกไทยอ่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
2	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
3	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
4	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
5	ผักแพวแดง	ทั้งต้น	ไม่พบ
6	พิลังกาสา	ผลแก่	ไม่พบ
7	มะกรูด	ผิว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
8	ลูกชี่ล้อม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.275-278.
9	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
10	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
11	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
12	น้ำผึ้ง	-	ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง น้ำผึ้ง

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- หากต้องการให้ยาออกฤทธิ์เร็ว ให้กินยาผง ละลายน้ำผึ้ง หรือน้ำส้มซ่า หรือน้ำร้อน หรือสุรา
- หลีกเลี่ยงไฟธาตุให้โลหิตงาม ถ้าไม่มีระดูให้มีระดูมา ถ้าแม่ลูกอ่อนกินมีน้ำนมมาก เป็นสรรพคุณดั้งเดิมของตำรับยาปลูกไฟธาตุจากคัมภีร์มหาโชตรัต

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).

2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 115-116.

(20) ยาผายโลหิต ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาผายโลหิต ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 120 กรัม
1	ขี้กาแดง	ราก	<i>Trichosanthes tricuspidata</i> Lour.	Trichosanthis Tricuspidatae Radix	15 กรัม
2	ขี้เหล็ก	ทั้ง 5	<i>Senna siamea</i> (Lam.) H. S. Irwin & Barneby	Sennae Siamea Omnis V	15 กรัม
3	คัดเค้า	ผล	<i>Oxyceros horridus</i> Lour.	Oxycerotis Horridi Fructus	15 กรัม
4	มะกา	ใบ	<i>Bridelia ovata</i> Decne.	Brideliae Ovatae Folium	15 กรัม
5	มะขาม	ใบ	<i>Tamarindus indica</i> L.	Tamarindi Indicae Folium	15 กรัม
6	ส้มป่อย	ใบ	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Folium	15 กรัม
7	หญ้าไทร	ทั้งต้น	<i>Leersia hexandra</i> Sw.	Leersiae Hexandrae Herba	15 กรัม
8	ดีเกลือ	-	-	Natrii Sulfas	7.5 กรัม
9	ยาดำ	ยางจาก ใบ	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f. หรือ <i>Aloe ferox</i> Mill. หรือ <i>Aloe perryi</i> Bake	Aloin Preparata	7.5 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 126

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุขยา

การสตุยาดำ : นำยาดำใส่กระโถที่สะอาด คั่วจนกรอบ หรือ นำยาดำใส่หม้อดินที่สะอาด เติมน้ำเล็กน้อย ยกขึ้นตั้งไฟ จนยาดำกรอบดีแล้ว

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสมุนไพรให้เล็กลง
- 3) อบสมุนไพร ยกเว้น ดีเกลือและยาดำสตุ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) นำสมุนไพรที่อบจนแห้งแล้ว ยกเว้น ดีเกลือและยาดำสตุ มาบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมีขนาดสม่ำเสมอ
- 5) ชั่งน้ำหนักสมุนไพรตามสูตรยา และบรรจุสมุนไพรทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง
- 6) ชั่งน้ำหนักตัวยาดีเกลือและยาดำสตุตามสูตร แล้วแยกบรรจุใส่ในถุงพลาสติกปิดให้สนิท
- 7) จากนั้นนำถุงผ้าขาวบางและถุงพลาสติกไปบรรจุลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ประจุโลหิต แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรและตัวยาในถุงยาพลาสติกใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำประมาณ 3 ลิตร นำไปต้มเคี่ยวไฟกลาง ต้มให้เหลือน้ำประมาณ 1 ลิตร ยกออกจากเตา

7.2 วิธีกิน

กินครั้งละ 2-4 ช้อนโต๊ะ (30-60 มิลลิลิตร) ตามกำลังธาตุหนักเบา วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เย็น โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่¹

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ 5-7 วัน โดยเติมน้ำแล้วนำมาอุ่นกินทุกวัน¹

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้ในสตรีมีครรภ์¹
- 2) ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของหัวใจ และผู้ป่วยโรคความดันโลหิตต่ำ¹
- 3) ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีภาวะทางเดินอาหารอุดตัน (gastrointestinal obstruction/ileus)¹
- 4) ห้ามใช้ในผู้ป่วยโรคไตเสื่อมหรือไตวาย ที่มีอาการถ่ายเป็นเลือด¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ไม่ควรกินยานี้ติดต่อกันเกิน 7 วัน¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของไตหรือตับ (renal/hepatic impairment)¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขี้กาแดง	ราก	ไม่พบ
2	ขี้เหล็ก	ทั้ง 5	Kamagaté M, Koffi C, Kouamé NM, Akoubet A, Yao NAR, Die-Kakou HM. Ethnobotany, phytochemistry, pharmacology and toxicology profiles of Cassia siamea Lam. JPHYTO 2014; 3(1): 57-76.
3	คัตเค้า	ผล	ไม่พบ
4	มะกา	ใบ	นิศากร ทองก้อน.องค์ประกอบทางเคมีในใบมะกา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2537.
5	มะขาม	ใบ	Specification of Thai Medicinal Plants Vol.I p.89-92.
6	ส้มป่อย	ใบ	Antil R, Priyanka, Dahiya P, Singh N. Phytochemical And Antibacterial Potential of Acetone Leaf Extract of Acacia Concinna (WILLD.) DC. IJP, 2016; Vol.3(3): 161-166.
7	หญ้าไทร	ทั้งต้น	ไม่พบ
8	ดีเกลือ	-	ไม่พบ
9	ยาดำ	ยางจากใบ	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I p.140-141.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 117-118.

(21) ยาสตรีหลังคลอด ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาสตรีหลังคลอด ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 130 กรัม
1	กำแพงเจ็ดชั้น	ลำต้น	<i>Salacia chinensis</i> L.	Salaciae Chinensis Caulis	10 กรัม
2	แกแล	แก่น	<i>Maclura cochinchinensis</i> (Lour.) Corner	Maclurae Cochinchinensis Cortex	10 กรัม
3	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	10 กรัม
4	ขนุน	แก่น	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam.	Artocarp Heterophylli Lignum	10 กรัม
5	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	10 กรัม
6	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	10 กรัม
7	ฝางเสน	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	10 กรัม
8	ว่านชักมดลูก	เหง้า	<i>Curcuma comosa</i> Roxb.	Curcumae Comosae Rhizoma	10 กรัม
9	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	10 กรัม
10	คำฝอย	ดอก	<i>Carthamus tinctorius</i> L.	Carthami Flos	5 กรัม
11	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	5 กรัม
12	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	5 กรัม
13	บุนนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 130 กรัม
14	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	5 กรัม
15	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	5 กรัม
16	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	5 กรัม
17	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
เภสัชตำรับโรงพยาบาลกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมุนไพรมานึ่งทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- ย่อยขนาดของสมุนไพรมานึ่งให้เล็กลง
- อบสมุนไพรมานึ่งที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- ชั่งน้ำหนักสมุนไพรมานึ่งตามสูตรยา
- นำตัวยาทั้งหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมีขนาดสม่ำเสมอ
- บรรจุสมุนไพรมานึ่งทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ขับน้ำคาวปลา ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่เร็วในหญิงหลังคลอด

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

- นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรมานึ่งใส่ในหม้อต้ม
- เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยาจมอยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

รินเอาน้ำต้มครั้งละ 250 มิลลิลิตร วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น กินติดต่อกัน 1 สัปดาห์ หรือจนกว่าน้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่ควรเกิน 15 วัน โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่¹

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ 5-7 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาต้มกินทุกวัน¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่¹ หญิงผ่าคลอด และหญิงที่มีเลือดออกมากผิดปกติหลังคลอด

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹

2) ควรระวังการใช้ยากับผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กำแพงเจ็ดชั้น	ลำต้น	ณัฐชา ต้วงรัก, ธงชาติ ทรัพย์จอมทอง. คุณสมบัติทางเคมีและกายภาพของสมุนไพรกำแพงเจ็ดชั้น. วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.2560;59(2):94-103.
2	แกแล	แก่น	Kongkiatpaiboon S, Tungsukruthai P, Sriyakool K, Pansuksan K, Tunsirikongkon A, Pandith H. Determination of Morin in <i>Maclura cochinchinensis</i> Heartwood by HPLC. Journal of chromatographic science. 2017 Mar 1;55(3):346-50.
3	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269
4	ขนุน	แก่น	Srivastava G, Singh MP. Pharmacognostic standardization and chromatographic fingerprint analysis on triterpenoidal constituents of the medicinally important plant <i>Artocarpus heterophyllus</i> by high- performance thin layer

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			chromatography technique. J Rep Pharma Sci. 2019; 8(1):1-12.
5	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
6	ดีป्ली	ช่อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120
7	ฝางเสน	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
8	ว่านชักมดลูก	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
9	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624
10	คำฝอย	ดอก	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.95-96.
11	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68
12	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28
13	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50
14	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598
15	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559
16	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270-281.
17	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- แพทย์แผนไทยดั้งเดิมใช้เป็นยาแทนการอยู่ไฟของหญิงหลังคลอด
- ตามประกาศฯ บัญชียาหลักแห่งชาติ ตำรับยาสตรีหลังคลอดมีสรรพคุณบำรุงเลือด แต่เนื่องจากช่องทางการจำหน่ายของตำรับยานี้เป็นการจำหน่ายโดยทั่วไป จึงจะต้องเลือกสรรพคุณไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เมื่อพิจารณาสูตรตำรับยาแล้ว พบว่าตัวยาส่วนใหญ่ในสูตรยาเป็นตำรับยาสำหรับสตรีหลังคลอดบุตร จึงเลือกตัดสรรพคุณบำรุงเลือดออก (ในกรณีที่ตำรับยาสั่งจ่ายโดย

ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยสามารถใช้ได้ทั้งสรรพคุณ ขับน้ำคาวปลา บำรุงเลือด ช่วยให้มดลูกเข้าอู่)

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ชนิษฐา มีประดิษฐ์. ผลของตำรับยาสมุนไพรหลังคลอด ของโรงพยาบาลกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ Effect of Postpartum Herbal Formulas used at KabChoeng Hospital Province. มหาวิทยาลัยศิลปากร. - 2011.วิทยานิพนธ์.
3. ขวัญชนก หมอกมิต, ศรีโสภา เรืองหนู, อรุณพร อัฐรัตน์.ฤทธิ์ต้านการอักเสบของสารสกัดชั้นเอทานอลในสมุนไพรเดี่ยวและตำรับยาสตรีหลังคลอด. ธรรมชาติศาสตร์เวชสาร.2017;17(4):557-564.
4. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 151-152.

(22) ยาสุวรรณเกษรา ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาสุวรรณเกษรา ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 405 กรัม
1	กระลำพัก	แก่นที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ <i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Excoecariae Agallochae Lignum หรือ Euphorbiae Antiquori Lignum	15 กรัม
2	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	15 กรัม
3	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	<i>Neopicrorhiza scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	15 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 405 กรัม
4	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	15 กรัม
5	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	15 กรัม
6	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	15 กรัม
7	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	15 กรัม
8	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	15 กรัม
9	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	15 กรัม
10	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	15 กรัม
11	ชะลูด	เปลือกเถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	15 กรัม
12	เทพทาโร	เนื้อไม้	<i>Cinnamomum</i> <i>parthenoxylon</i> (Jack) Meisn.	Cinnamomi Parthenoxylonis Lignum	15 กรัม
13	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	15 กรัม
14	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	15 กรัม
15	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	15 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 405 กรัม
16	เทียนยาวพาดณี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	15 กรัม
17	เทียนสัตตบุษย์	ผล	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinellae Anisi Fructus	15 กรัม
18	บัวจงกลนี	ดอก	<i>Nymphaea pubescens</i> Willd.	Chongkonni Flos	15 กรัม
19	บัวนิลอุบล	ดอก	<i>Nymphaea nouchali</i> Burm. f.	Nilubon Flos	15 กรัม
20	บัวลินจง	ดอก	<i>Nymphaea spp.</i>	Linchong Flos	15 กรัม
21	บัวสัตตบรรณ	ดอก	<i>Nymphaea rubra</i> Roxb. ex Andrews	Nymphaeae Rubrae Flos	15 กรัม
22	บัวสัตตบุษย์	ดอก	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Flos Alba	15 กรัม
23	สน	แก่น	<i>Pinus latteri</i> Mason	Pini Lateri Lignum	15 กรัม
24	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.- Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	15 กรัม
25	สักชี	แก่น	<i>Maclura</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) Corner	Maclurae Cochinchinensidis Lignum	15 กรัม
26	รากสามสิบ	ราก	<i>Asparagus racemosus</i> Willd.	Asparagi Racemosi Radix	15 กรัม
27	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> (Reinw. ex Nees & T.Nees) Blume หรือ <i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Cortex	15 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ศิลาจารึกตำรายาวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) เล่ม 2

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสมุนไพรให้เล็กลง
- 3) อบสมุนไพรทุกชนิดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) ชั่งน้ำหนักสมุนไพรทุกชนิดตามสูตรยา
- 5) นำตัวยาทั้งหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมีขนาดสม่ำเสมอ
- 6) บรรจุสมุนไพรทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บำรุงครรภ์ แก้ใช้ในครรภ์รักษา¹

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มีกอบนยาเบา ๆ ให้ตัวยาจมอยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 100-200 มิลลิลิตร วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า และเย็น โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่¹

กรณีที่มีไข้

รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 100-200 มิลลิลิตร วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน โดยควรดื่มขณะยาอุ่นอยู่¹

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ 5 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาต้มทุกวัน¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระมัดระวังการใช้ยาและควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์¹
- 2) ไม่ควรใช้ยานี้ติดต่อกันเกิน 5 วัน¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove <i>Excoecaria agallocha</i> L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.
2	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
3	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
4	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
5	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
6	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
7	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
8	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.
9	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
10	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์ แดง) หรือ แก่นที่มีราลง (ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
11	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180.
12	เทพทาโร	เนื้อไม้	ไม่พบ
13	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
14	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
15	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
16	เทียนเขาวาณี	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
17	เทียนสัตตบุษย์	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.720-727.
18	บัวจงกลนี	ดอก	ไม่พบ
19	บัวนิลุล	ดอก	ไม่พบ
20	บัวลินจง	ดอก	ไม่พบ
21	บัวสัตตบรรณ	ดอก	ไม่พบ
22	บัวสัตตบุษย์	ดอก	ไม่พบ
23	สน	แก่น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.318-321.
24	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
25	สักชี	แก่น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.335-337.
26	รากสามสิบ	ราก	Indian Pharmacopoeia 2010 Vol.3 p.2540-2542.
27	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume: Asean and Herbal Medicinal Plants. 2017. 2 nd Edition. p.185-187.(<i>Cinnamomum iners</i>) หรือ British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172. (<i>Cinnamomum verum</i>)

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 156-157.
2. การประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ พ.ศ. 2558, (2558, 30 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 317 ง.

3. กลุ่มอาการใช้

(1) ยาเขียวหอม ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาเขียวหอม ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
1	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	5 กรัม
2	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	5 กรัม
3	เนระพูสี	เหง้า	<i>Pteridrys symatica</i> (Willd.) C. Chr. & Ching	Pteridrysis Symaticae Rhizoma	5 กรัม
4	บัวหลวง	เกสร เพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	5 กรัม
5	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
6	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	5 กรัม
7	ผักกระฉอม	ใบ	<i>Limnophila rugosa</i> (Roth) Merr.	Limnophilae Rugosae Folium	5 กรัม
8	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon</i> <i>zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	5 กรัม
9	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	5 กรัม
10	พิมเสนต้น	ใบ	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth.	Pogostemonis Cablinis Folium	5 กรัม
11	พิษนาศน์	ราก	<i>Sophora exigua</i> Craib	Sophorae Exiguae Rhizoma	5 กรัม
12	มหาสดำ	เหง้า	<i>Gymnosphaera</i> <i>podophylla</i> (Hook.) Copel.	Gymnosphaerae Podophyllae Rhizoma	5 กรัม
13	ว่านกีบแรด	เหง้าและ โคนก้านใบ	<i>Angiopteris evecta</i> (G. Forst.) Hoffm.	Angiopteridis Evectae Rhizoma	5 กรัม
14	ว่านร้อนทอง	เหง้า	<i>Ludisia discolor</i> (Ker Gawl.) Blume	Ludisiae Discoloris Rhizoma	5 กรัม
15	สันพร้าวหอม	ใบ	<i>Eupatorium fortunei</i> Turcz.	Eupatorii Fortunei Folium	5 กรัม
16	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	5 กรัม
17	หมากผู้	ใบ	<i>Cordyline fruticosa</i> (L.) A. Chev.	Cordylines Fruticosae Folium	5 กรัม
18	หมากเมีย	ใบ	<i>Cordyline fruticosa</i> (L.) A. Chev.	Cordylines Fruticosae Folium	5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำรับยาสภาอุณาโลมแดง ร.ศ. 112

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพร่ทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพร่ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพร่ที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ตัวร้อน ร้อนใน ระบายน้ำ¹⁻² แก้พิษหัด พิษอีสุกอีใส¹⁻²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม ละลายน้ำกระสายยา ทุก 4-6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำกระสายยา ทุก 4-6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

กระสายยาที่ใช้

- แก้ตัวร้อน ร้อนใน ระบายน้ำ ใช้น้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) หรือน้ำดอกมะลิ
- แก้พิษหัด พิษอีสุกอีใส ละลายน้ำรากผักชีต้ม ทั้งกิน และ/หรือ ชโลม (กรณีใช้สูง)*

* การชโลมใช้ยาผงละลายน้ำ 1 ต่อ 3 แล้วชโลม (ประพรม) ทั่วตามตัวบริเวณที่ตุ่มใสยังไม่แตก¹⁻²

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹
- 2) หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
2	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์ แดง) หรือ แก่นที่มีราลง (ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79 (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
3	เนระพูสี	เหง้า	ไม่พบ
4	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
5	บุณฑาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
6	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
7	ผักกระโดน	ใบ	ไม่พบ
8	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
9	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
10	พิมเสนต้น	ใบ	ไม่พบ
11	พิษนาศน์	ราก	ไม่พบ
12	มหาสดำ	เหง้า	ไม่พบ
13	ว่านกีบแรด	เหง้าและ โคนก้านใบ	ไม่พบ
14	ว่านร้อนทอง	เหง้า	ไม่พบ
15	สันพร้าวหอม	ใบ	ไม่พบ
16	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
17	หมากผู้	ใบ	ไม่พบ
18	หมากเมีย	ใบ	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- ทางกรมแพทย์แผนไทย แนะนำให้ผู้ป่วยหัด อีสุกอีใส ห้ามกินอาหารทะเล ไข่ และน้ำเย็น
เนื่องจากผดผื่นแดง

- ในสูตรตำรับได้ตัดไคร้เครือออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าไคร้เครือที่ใช้และจำหน่ายในท้องตลาด เป็นพืชในสกุล Aristolochia ซึ่งพืชในสกุล Aristolochia มีรายงานพบว่าก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต (nephrotoxicity) และเมื่อ พ.ศ. 2545 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้พืชสกุล Aristolochia เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์²

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 44.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 47-48.

(2) ยาเขียวหอม ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาเขียวหอม ชนิดเม็ด
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
1	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	5 กรัม
2	จันทน์แดง หรือ ลักจัน	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจัน)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	5 กรัม
3	เนระพูสี	เหง้า	<i>Pteridrys syrmatica</i> (Willd.) C. Chr. & Ching	Pteridrysis Syrmaticae Rhizoma	5 กรัม
4	บัวหลวง	เกสร เพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	5 กรัม
5	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	5 กรัม
6	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 90 กรัม
7	ผักกระฉอม	ใบ	<i>Limnophila rugosa</i> (Roth) Merr.	Limnophilae Rugosae Folium	5 กรัม
8	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon</i> <i>zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	5 กรัม
9	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	5 กรัม
10	พิมเสนต้น	ใบ	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth.	Pogostemonis Cablinis Folium	5 กรัม
11	พิษนาศน์	ราก	<i>Sophora exigua</i> Craib	Sophorae Exiguae Rhizoma	5 กรัม
12	มหาสดำ	เหง้า	<i>Gymnosphaera</i> <i>podophylla</i> (Hook.) Copel.	Gymnosphaerae Podophyllae Rhizoma	5 กรัม
13	ว่านกีบแรด	เหง้าและ โคนก้านใบ	<i>Angiopteris evecta</i> (G. Forst.) Hoffm.	Angiopteridis Evectae Rhizoma	5 กรัม
14	ว่านร้อนทอง	เหง้า	<i>Ludisia discolor</i> (Ker Gawl.) Blume	Ludisiae Discoloris Rhizoma	5 กรัม
15	สันพร้าวหอม	ใบ	<i>Eupatorium fortunei</i> Turcz.	Eupatorii Fortunei Folium	5 กรัม
16	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	5 กรัม
17	หมากผู้	ใบ	<i>Cordyline fruticosa</i> (L.) A. Chev.	Cordylines Fruticosae Folium	5 กรัม
18	หมากเมีย	ใบ	<i>Cordyline fruticosa</i> (L.) A. Chev.	Cordylines Fruticosae Folium	5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

- Corn starch
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)
- Croscarmellose sodium
- Magnesium stearate

- Silicon dioxide

3. ที่มาของตำรับยา

ตำรับยาสภาอุณาโลมแดง ร.ศ. 112

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาเขียวหอม ชนิดเม็ด ความแรง 500 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาเขียวหอม	500 มิลลิกรัม
Corn starch	7.29% w/w
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	2.50% w/w
Croscarmellose sodium	2.50% w/w
Magnesium stearate	0.50% w/w
Silicon dioxide	0.25% w/w

5.1. การเตรียม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) solution ความเข้มข้นร้อยละ 10

โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) และ น้ำ ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก
- 2) นำ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) มาโปรยในน้ำ คนจนละลาย จะได้สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

5.2. การเตรียมยาเม็ด

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรรอบอุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพรรอบแห้งแล้ว และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสุมุนไพรรอบแห้งแล้วมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Croscarmellose sodium, Corn starch, Magnesium stearate และ Silicon dioxide ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสมกับ Corn starch ผสมจนได้ตัวยาสุมุนไพรรวมที่สม่ำเสมอ
- 7) นำสารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ 5.1) ปริมาณร้อยละ 2.5 โดยน้ำหนัก (น้ำหนักของผงแห้ง) มาผสมกับผงยาในข้อ 6 ที่ละน้อยจนได้ลักษณะผงยาที่มีความเปียกพอเหมาะ (damp mass)

- 8) นำส่วนผสมข้อ 7 มาผ่านแรงเบอร์ 10 จนได้แกรนูล นำไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส จนแห้ง
- 9) นำแกรนูลที่ได้อบแล้วผ่านแรงเบอร์ 14 ผสมกับ Croscarmellose sodium ปริมาณร้อยละ 2.5 โดยน้ำหนัก Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 0.50 โดยน้ำหนัก และ Silicon dioxide ปริมาณร้อยละ 0.25 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 10) นำตัวยามาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

แก้ตัวร้อน ร้อนใน ระบายน้ำ¹⁻² แก้พิษหัด พิษอีสุกอีใส¹⁻²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 1 เม็ด ทุก 4-6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 2 เม็ด ทุก 4-6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹
- 2) หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
2	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มีราลง (ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
3	เนระพูสี	เหง้า	ไม่พบ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
4	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
5	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
6	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
7	ผักกระโดน	ใบ	ไม่พบ
8	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
9	พิบูล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
10	พิมเสนต้น	ใบ	ไม่พบ
11	พิษนาศน์	ราก	ไม่พบ
12	มหาสดำ	เหง้า	ไม่พบ
13	ว่านกีบแรด	เหง้าและ โคนก้านใบ	ไม่พบ
14	ว่านร้อนทอง	เหง้า	ไม่พบ
15	สันพร้าวหอม	ใบ	ไม่พบ
16	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
17	หมากผู้	ใบ	ไม่พบ
18	หมากเมีย	ใบ	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- ทางกรมแพทย์แผนไทย แนะนำให้ผู้ป่วยหัด อีสุกอี่ไฮ ห้ามกินอาหารทะเล ไข่ และน้ำเย็น เนื่องจากผิวดำแดง
- ในสูตรตำรับได้ตัดใคร่ใคร่ออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าใคร่ใคร่ที่ใช้และจำหน่ายในท้องตลาด เป็นพืชในสกุล *Aristolochia* ซึ่งพืชในสกุล *Aristolochia* มีรายงานพบว่ามีก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต (Nephrotoxicity) และเมื่อ พ.ศ. 2545 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้พืชสกุล *Aristolochia* เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์²

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).

- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556,14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 44.
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 47-48.

(3) ยาจันทลีลา ชนิดผง

- ชื่อยา ยาจันทลีลา ชนิดผง
- สูตรตำรับยา
  - ตัวยาสําคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 99 กรัม
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	12 กรัม
2	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	12 กรัม
3	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	12 กรัม
4	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	12 กรัม
5	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	12 กรัม
6	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Lignum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	12 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	12 กรัม
8	ปลาไหลเผือก	ราก	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack	Eurycomae Longifoliae Radix	12 กรัม
9	พิมเสน	-	-	Borneolum	3 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช้ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพร่ทุกชนิด (ยกเว้นพิมเสน) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพร่ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพร่ที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งพิมเสน ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการไข้ตัวร้อน ไข้เปลี่ยนฤดู²⁻⁶

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม-1 กรัม ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) ทุก 3-4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ¹

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) ทุก 3-4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก

10. ข้อควรระวัง

หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551 หน้า 45-47.
2	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
3	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
4	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
5	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
6	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์ แดง) หรือ แก่นที่มีรา ลง (ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	ปลาไหลเผือก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.599-607.
9	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

แนะนำให้ใช้ยาจันทน์สีลาได้ในหญิงที่มีใช้ทั้บระดู หรือใช้ระหว่างมีประจำเดือน²

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. สัจจิรา ทองประดิษฐ์โชติ ยุวดี วงษ์กระจ่าง รุ่งระวี เต็มศิริฤกษ์กุล รัตนา นาคสง่า บุญเทียม คงศักดิ์ ตระกูล. ฤทธิ์ลดไข้ของยาดำรับจันทน์สีลา. วารสารสมุนไพร 2544;8(1):24-30.
3. ธนกร วิเวก ชัยนต์ พิเชียรสุนทร จุฬรัตน์ คนศิลป์ ประทีป เมฆประสาร พรรณี ปิติสุทธิธรรม. การทดสอบยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณจันทน์สีลาทางคลินิก. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 2550;6(2):62.

4. Sireeratawong S, Khonsung P, Piyabhan P, Nanna U, Soonthornchareonnon N, Jaijoy K. Anti-inflammatory and anti-ulcerogenic activities of Chantaleela recipe. Afr J Tradit Complement Altern Med 2012;9(4):485-94.
5. สุทธิโชติ ดิยภูมิ, สุรชัย งามรัตน์ไพบูรณ์. ฤทธิ์ลดไข้ของยาตำรับจันทน์ลีลา. โครงการพิเศษ. มหาวิทยาลัยมหิดล. 2542.
6. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 53-54.

(4) ยาจันทน์ลีลา ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาจันทน์ลีลา ชนิดแคปซูล

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 99 กรัม
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	12 กรัม
2	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	12 กรัม
3	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	12 กรัม
4	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	12 กรัม
5	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	12 กรัม
6	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	12 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	12 กรัม
8	ปลาไหลเผือก	ราก	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack	Eurycomae Longifoliae Radix	12 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา
9	พิมเสน	-	-	Borneolum	3 กรัม

* ผลกระท่อมไม่ใช้ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมนไพร (ยกเว้นพิมเสน) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรมัธยฐาน 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรรอบแห้งแล้ว รวมทั้งพิมเสน ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการไข้ตัวร้อน ไข้เปลี่ยนฤดู¹⁻⁵

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม-1 กรัม ทุก 3-4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ¹

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1-2 กรัม ทุก 3-4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก

10. ข้อควรระวัง

หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ**13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา:** Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022**13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา**

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551 หน้า 45-47.
2	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
3	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
4	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
5	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
6	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์ แดง) หรือ แก่นที่มีราลง (ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	ปลาไหลเผือก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.599-607.
9	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติมแนะนำให้ใช้ยาจันทน์สีลาได้ในหญิงที่มีไข้บรรเทา หรือใช้ระหว่างมีประจำเดือน²**เอกสารอ้างอิง**

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. สุจิตรา ทองประดิษฐ์โชติ ยุวดี วงษ์กระจ่าง รุ่งระวี เต็มศิริฤกษ์กุล รัตนา นาคสง่า บุญเทียม คงศักดิ์ ตระกูล. ฤทธิ์ลดไข้ของยาดำรับจันทน์สีลา. วารสารสมุนไพร 2544;8(1):24-30.

3. ชนกร วิเวก ชยันต์ พิเชียรสุนทร จุฬรัตน์ คนศิลป์ ประทีป เมฆประสาร พรรณี ปิติสุทธิธรรม. การทดสอบยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณจันทลีลาทางคลินิก. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 2550;6(2):62.
4. Sireeratawong S, Khonsung P, Piyabhan P, Nanna U, Soonthornchareonnon N, Jaijoy K. Anti-inflammatory and anti-ulcerogenic activities of Chantaleela recipe. Afr J Tradit Complement Altern Med 2012;9(4):485-94.
5. สุทธิโชติ ดิยภูมิ, สุรชัย งามรัตน์ไพบูรณ์. ฤทธิ์ลดไข้ของยาตำรับจันทลีลา. โครงการพิเศษ. มหาวิทยาลัยมหิดล. 2542.
6. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 53-54.

(5) ยาจันทลีลา ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาจันทลีลา ชนิดเม็ด
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 99 กรัม
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	12 กรัม
2	โกฐูขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	12 กรัม
3	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	12 กรัม
4	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	12 กรัม
5	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	12 กรัม
6	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Lignum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	12 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 99 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	12 กรัม
8	ปลาไหลเผือก	ราก	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack	Eurycomae Longifoliae Radix	12 กรัม
9	พิมเสน	-	-	Borneolum	3 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช้ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

- Corn starch
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)
- Croscarmellose sodium
- Magnesium stearate
- Silicon dioxide
- น้ำกลั่นหรือน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาจันทลีลา ชนิดเม็ด ความแรง 500 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาจันทลีลา	500 มิลลิกรัม
Corn starch	20-65 มิลลิกรัม
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	2.50% w/w
Croscarmellose sodium	2.50% w/w
Magnesium stearate	0.50% w/w
Silicon dioxide	0.25% w/w

5.1 การเตรียม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) solution ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) และน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก
- 2) นำ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) มาโปรยในน้ำ คนจนละลาย จะได้สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

5.2 การเตรียมยาเม็ด

- 1) นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด (ยกเว้นพิมเสน) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรมัธยภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรีบอบแห้งแล้ว รวมทั้งพิมเสน และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพรรีบอบแห้งแล้ว รวมทั้งพิมเสนมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Croscarmellose sodium, Corn starch, Magnesium stearate และ Silicon dioxide ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสมกับ Corn starch จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 7) นำสารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ 5.1) ปริมาณร้อยละ 2.5 โดยน้ำหนัก มาผสมกับผงยาในข้อ 6 ที่ละน้อยจนได้ลักษณะผงยาที่มีความเปียกพอเหมาะ (damp mass)
- 8) นำส่วนผสมข้อ 7 มาผ่านร่อนเบอร์ 10 จนได้แกรนูล นำไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส หรือจนแห้ง
- 9) นำแกรนูลที่ได้อบแล้วผ่านร่อนเบอร์ 14 ผสมกับ Croscarmellose sodium ปริมาณร้อยละ 2.5 โดยน้ำหนัก Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 0.50 โดยน้ำหนัก และ Silicon dioxide ปริมาณร้อยละ 0.25 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 10) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการไข้ตัวร้อน ไข้เปลี่ยนฤดู²⁻⁶

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 1-2 เม็ด ทุก 3-4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ¹

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 2-4 เม็ด ทุก 3-4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก
- 2) หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551 หน้า 45-47.
2	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
3	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
4	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
5	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
6	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์ แดง) หรือ แก่นที่มีรา ลง (ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	ปลาไหลเผือก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.599-607.
9	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

แนะนำให้ใช้ยาจันทน์สีลาได้ในหญิงที่มีไข้ทุเรศ หรือไข้ระหว่างมีประจำเดือน¹

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- สุจิตรา ทองประดิษฐ์โชติ ยุวดี วงษ์กระจ่าง รุ่งระวี เต็มศิริฤกษ์กุล รัตนา นาคสง่า บุญเทียม คงศักดิ์ ตระกูล. ฤทธิ์ลดไข้ของยาตำรับจันทน์สีลา. วารสารสมุนไพร 2544;8(1):24-30.

3. ชนกร วิเวก ชยันต์ พิเชียรสุนทร จุฬรัตน์ คนศิลป์ ประทีป เมฆประสาร พรรณี ปิติสุทธิธรรม. การทดสอบยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณจันทลีลาทางคลินิก. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 2550;6(2):62.
4. Sireeratawong S, Khonsung P, Piyabhan P, Nanna U, Soonthornchareonnon N, Jaijoy K. Anti-inflammatory and anti-ulcerogenic activities of Chantaleela recipe. Afr J Tradit Complement Altern Med 2012;9(4):485-94.
5. สุทธิโชติ ดิยภูมิ, สุระชัย งามรัตน์ไพบูรณ์. ฤทธิ์ลดไข้ของยาตำรับจันทลีลา. โครงการพิเศษ. มหาวิทยาลัยมหิดล. 2542.
6. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 53-54.

(6) ยาถ่ายใช้พิษใช้กาฬ ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาถ่ายใช้พิษใช้กาฬ ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 237.50 กรัม
1	คูน	เนื้อในฝัก	<i>Cassia fistula</i> L.	Cassiae Fistulae Pulpa	105 กรัม
2	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	15 กรัม
3	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	15 กรัม
4	ไผ่ป่า	ใบ	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	Bambusae Bambotis Folium	15 กรัม
5	มะกา	ใบ	<i>Bridelia ovata</i> Decne.	Brideliae Ovatae Folium	15 กรัม
6	มะขาม	ใบ	<i>Tamarindus indica</i> L.	Tamarindi Indicae Folium	15 กรัม
7	มะเฟือง	ใบ	<i>Averrhoa carambola</i> L.	Averrhoae Carambolae Folium	15 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 237.50 กรัม
8	มะยม	ใบ	<i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Skeels	Phyllanthi Acidi Folium	15 กรัม
9	ยาดำ	ยางจาก ใบ	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f. หรือ <i>Aloe ferox</i> Mill. หรือ <i>Aloe perryi</i> Bake	Aloin Preparata	15 กรัม
10	ส้มป่อย	ใบ	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Folium	15 กรัม
11	หญ้าปากควาย	ทั้งต้น	<i>Dactyloctenium aegyptium</i> (L.) Wild.	Dactyloctenii Aegyptii Herba	15 กรัม
12	หญ้าแพรก	ทั้งต้น	<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers.	Cynodonis Dactylonis Herba	15 กรัม
13	ดินประสิว	-	-	Kalium Nitricum	7.5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณ์ เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรมานำมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสุมุนไพรมันให้เล็กลงและมีขนาดสม่ำเสมอ
- 3) ออบสุมุนไพรมันทุกชนิด ยกเว้น ยาดำและดินประสิ่วที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) นำสุมุนไพรมันที่อบจนแห้งแล้ว ยกเว้นยาดำและดินประสิ่ว มาบดหยาบให้ชิ้นส่วนสุมุนไพรมันมีขนาดสม่ำเสมอ
- 5) ชั่งน้ำหนักสุมุนไพรมันตามสูตรยา และบรรจุสุมุนไพรมันทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง
- 6) ชั่งน้ำหนักตัวยายาดำและดินประสิ่วตามสูตร แล้วแยกบรรจุใส่ในถุงพลาสติกปิดให้สนิท
- 7) จากนั้นนำถุงผ้าขาวบางและถุงพลาสติกไปบรรจุลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ถ่ายไข้พิษ ใช้กาฬ

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

- 1) นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรและเครื่องยาในถุงพลาสติกใส่ในหม้อต้ม
- 2) เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยาจมอยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 50-100 มิลลิลิตร วันละ ๑ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า ให้ดื่มตามอาการและกำลังของผู้ป่วย โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกัน 5-7 วัน โดยให้อุ่นน้ำสมุนไพรทุกครั้งก่อนใช้ยา

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มีอาการท้องเสีย

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	คูน	เนื้อในฝัก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.242-251.
2	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
3	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of <i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
4	ไผ่ป่า	ใบ	ไม่พบ
5	มะกา	ใบ	นิศากร ทองก้อน.องค์ประกอบทางเคมีในใบมะกา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2537.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
6	มะขาม	ใบ	Rodríguez-Amado, J., Rosés, R. P., Escalona-Arranz, J. C., Prada, A. L., & González, G. S. (2012). Standardization of the quality control parameters of the <i>Tamarindus indica</i> L. soft extract. <i>Revista Cubana de Plantas Medicinales</i> , 17(1), 108-114.
7	มะเฟือง	ใบ	Gowrishankar NL, Shanthasheela, Farseena, Raheesulmubashireen, Rameesa, Shahanasherin and Sinara: Pharmacognostical evaluation and phytochemical analysis of <i>Averrhoa carambola</i> leaf. <i>Int J Pharmacognosy</i> doi link: http://dx.doi.org/10.13040/IJPSR.0975-8232.IJP.5(8).522-25 .
8	มะยม	ใบ	Karthiyayini R, HarshaVardini M and Amutha S.Pharmacognostic, Physico chemical and Preliminary phytochemical screening of <i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Skeels. <i>ejpmr</i> .2020;7(6):658-661.
9	ยาดำ	ยางจากใบ	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I p.140-141.
10	ส้มป่อย	ใบ	ไม่พบ
11	หญ้าปากควาย	ทั้งต้น	ไม่พบ
12	หญ้าแพรก	ทั้งต้น	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 2004 Vol.IV p.28-30.
13	ดินประสิว	-	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. โสภิตบรรณลักษณ์, ชุน (อำพัน กิตติขจร). คัมภีร์แพทย์ไทยโบราณ เล่ม ๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์; 2504.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 203.

(7) ยาประสะจันทน์แดง ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาประสะจันทน์แดง ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 64 กรัม
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	<i>Pterocarpi Santalini</i> Ligum หรือ <i>Dracaenae</i> <i>Cochinchinensis</i> Lignum	32 กรัม
2	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	<i>Chuanxiong</i> Rhizoma	4 กรัม
3	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	<i>Santali Albi Lignum</i>	4 กรัม
4	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	<i>Kaempferiae</i> <i>Galangae Rhizoma</i>	4 กรัม
5	ฝางเสน	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	<i>Sappan Lignum</i>	4 กรัม
6	มะนาว	ราก	<i>Citrus x aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	<i>Citri x Aurantiifoliae</i> Radix	4 กรัม
7	มะปรางหวาน	ราก	<i>Bouea macrophylla</i> Griff.	<i>Boueae</i> <i>Macrophyllae Radix</i>	4 กรัม
8	เหมือดคน	ราก	<i>Heliciopsis terminalis</i> (Kurz) Sleumer	<i>Heliciopsidis</i> <i>Termibalidis Radix</i>	4 กรัม
9	บัวหลวง	เกสร เพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	<i>Nelumbinis Stamen</i>	1 กรัม
10	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	<i>Mesuae Ferreae</i> Flos	1 กรัม
11	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	<i>Jasmini Sambaci Flos</i>	1 กรัม
12	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	<i>Mammeae</i> <i>Siamensis Flos</i>	1 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพร่ทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการไข้ตัวร้อน (ไข้พิษ) แก้อ่อนในกระหายน้ำ¹⁻²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม ละลายน้ำกระสายยาทุก 3-4 ชั่วโมง

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำกระสายยา ทุก 3-4 ชั่วโมง

กระสายยาที่ใช้ ใช้น้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) หรือน้ำดอกมะลิ¹⁻²

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการช้ำในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹
- 2) กรณีบรรเทาอาการไข้ ร้อนในกระหายน้ำ หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์ แดง) หรือ แก่นที่มีรา ลง (ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
2	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
3	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
4	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	ฝางเสน	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
6	มะนาว	ราก	ไม่พบ
7	มะปรางหวาน	ราก	ไม่พบ
8	เหมือดคน	ราก	ไม่พบ
9	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
10	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
11	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270-281.
12	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 43.

3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 97-98.

(8) ยาประสะจันทน์แดง ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาประสะจันทน์แดง ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 64 กรัม
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	32 กรัม
2	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	4 กรัม
3	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	4 กรัม
4	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	4 กรัม
5	ฝางเสน	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	4 กรัม
6	มะนาว	ราก	<i>Citrus x aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	Citri x Aurantiifoliae Radix	4 กรัม
7	มะปรางหวาน	ราก	<i>Bouea macrophylla</i> Griff.	Boueae Macrophyllae Radix	4 กรัม
8	เหมือดคน	ราก	<i>Heliciopsis terminalis</i> (Kurz) Sleumer	Heliciopsidis Termibalidis Radix	4 กรัม
9	บัวหลวง	เกสร เพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	1 กรัม
10	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	1 กรัม
11	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	1 กรัม
12	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	1 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการไข้ตัวร้อน (ไข้พิษ) แก้อ่อนในกระหายน้ำ¹⁻²

7. วิธีใช้

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม ทุก 3-4 ชั่วโมง

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม ทุก 3-4 ชั่วโมง¹⁻²

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹
- 2) กรณีบรรเทาอาการไข้ ร้อนในกระหายน้ำ หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น(จันทน์ แดง) หรือ แก่นที่มีรา ลง (ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
2	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
3	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
4	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	ฝางเสน	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
6	มะนาว	ราก	ไม่พบ
7	มะปรางหวาน	ราก	ไม่พบ
8	เหมือดคน	ราก	ไม่พบ
9	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
10	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
11	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270- 281.
12	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรื่องพิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 43.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 97-98.

(9) ยาประสะจันทน์แดง ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาประสะจันทน์แดง ชนิดเม็ด
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 64 กรัม
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	<i>Pterocarpi Santalini</i> Ligum หรือ <i>Dracaenae</i> <i>Cochinchinensis</i> Lignum	32 กรัม
2	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. <i>Chuanxiong</i>	<i>Chuanxiong</i> Rhizoma	4 กรัม
3	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	<i>Santali Albi Lignum</i>	4 กรัม
4	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	<i>Kaempferiae</i> <i>Galangae Rhizoma</i>	4 กรัม
5	ฝางเสน	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	<i>Sappan Lignum</i>	4 กรัม
6	มะนาว	ราก	<i>Citrus x aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	<i>Citri x Aurantiifoliae</i> Radix	4 กรัม
7	มะปร่างหวาน	ราก	<i>Bouea macrophylla</i> Griff.	<i>Boueae</i> <i>Macrophyllae Radix</i>	4 กรัม
8	เหมือดคน	ราก	<i>Scleropyrum</i> <i>pentandrum</i> (Dennst.) Mabb.	<i>Scleropyri</i> <i>Pentandri Radix</i>	4 กรัม
9	บัวหลวง	เกสร เพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	<i>Nelumbinis Stamen</i>	1 กรัม
10	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	<i>Mesuae Ferreae</i> Flos	1 กรัม
11	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	<i>Jasmini Sambaci Flos</i>	1 กรัม
12	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	<i>Mammeae</i> <i>Siamensis Flos</i>	1 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

- Microcrystalline cellulose
- Magnesium stearate
- Silicon dioxide
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาประสะจันทน์แดง (ชนิดเม็ด) ความแรง 250 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาประสะจันทน์แดง	250 มิลลิกรัม
Microcrystalline cellulose	31-47% w/w
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	0-16% w/w
Magnesium stearate	0.25-2% w/w
Silicon dioxide	0.25-1% w/w

- 1) นำตัวยาสุนไพรรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว มารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด และร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Microcrystalline cellulose, Magnesium stearate, Silicon dioxide, และ / หรือ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-16 โดยน้ำหนัก และ Microcrystalline cellulose ปริมาณร้อยละ 31-47 โดยน้ำหนัก จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 7) นำผงยาในข้อ 6 ไปตอกอัด (slug) กำหนดความแข็ง 30-40 นิวตัน (N) แล้วผ่านร่อนเบอร์ 16
- 8) นำแกรนูลจากข้อ 7 ผสมกับ Silicon dioxide ปริมาณร้อยละ 0.25-1 โดยน้ำหนัก และ Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 0.25-2 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 9) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้บรรเทาอาการไข้ตัวร้อน (ไข้พิษ) แก้อ่อนในกระหายน้ำ¹⁻²**7. วิธีใช้**

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 2 เม็ด ทุก 3-4 ชั่วโมง

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 4 เม็ด ทุก 3-4 ชั่วโมง

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก

10. ข้อควรระวัง1) ควรระวังการช้ำในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹2) กรณีบรรเทาอาการไข้ ร้อนในกระหายน้ำ หากช้ำเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹**11. อาการไม่พึงประสงค์**

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
2	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
3	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
4	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	ฝางเสน	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
6	มะนาว	ราก	ไม่พบ
7	มะปรางหวาน	ราก	ไม่พบ
8	เหมือดคน	ราก	ไม่พบ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
9	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
10	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
11	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270- 281.
12	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรื่องพิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 43.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 97-98.

(10) ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	15 กรัม
2	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	15 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 82.5 กรัม
3	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	7.5 กรัม
4	ราชพฤกษ์	เนื้อใน ฝัก	<i>Cassia javanica</i> L.	Cassiae Javanicae Pulpa	7.5 กรัม
5	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	3.75 กรัม
6	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	3.75 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	3.75 กรัม
8	ลูกขี้ล่อม	ผล	<i>Cnidium monnieri</i> L.	Cnidi monnieri Fructus	3.75 กรัม
9	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	3.75 กรัม
10	มะคำดีควาย	เนื้อผล	<i>Sapindus trifoliatus</i> L.	Sapindi Trifoliati Pericarpium	3.75 กรัม**
11	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	3.75 กรัม
12	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	3.75 กรัม
13	เสนียด	ราก	<i>Justicia adhatoda</i> L.	Justiciae Adhatodae Radix	3.75 กรัม
14	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	3.75 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช่ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การเตรียมผลมะคำดีควาย: นำผลมะคำดีควายไปย่างหรือปิ้งไฟ จนมียางเยิ้มออกมา แกะเอาแต่เนื้อ จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรมุทุกชนิดมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสุมุนไพรมุให้เล็กลงและมีขนาดสม่ำเสมอ
- 3) อบสุมุนไพรมุทุกชนิดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) ชั่งน้ำหนักสุมุนไพรมุทุกชนิดตามสูตรยา
- 5) นำตัวยาทิ้งหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสุมุนไพรมุมีขนาดสม่ำเสมอ
- 6) บรรจุสุมุนไพรมุทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ไข้เพื่อกำเดาและเสมหะ แก้ไข้จับวันเว้นวัน²

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสุมุนไพรมุใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยาจมอยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 150 มิลลิลิตร วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้าและเย็น ให้ดื่มตามอาการของโรคและกำลังของผู้ป่วย โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ 2 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาอุ่นกินทุกวัน

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงมอโนกราฟมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
2	สมอพิเภก	เนื้อผล	เทียบเคียงมอโนกราฟสมอพิเภกใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642.
3	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
4	ราชพฤกษ์	เนื้อในฝัก	ไม่พบ
5	กระดอม	ผล*	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.45-47.
6	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	ลูกชี่ล้อม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.275-278.
9	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
10	มะคำดีควาย	เปลือกผล	ไม่พบ
11	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.479-487.
12	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
13	เสนียด	ราก	ไม่พบ
14	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ชุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร), คัมภีร์แพทย์ไทยโบราณ เล่ม 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2504.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564 หน้า 302-303.

(11) ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดยาผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 82.5 กรัม
1	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	15 กรัม
2	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	15 กรัม
3	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	7.5 กรัม
4	ราชพฤกษ์	เนื้อในฝัก	<i>Cassia javanica</i> L.	Cassiae Javanicae Pulpa	7.5 กรัม
5	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	3.75 กรัม
6	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	3.75 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	3.75 กรัม
8	ลูกชี่ล้อม	ผล	<i>Cnidium monnieri</i> L.	Cnidi monnieri Fructus	3.75 กรัม
9	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	3.75 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 82.5 กรัม
10	มะคำดีควาย	เนื้อผล	<i>Sapindus trifoliatus</i> L.	Sapindi Trifoliati Pericarpium	3.75 กรัม**
11	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	3.75 กรัม
12	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	3.75 กรัม
13	เสนียด	ราก	<i>Justicia adhatoda</i> L.	Justiciae Adhatodae Radix	3.75 กรัม
14	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	3.75 กรัม

* ผลกระตอมไม่ใช้ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การเตรียมผลมะคำดีควาย: นำผลมะคำดีควายไปย่างหรือปิ้งไฟ จนมียางเฝิ้มออกมา แกะเอาแต่เนื้อ จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรมัดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรมัดที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ไข้เพื่อกำเทาและเสมหะ แก้ไข้จับวันเว้นวัน²

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-1.5 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้าและเย็น ตามอาการของโรคหรือกำลังของผู้ป่วย

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงมอโนกราฟมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
2	สมอพิเภก	เนื้อผล	เทียบเคียงมอโนกราฟสมอพิเภกใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642.
3	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
4	ราชพฤกษ์	เนื้อในฝัก	ไม่พบ
5	กระดอม	ผล*	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.45-47.
6	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	ลูกขี้ล่อม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.275-278.
9	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
10	มะคำดีควาย	เนื้อผล	ไม่พบ
11	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.479-487.
12	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
13	เสนียด	ราก	ไม่พบ
14	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร), คัมภีร์แพทย์ไทยโบราณ เล่ม 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2504.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายงานตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564 หน้า 302-303.

(12) ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาปะโตลาธิคุณ ชนิดยาแคปซูล
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					82.5 กรัม
1	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	15 กรัม
2	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	15 กรัม
3	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	7.5 กรัม
4	ราชพฤกษ์	เนื้อในฝัก	<i>Cassia javanica</i> L.	Cassiae Javanicae Pulpa	7.5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 82.5 กรัม
5	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	3.75 กรัม
6	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	3.75 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	3.75 กรัม
8	ลูกชี่ล้อม	ผล	<i>Cnidium monnieri</i> L.	Cnidi monnieri Fructus	3.75 กรัม
9	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	3.75 กรัม
10	มะคำดีควาย	เนื้อผล	<i>Sapindus trifoliatus</i> L.	Sapindi Trifoliati Pericarpium	3.75 กรัม**
11	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	3.75 กรัม
12	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	3.75 กรัม
13	เสนียด	ราก	<i>Justicia adhatoda</i> L.	Justiciae Adhatodae Radix	3.75 กรัม
14	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	3.75 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช่ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การเตรียมผลมะคำดีควาย: นำผลมะคำดีควายไปย่างหรือปิ้งไฟ จนมียางเยิ้มออกมา แกะเอาแต่เนื้อ จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

แก้ไข้เพื่อกำเดาและเสมหะ แก้ไข้จับวันเว้นวัน²

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-1.5 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้าและเย็น ตามอาการของโรคหรือกำลังของผู้ป่วย

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงมอโนกราฟมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
2	สมอพิเภก	เนื้อผล	เทียบเคียงมอโนกราฟสมอพิเภกใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642.
3	ชิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
4	ราชพฤกษ์	เนื้อในฝัก	ไม่พบ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
5	กระดอม	ผล*	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.45-47.
6	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	ลูกขี้ล่อม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.275-278.
9	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
10	มะคำดีควาย	เนื้อผล	ไม่พบ
11	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Vol.I p.479-487.
12	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Vol.II p.617-624.
13	เสนียด	ราก	ไม่พบ
14	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ชุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร), คัมภีร์แพทย์ไทยโบราณ เล่ม 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2504.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564
หน้า 302-303.

(13) ยามหานิลแห่งทอง ชนิดผง

1. ชื่อยา ยามหานิลแห่งทอง ชนิดผง
2. สูตรตำรับ
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 103 กรัม
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	<i>Pterocarpi Santalini</i> Ligum หรือ <i>Dracaenae</i> <i>Cochinchinensis</i> Lignum	10 กรัม
2	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	<i>Santali Albi Lignum</i>	10 กรัม
3	พิมเสนต้น	ใบ	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth.	<i>Pogostemonis</i> <i>Cablinis Folium</i>	10 กรัม
4	มะกอก	เมล็ด	<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	<i>Spondiatis Pinnatae</i> Semen	10 กรัม*
5	มะคำดีควาย	ผล	<i>Sapindus trifoliatus</i> L.	<i>Sapindi Trifoliati</i> Fructus	10 กรัม*
6	ย่านาง	ใบ	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels.	<i>Tiliacorae Triandrae</i> Folium	10 กรัม
7	สะบ้ามอญ	เนื้อใน เมล็ด	<i>Entada phaseoloides</i> (L.) Merr.	<i>Entadae</i> <i>Phaseoloidis Semen</i>	10 กรัม*
8	สัก	แก่น	<i>Tectona grandis</i> L. f.	<i>Tectonae Grandidis</i> Lignum	10 กรัม*
9	หมึกหอม	-	Chinese Medicinal Ink	<i>Atramento Seres</i> Medica	10 กรัม
10	หวายตะค้า	เถา	<i>Calamus caesius</i> Blume	<i>Calami Caesii Caulis</i>	10 กรัม*
11	เบี้ยจั่น	-	<i>Monetaria moneta</i>	<i>Monetariae Monetae</i> Concha	3 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา¹

การเผาเบี้ยจั่น: นำตัวยาไปเผาจนสุก แล้วนำไปบดจนกลายเป็นผงสีขาว

การสุ่มมะกอก มะคำดีควาย สะบ้ามอญ สัก หวายตะค้า: เอาตัวยาไปสุ่มไฟก่อนนำมาใช้เป็นยา

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไฟพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไฟพร ยกเว้น เบี้ยจั่น มะกอก มะคำดีควาย สะบ้ามอญ สัก และหวายตะค้า ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) ชั่งน้ำหนักตัวยาทันทีหมด รวมทั้งเบี้ยจั่น มะกอก มะคำดีควาย สะบ้ามอญ สัก และหวายตะค้า ตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ไข้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้หัด และอีสุกอีใส²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เย็น

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เย็น

*กรณีแก้หัด และอีสุกอีใส ให้ละลายน้ำรากลผักชีต้ม เป็นกระสาย

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการของไข้เลือดออก^{1,2}

10. ข้อควรระวัง

หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์^{1,2}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
2	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
3	พิมเสนต้น	ใบ	ไม่พบ
4	มะกอก	เมล็ด	ไม่พบ
5	มะคำดีควาย	ผล	ไม่พบ
6	ย่านาง	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.776-784
7	สะบ้ามอญ	เนื้อในเมล็ด	ไม่พบ
8	สัก	แก่น	ไม่พบ
9	หมึกหอม	-	ไม่พบ
10	หวายตะค้า	เถา	ไม่พบ
11	เบ็ญจัน	-	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 44.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้าที่ 130-131.

(14) ยามหานิลแห่งทอง ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยามหานิลแห่งทอง ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับ
  - 2.1. ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 103 กรัม
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	10 กรัม
2	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	10 กรัม
3	พิมเสนต้น	ใบ	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth.	Pogostemonis Cablinis Folium	10 กรัม
4	มะกอก	เมล็ด	<i>Spondias pinnata</i> (L. f.) Kurz	Spondiatis Pinnatae Semen	10 กรัม*
5	มะคำดีควาย	ผล	<i>Sapindus trifoliatus</i> L.	Sapindi Trifoliati Fructus	10 กรัม*
6	ย่านาง	ใบ	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels.	Tiliacorae Triandrae Folium	10 กรัม
7	สะบ้ามอญ	เนื้อใน เมล็ด	<i>Entada phaseoloides</i> (L.) Merr.	Entadae Phaseoloidis Semen	10 กรัม*
8	สัก	แก่น	<i>Tectona grandis</i> L. f.	Tectonae Grandidis Lignum	10 กรัม*
9	หมึกหอม	-	-	Prepared Chinese Ink	10 กรัม
10	หวายตะค้า	เถา	<i>Calamus caesius</i> Blume	Calami Caesii Caulis	10 กรัม*
11	เบี้ยจั่น	-	<i>Monetaria moneta</i>	Monetariae Monetae Concha	3 กรัม*

* น้ำหนักยาที่ผ่านการสุมหรือเตรียมตัวยาก่อนนำมาใช้เรียบร้อยแล้ว

2.2. ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

เบี้ยจั้น: นำตัวยาไปเผาจนสุก แล้วนำไปบดจนกลายเป็นผงสีขาว

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพโร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพโร ยกเว้นมะกอก มะคำดีควาย สะบ้ามอญ สัก และหวายตะค้า ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำมะกอก มะคำดีควาย สะบ้ามอญ สัก และหวายตะค้า ไปสุมกับไฟจนเป็นถ่าน
- 4) นำสุมุนไพโรที่อบแห้งและสุมไฟแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 5) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 80-100
- 6) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 7) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการไข้จากไข้กาฬ หัด และอีสุกอีใส แก้อ่อนในกระหายน้ำ²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า เย็น
ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1.5 – 2 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เย็น

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการของไข้เลือดออก^{1,2}

10. ข้อควรระวัง

หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์^{1,2}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
2	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
3	พิมเสนต้น	ใบ	ไม่พบ
4	มะกอก	เมล็ด	ไม่พบ
5	มะคำดีควาย	ผล	ไม่พบ
6	ย่านาง	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.776-784
7	สะบ้ามอญ	เนื้อในเมล็ด	ไม่พบ
8	สัก	แก่น	ไม่พบ
9	หมึกหอม	-	ไม่พบ
10	หวายตะค้า	เถา	ไม่พบ
11	เป็ยจั่น	-	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 44.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 130-131.

(15) ยาห้าราก ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาห้าราก ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
- 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 100 กรัม
1	คนทา	ราก	<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.	Harrisoniae Perforatae Radix	20 กรัม
2	ชิงชี	ราก	<i>Capparis micracantha</i> DC.	Capparidis Micracanthae Radix	20 กรัม
3	มะเดื่ออุทุมพร	ราก	<i>Ficus racemosa</i> L.	Fici Racemosae Radix	20 กรัม
4	ไม้เท้ายายม่อม	ราก	<i>Clerodendrum indicum</i> (L.) Kuntze	Clerodendri Indici Radix	20 กรัม
5	ย่านาง	ราก	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels.	Tiliacorae Triandrae Radix	20 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา
  - 1) ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1
  - 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา
ไม่มี
5. กรรมวิธีการผลิต
  - 1) นำตัวยาสมุนไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
  - 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
  - 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
  - 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
  - 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
  - 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์
6. ข้อบ่งใช้
บรรเทาอาการไข้² กระทุ้งพิษไข้³

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม ละลายน้ำต้มสุกที่ยังอุ่นอยู่ วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 – 1.5 กรัม ละลายน้ำต้มสุกที่ยังอุ่นอยู่ วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ไม่ควรใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการของไข้เลือดออก²
- 2) ไม่แนะนำให้ใช้ในหญิงที่มีไข้หรือใช้ระหว่างมีประจำเดือน²
- 3) หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์²

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	คนทา	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.223-233.
2	ชิงชี	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
3	มะเดื่ออุทุมพร	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.395-404.
4	ไม้เท้ายายม่อม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.415-425.
5	ย่านาง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.776-784.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมศิลปากร. ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1. กรุงเทพฯ, 2542. หน้า 63.

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 176.

(16) ยาห้าราก ชนิดแคปซูล

- ชื่อยา ยาห้าราก ชนิดแคปซูล
- สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสาคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 100 กรัม
1	คนทา	ราก	<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.	Harrisoniae Perforatae Radix	20 กรัม
2	ชิงชี	ราก	<i>Capparis micracantha</i> DC.	Capparidis Micracanthae Radix	20 กรัม
3	มะเดื่ออุทุมพร	ราก	<i>Ficus racemosa</i> L.	Fici Racemosae Radix	20 กรัม
4	ไม้เท้ายายม่อม	ราก	<i>Clerodendrum indicum</i> (L.) Kuntze	Clerodendri Indici Radix	20 กรัม
5	ย่านาง	ราก	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels.	Tiliacorae Triandrae Radix	20 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

- ที่มาของตำรับยา
  - ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1
  - ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
- วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี
- กรรมวิธีการผลิต
  - นำตัวยาสมุนไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
  - อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
  - นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
  - นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100

- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล
6. ข้อบ่งใช้
บรรเทาอาการไข้² กระทั่งพิษไข้³
7. วิธีใช้
เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ
ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 - 1.5 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ
8. ข้อห้ามใช้
ไม่มี
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
- 1) ไม่ควรใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการของไข้เลือดออก²
  - 2) ไม่แนะนำให้ใช้ในหญิงที่มีไข้ที่ระดูหรือใช้ระหว่างมีประจำเดือน²
  - 3) หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์²
11. อาการไม่พึงประสงค์
ไม่มี
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
- 13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022
- 13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	คนทา	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.223-233.
2	ชิงชี	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
3	มะเดื่ออุทุมพร	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.395-404.
4	ไม้เท้ายายม่อม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.415-425.
5	ย่านาง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.776-784.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมศิลปากร. ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1. กรุงเทพฯ, 2542. หน้า 63.
2. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 176.

4. กลุ่มอาการทางระบบทางเดินหายใจ

4.1 กลุ่มยาบรรเทาอาการไอ

(1) ยาอำมฤควาที ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาอำมฤควาที ชนิดผง
2. สูตรตำรับ
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 70 กรัม
1	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	35 กรัม
2	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	7 กรัม
3	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	7 กรัม
4	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	7 กรัม
5	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	7 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 70 กรัม
6	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	7 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ไอ ขับเสมหะ²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม ละลายน้ำกระสายยา (ควรดื่มขณะที่ยังอุ่นอยู่) เมื่อมีอาการ
ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำกระสายยา (ควรดื่มขณะที่ยังอุ่นอยู่) เมื่อมีอาการ

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่ควรใช้น้ำมะนาวแทรกเกลือกับผู้ป่วยที่ต้องจำกัดการใช้เกลือ

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I. p.222-224.
2	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
3	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
4	มะขามป้อม	เนื้อผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
5	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
6	สมอพิเภก	เนื้อผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 47.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 182-183.

(2) ยาแก้ไอ ขับเสมหะ สูตร 2 ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาแก้ไอ ขับเสมหะ สูตร 2 ชนิดผง

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 280 กรัม
1	ส้มป่อย	ฝัก	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Fructus	140 กรัม
2	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	10 กรัม
3	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	10 กรัม
4	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	10 กรัม
5	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	10 กรัม
6	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	10 กรัม
7	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	10 กรัม
8	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	10 กรัม
9	มะกล่ำเครือ	ราก	<i>Abrus precatorius</i> L.	Abri Precatorii Radix	10 กรัม
10	มะกล่ำต้น	เปลือก ต้น	<i>Adenantha pavonina</i> L.	Adenantherae Pavoninae Cortex	10 กรัม
11	มะเขือขื่น	ราก	<i>Solanum aculeatissimum</i> Jacq.	Solani Aculeatissimi Radix	10 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 280 กรัม
12	มะแว้งเครือ	ราก	<i>Solanum trilobatum</i> L.	Solani Trilobati Radix	10 กรัม
13	ลูกจันทร์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	10 กรัม
14	ส้มกุ้งน้อย	ราก	<i>Grewia sinuata</i> Wall. ex Mast.	Grewiae Sinuatae Radix	10 กรัม
15	หอม	หัว	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Allii Ascalonici Bulbus	10 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ เล่ม 3

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสะตุฝักส้มป่อย : นำฝักส้มป่อยนำมาปิ้งไฟหรือคั่ว ก่อนนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ไอ ขับเสมหะ²

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-3 กรัม ละลายน้ำมะนาวหรือน้ำมะขามเปียกแทรกเกลือ หรือละลายน้ำต้มสุก กินหรือกวาดคอ วันละ 1-3 ครั้ง เมื่อมีอาการ

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในเด็ก

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ส้มป่อย	ฝัก	ไม่พบ
2	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
3	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375.
4	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
6	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
7	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
8	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597
9	มะกล่ำเครือ	ราก	ไม่พบ
10	มะกล่ำต้น	เปลือกต้น	ไม่พบ
11	มะเขือขื่น	ราก	ไม่พบ
12	มะแว้งเครือ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.490-497
13	ลูกจันทร์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
14	ส้มกุ่มน้อย	ราก	ไม่พบ
15	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. โสภิตบรรณลักษณ์, ชุน (อำพัน กิตติขจร). คัมภีร์แพทย์ไทยโบราณ เล่ม 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์; 2504.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 161.

(3) ยาประสมมะแว้ง ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาประสมมะแว้ง ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 96 กรัม
1	มะแว้งเครือ	ผล	<i>Solanum trilobatum</i> L.	Solani Trilobati Fructus	24 กรัม
2	มะแว้งต้น	ผล	<i>Solanum violaceum</i> Ortega	Solani Violacei Fructus	24 กรัม
3	กะเพรา	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	Ocimi Tenuiflori Folium	12 กรัม
4	ตานหม่อน	ใบ	<i>Tarlmounia elliptica</i> (DC.) H. Rob., S. C. Keeley, Skvaria & R. Chan	Tarlmouniae Ellipticum Folium	12 กรัม
5	สวาด	ใบ	<i>Guilandina bonduc</i> L.	Guilandinae Bondis Folium	12 กรัม
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	9 กรัม
7	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	3 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้าน พ.ศ. 2498
- 2) ตำราประมวลหลักเภสัช โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ วัดเชตุพนวิมลมังคลารามราชวชิรวิหาร 2528

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสตุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกลงจากไฟทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนุไพรทุกชนิด (ยกเว้นสารส้มสตุ) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรมัธยฐาน 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรีบอบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มสตุ ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการไอ มีเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ช่วยขับเสมหะ¹⁻²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 200-400 มิลลิกรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ

ผู้ใหญ่ กินครั้งละ 1-1.4 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ ละลายน้ำมะนาวเจือเกลือเล็กน้อย กินเมื่อมีอาการ¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 15 วัน หากอาการไม่ดีขึ้นควรปรึกษาแพทย์¹
- 2) ไม่ควรใช้น้ำมะนาวแทรกเกลือ กับผู้ป่วยที่ต้องจำกัดการใช้เกลือ¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	มะแว้งเครือ	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.490-497.
2	มะแว้งต้น	ผล	ไม่พบ
3	กะเพรา	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.169-176.
4	ตานห่มอ่อน	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.661-668.
5	สวาด	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.653-660.
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
7	สารส้ม	-	สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สารส้ม มอก. 165-2554.

14. ประเภทยา (ชื่อทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 47.
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 108-109.

(4) ยาประสะมะแว้ง ชนิดลูกกลอน

1. ชื่อยา ยาประสะมะแว้ง ชนิดลูกกลอน

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					96 กรัม
1	มะแว้งเครือ	ผล	<i>Solanum trilobatum</i> L.	Solani Trilobati Fructus	24 กรัม
2	มะแว้งต้น	ผล	<i>Solanum violaceum</i> Ortega	Solani Violacei Fructus	24 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 96 กรัม
3	กะเพรา	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	Ocimi Tenuiflori Folium	12 กรัม
4	ตานหม่อน	ใบ	<i>Tarlmounia elliptica</i> (DC.) H. Rob., S. C. Keeley, Skvaria & R. Chan	Tarlmouniae Ellipticum Folium	12 กรัม
5	สวาด	ใบ	<i>Guilandina bonduc</i> L.	Guilandinae Bondis Folium	12 กรัม
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	9 กรัม
7	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	3 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

- Liquid glucose หรือ น้ำผึ้ง
- Citric acid
- Sodium chloride
- Sodium benzoate
- น้ำกลั่นหรือน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราประมวลหลักเภสัช โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ วัดเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร 2528

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การเสตุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกลงจากไฟ ทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาประสะมะแว้ง (ชนิดลูกกลอน) ความแรง 500 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาประสะมะแว้ง	500 มิลลิกรัม
Liquid glucose หรือ น้ำผึ้ง	250-450 มิลลิกรัม
Citric acid	0-2% w/w
Sodium chloride	0-2% w/w
Sodium benzoate	0.02-0.1% w/w

น้ำกลั่นหรือน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว	ปรับปริมาณ
----------------------------------	------------

- นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด (ยกเว้นสารส้มสะตุ) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
  - อบสมุนไพรมัธยฐาน 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
  - นำสมุนไพรมัธยฐานที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มสะตุ และส่วนประกอบ ซึ่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
  - นำสมุนไพรมัธยฐานที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งสารส้มสะตุมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด และร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
  - นำ Citric acid (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium chloride (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80
  - ซึ่งผงยา ผสมกับ Citric acid (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-2 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium chloride (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-2 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ ๐.๐๒-0.1 โดยน้ำหนัก จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
  - นำผงยาในข้อ 6 มาผสมกับ Liquid glucose หรือน้ำผึ้ง ให้เข้ากันแล้ว เติมน้ำกลั่นหรือน้ำต้มสุกที่เย็นแล้วปริมาณตามความเหมาะสม นวดผสมจนได้ตัวยาที่สม่ำเสมอ
  - นำตัวยาที่ได้ปั้นเป็นเม็ดลูกกลอน
  - นำยาลูกกลอนที่ได้ไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง จนแห้ง
6. **ข้อบ่งใช้**
บรรเทาอาการไอ มีเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ช่วยขับเสมหะ¹⁻²
7. **วิธีใช้**
เด็ก อายุ 6-12 ปี รับประทาน 1-2 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ
ผู้ใหญ่ รับประทาน 5-7 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ
8. **ข้อห้ามใช้**
ไม่มี
9. **คำเตือน**
ไม่มี
10. **ข้อควรระวัง**
ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 15 วัน หากอาการไม่ดีขึ้นควรปรึกษาแพทย์¹
11. **อาการไม่พึงประสงค์**
ไม่มี
12. **การเก็บรักษา**
เก็บในที่แห้ง
13. **การควบคุมคุณภาพ**
13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	มะแว้งเครือ	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.490-497.
2	มะแว้งต้น	ผล	ไม่พบ
3	กะเพรา	ใบ	ไม่พบ
4	ตานหม่อน	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.661-668.
5	สวาด	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.653-660.
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
7	สารส้ม	-	ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ว่าด้วยเรื่อง สารส้ม
8	น้ำผึ้ง	-	ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง น้ำผึ้ง
9	Liquid glucose	-	British Pharmacopoeia 2020 Vol.I p.1182-1183.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 47.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 108-109.

(5) ยาประสมมะแว้ง ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาประสมมะแว้ง ชนิดเม็ด
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	มะแว้งเครือ	ผล	<i>Solanum trilobatum</i> L.	Solani Trilobati Fructus	96 กรัม
					24 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 96 กรัม
2	มะแว้งต้น	ผล	<i>Solanum violaceum</i> Ortega	Solani Violacei Fructus	24 กรัม
3	กะเพรา	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	Ocimi Tenuiflori Folium	12 กรัม
4	ตานหม่อน	ใบ	<i>Tarlmounia elliptica</i> (DC.) H. Rob., S. C. Keeley, Skvaria & R. Chan	Tarlmouniae Ellipticum Folium	12 กรัม
5	สวาด	ใบ	<i>Guilandina bonduc</i> L.	Guilandinae Bondis Folium	12 กรัม
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	9 กรัม
7	สารส้ม	-	-	Alumen Anhydricus	3 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

- Lactose
- Sucrose
- Citric acid
- Sodium chloride
- Corn starch หรือ เจลาติน (Gelatin) หรือ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)
- Silicon dioxide
- Magnesium stearate
- Sodium benzoate

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราประมวลหลักเภสัช โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ วัดเชตุพนวิมลมังคลารามราชวชิรวิหาร 2528

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรงยา

การสะตุสารส้ม: นำสารส้มมาบดให้ละเอียด ใส่ในหม้อดินหรือกระทะเหล็ก ตั้งไฟจนสารส้มฟูและมีสีขาว แล้วจึงยกออกจากไฟ ทิ้งให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรงยา

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาประสะมะแว้ง (ชนิดเม็ด) ความแรง 200 มิลลิกรัมต่อเม็ด

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาประสะมะแว้ง	200 มิลลิกรัม
Lactose	100-200 มิลลิกรัม
Sucrose	0-200 มิลลิกรัม
Citric acid	0-2% w/w
Sodium chloride	0-2% w/w
Corn Starch หรือเจลาติน หรือ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	1-3% w/w
Silicon dioxide	2% w/w
Magnesium stearate	0.5% w/w
Sodium benzoate	0.02-0.1% w/w

5.1 การเตรียม Corn starch paste ความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Corn starch ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 10 โดยน้ำหนัก
- 2) นำ Corn starch ไปกระจายตัวในน้ำต้มสุกที่เย็นแล้วปริมาณเล็กน้อยพอให้แบ่งกระจายตัวได้
- 3) ปรับน้ำหนักให้ได้ตามต้องการด้วยน้ำร้อน คนจนกระทั่งแบ่งพองตัวเป็น Corn starch paste
- 4) หากน้ำหนักของ Corn starch paste ที่เตรียมได้ลดลงเนื่องจากการระเหยของน้ำ ปรับน้ำหนักด้วยน้ำร้อนให้ได้ตามต้องการ

5.2 สารละลายเจลาติน (Gelatin) ความเข้มข้นร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของเจลาตินและน้ำร้อนตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก
- 2) นำเจลาตินไปโปรยลงในน้ำร้อน คนจนกระทั่งเจลาตินละลายหมด
- 3) ปรับน้ำหนักให้ได้ตามต้องการด้วยน้ำร้อน

5.3 การเตรียม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) solution ความเข้มข้นร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) และน้ำต้มสุกที่เย็นแล้ว ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก
- 2) นำ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) มาโปรยในน้ำ คนจนละลาย จะได้สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก

5.4 การเตรียมยาเม็ด

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรมุขนิค (ยกเว้นสารส้มสะตุ) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรมุขนิค 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง

- 3) นำสมุนไพรรีบแห้งแล้ว รวมทั้งสารสัมผัส และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพรรีบแห้งแล้ว รวมทั้งสารสัมผัสมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด และร่อนผ่านแร้งเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Lactose และ/หรือ Sucrose (ถ้ามี) และ/หรือ Citric acid (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium chloride (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) มาร่อนผ่านแร้งเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสมกับ Lactose และ/หรือ Sucrose (ถ้ามี) และ/หรือ Citric acid (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-2 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium chloride (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-2 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.02-0.1 โดยน้ำหนัก จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 7) นำ Corn starch paste ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ ๕.๑) หรือ สารละลายเจลาติน ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ ๕.๒) หรือ สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ ๕.๓) ปริมาณร้อยละ 1-3 โดยน้ำหนัก มาผสมกับผงยาในข้อ ๖ ที่ละเอียดจนได้ลักษณะผงยาที่มีความเปียกพอเหมาะ (damp mass)
- 8) นำส่วนผสมในข้อ 7 มาผ่านแร้งเบอร์ 14 จนได้แกรนูล แล้วนำไปอบที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส จนแห้งแล้ว ผ่านแร้งเบอร์ 18
- 9) นำแกรนูลในข้อ 8 ผสมกับ Silicon dioxide ปริมาณร้อยละ 2 โดยน้ำหนัก และ Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 0.5 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 10) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการไอ มีเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ช่วยขับเสมหะ¹⁻²

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี อดครั้งละ 1-2 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ

ผู้ใหญ่ อดครั้งละ 5-7 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน และเย็น เมื่อมีอาการ

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 15 วัน หากอาการไม่ดีขึ้นควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	มะแว้งเครือ	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.490-497.
2	มะแว้งต้น	ผล	ไม่พบ
3	กะเพรา	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.169-176.
4	ตานหม่อน	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.661-668.
5	สวาด	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.653-660.
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
7	สารส้ม	-	ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ว่าด้วยเรื่อง สารส้ม

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 47.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 108-109.

4.2 กลุ่มยาบรรเทาอาการหวัด

(1) ยาปราบชมพูทวีป ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาปราบชมพูทวีป ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 465 กรัม
1	กัญชาเทศ	ใบ	<i>Leonurus sibiricus</i> L.	Leonuri Sibirici Folium	120 กรัม
2	พริกไทยดำ	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	120 กรัม
3	เหงือกปลาหมอ	ทั้งต้น	<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl หรือ <i>Acanthus</i> <i>ilicifolius</i> L.	Acanthi Ebracteati Herba, Acanthi licifolii Herba	120 กรัม
4	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	10 กรัม
5	หัตถ์คุณเทศ	เนื้อไม้	<i>Kleinhovia hospita</i> L.	Kleinhoviae Hospitae Lignum	10 กรัม*
6	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	8 กรัม
7	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	8 กรัม
8	บุกโร	หัว	<i>Amorphophallus prainii</i> Hook. f.	Amorphophalli Prainii Cormus	8 กรัม
9	สมอเทศ	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium Importa	8 กรัม
10	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 465 กรัม
11	เทียนแกลบ	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Vulgare Fructus	6 กรัม
12	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	6 กรัม
13	เทียนตาตุ๊กแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	6 กรัม
14	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	4 กรัม
15	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
16	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
17	พิลังกาสา	ผลแก่	<i>Ardisia elliptica</i> Thunb. หรือ <i>Ardisia</i> <i>complanata</i> Wall.	Ardisiae Ellipticae Fructus หรือ Ardisiae Complanatae Fructus	4 กรัม
18	ลำพันทางหมู	เหง้า	<i>Enhalus acoroides</i> (L. f.) Royle	Enhali Acoroidis Rhizoma	4 กรัม
19	การบูร	-	-	Camphora	2 กรัม
20	ดีปลี	ข้อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	2 กรัม
21	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	1 กรัม
22	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	1 กรัม
23	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	1 กรัม

*น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
เภสัชตำรับโรงพยาบาล โรงพยาบาลสูงเนิน การศึกษาวิจัยในโครงการศึกษาประสิทธิภาพยาไทย
ในโรงพยาบาล พ.ศ. 2538

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การคั่วหัตถ์คุดเทศ : เอารากหัตถ์คุดเทศไปคั่ว จึงนำไปใช้ปรุงยาได้ หรือหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ คลุกเคล้า
ด้วยสุราให้ชุ่ม แล้วตั้งไฟคั่วให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพโร (ยกเว้นการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพโรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูร ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้น
บดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการหวัดในระยะแรก และอาการที่เกิดจากการแพ้อากาศ¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 750 มิลลิกรัม-1.5 กรัม วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน²

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้เมื่อพบภาวะแทรกซ้อนจากการแพ้อากาศ เช่น ไซนัสอักเสบ การติดเชื้อแบคทีเรียที่มี
อาการเจ็บบริเวณไซนัส ไข้สูง น้ำมูก เสมหะเขียว
- 2) ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ เด็ก และหญิงตั้งครรภ์²

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการบริโภคกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรด
ไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน²
- 2) ควรระวังการใช้เกินขนาดในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไตหรือทางเดินปัสสาวะ เนื่องจากอาจ
เกิดพิษจากการบูร²

- 3) ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง²

11. อาการไม่พึงประสงค์

แสบร้อนยอดอก

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กัญชาเทศ	ใบ	The Korean Pharmacopoeia 8 th edition 2002 Vol.8 p.860.
2	พริกไทยดำ	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
3	เหงือกปลาหมอ	ทั้งต้น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	หัตถ์คุณเทศ	เนื้อไม้	ไม่พบ
6	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
7	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.173-177.
8	บุงรอก	หัว	ไม่พบ
9	สมอเทศ	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของ <i>Terminalia chebula</i> Retz. ใน Taiwan Herbal Pharmacopoeia 2 nd 2016 p.60-61.
10	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
11	เทียนกลีบ	ผล	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.195-196.
12	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
13	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
14	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
15	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
16	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
17	พิลังกาสา	ผลแก่	ไม่พบ
18	ลำพันทางหมู	เหง้า	ไม่พบ
19	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
20	ตีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
21	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
22	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
23	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- เอกชัย ปัญญาวัฒนานุกูล. รายงานผลการศึกษาประสิทธิภาพยาไทย โรงพยาบาลกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 2538, หน้า 86-106.
- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 113-114.

(2) ยาปราบชมพูทวีป ชนิดลูกกลอน

1. ชื่อยา ยาปราบชมพูทวีป ชนิดลูกกลอน

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	กัญชาเทศ	ใบ	<i>Leonurus sibiricus</i> L.	Leonuri Sibirici Folium	120 กรัม
2	พริกไทยดำ	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	120 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 465 กรัม
3	เหงือกปลาหมอ	ทั้งต้น	<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl หรือ <i>Acanthus</i> <i>ilicifolius</i> L.	Acanthi Ebracteati Herba, Acanthi licifolii Herba	120 กรัม
4	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	10 กรัม
5	หัตถ์คุณเทศ	เนื้อไม้	<i>Kleinhovia hospita</i> L.	Kleinhoviae Hospitae Lignum	10 กรัม*
6	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	8 กรัม
7	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	8 กรัม
8	บุงร่อ	หัว	<i>Amorphophallus prainii</i> Hook. f.	Amorphophalli Prainii Cornus	8 กรัม
9	สมอเทศ	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium Importa	8 กรัม
10	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	8 กรัม
11	เทียนแกลบ	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Vulgare Fructus	6 กรัม
12	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	6 กรัม
13	เทียนตาตุ๊กแดง	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	6 กรัม
14	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 465 กรัม
15	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
16	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
17	พิลังกาสา	ผลแก่	<i>Ardisia elliptica</i> Thunb. หรือ <i>Ardisia</i> <i>complanata</i> Wall.	Ardisiae Ellipticae Fructus หรือ Ardisiae Complanatae Fructus	4 กรัม
18	ลำพันทางหมู	เหง้า	<i>Enhalus acoroides</i> (L. f.) Royle	Enhali Acoroidis Rhizoma	4 กรัม
19	การบูร	-	-	Camphora	2 กรัม
20	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	2 กรัม
21	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	1 กรัม
22	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	1 กรัม
23	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	1 กรัม

*น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

- น้ำผึ้ง
- Citric acid
- Sodium chloride
- Sodium benzoate
- Sodium starch glycolate

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
 เกสซ์ตำรับโรงพยาบาล โรงพยาบาลสูงเนิน การศึกษาวิจัยในโครงการศึกษาประสิทธิภาพยาไทย
 ในโรงพยาบาล พ.ศ. 2538

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การคั่วหัตถคุณเทศ : เอารากหัตถคุณเทศไปคั่ว จึงนำไปใช้ปรุงยาได้ หรือหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ คลุกเคล้า
 ด้วยสุราให้ชุ่ม แล้วตั้งไฟคั่วให้แห้ง จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาปราบชมพูทวีป ชนิดลูกกลอน ความแรง 250 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาปราบชมพูทวีป	250 มิลลิกรัม
น้ำผึ้ง	250 มิลลิกรัม
Citric acid	0-0.1% w/w
Sodium chloride	0-0.1% w/w
Sodium benzoate	0.02-0.1% w/w
Sodium starch glycolate	0-1% w/w

- นำตัวยาสมนไพร (ยกเว้นการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูร และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูรมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด ร่อนผ่านร่งเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- นำ Sodium starch glycolate (ถ้ามี) และ/หรือ Citric acid (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium chloride (ถ้ามี) และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่งเบอร์ 80
- ชั่งผงยา ผสมกับ Sodium starch glycolate (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.1-1 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Citric acid (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.01-0.1 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium chloride (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.01-0.1 โดยน้ำหนัก และ/หรือ Sodium benzoate (ถ้ามี) ปริมาณร้อยละ 0.02 - 0.1 โดยน้ำหนัก จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- นำผงยาในข้อ 6 มาผสมกับ น้ำผึ้ง นวดผสมจนได้ตัวยารที่สม่ำเสมอ
- นำตัวยารที่ได้ปั้นเป็นเม็ดลูกกลอน
- นำยาลูกกลอนที่ได้ไปอบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 48 ชั่วโมง จนแห้ง

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการหวัดในระยะแรก และอาการที่เกิดจากการแพ้อากาศ¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 3-6 เม็ด วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน²

8. ข้อห้ามใช้

- 1) ห้ามใช้เมื่อพบภาวะแทรกซ้อนจากการแพ้อากาศ เช่น ไซนัสอักเสบ การติดเชื้อแบคทีเรียที่มีอาการเจ็บบริเวณไซนัส ไข้สูง น้ำมูก เสมหะเขียว
- 2) ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ เด็ก และหญิงตั้งครรภ์²

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการบริโภคกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน²
- 2) ควรระวังการใช้เกินขนาดในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไตหรือทางเดินปัสสาวะ เนื่องจากอาจเกิดพิษจากการบูร²
- 3) ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง²

11. อาการไม่พึงประสงค์

แสบร้อนยอดอก²

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กัญชาเทศ	ใบ	The Korean Pharmacopoeia 8 th edition 2002 Vol. VIII p.860.
2	พริกไทยดำ	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
3	เหงือกปลาหมอ	ทั้งต้น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	กานพลู	ดอกตูมก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	หัตถ์คุณเทศ	เนื้อไม้	ไม่พบ
6	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
7	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
8	บุงรอก	หัว	ไม่พบ
9	สมอเทศ	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของ <i>Terminalia chebula</i> Retz. ใน Taiwan Herbal Pharmacopoeia 2 nd 2016 p.60-61.
10	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
11	เทียนแกลบ	ผล	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.195-196.
12	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
13	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
14	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
15	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
16	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
17	พิลังกาสา	ผลแก่	ไม่พบ
18	ลำพันทางหมู	เหง้า	ไม่พบ
19	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
20	ดีป्ली	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
21	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375.
22	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
23	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
24	น้ำผึ้ง	-	ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยเรื่อง น้ำผึ้ง
25	Liquid glucose	-	British Pharmacopoeia 2020 Vol.I p.1182-1183.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. เอกชัย ปัญญาวัฒนากุล. รายงานผลการศึกษาประสิทธิภาพยาไทย โรงพยาบาลกาบเชิง จังหวัด สุรินทร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 2538, หน้า 86-106.

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 113-114.

(3) ยาฝนแสนห่าสังคาคทิจร ชนิดผง

- ชื่อยา ยาฝนแสนห่าสังคาคทิจร ชนิดผง
- สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 50 กรัม
1	กระเทียม	เหง้า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	Zingiberis Zerumbeti Rhizoma	10 กรัม
2	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	10 กรัม
3	ขิง	ราก	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Radix	10 กรัม
4	เมล็ดพอร์ณ ผักกาด	เมล็ด	<i>Rhamphospermum</i> <i>nigrum</i> (L.) Al-Shehbaz	Rhamphospermi Nigri Semen	10 กรัม
5	ลูกผักชี	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	10 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 126

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100

- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์
6. ข้อบ่งใช้
ลดน้ำมูกในผู้ป่วยที่เป็นหวัด ซึ่งไม่มีอาการไข้²
7. วิธีใช้
กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำร้อน กินวันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น
8. ข้อห้ามใช้
ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่ ร้อนใน เจ็บคอ²
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
ไม่มี
11. อาการไม่พึงประสงค์
ไม่มี
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ
13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระเทียม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.357-364.
2	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of <i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
3	ขิง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217
4	เมลิ็ดพรรณ ผักกาด	เมลิ็ด	ไม่พบ
5	ลูกผักชี	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol.I p.41-42.

14. ประเภทยา (ชื่อทางการจำหน่าย)
ขายเฉพาะสถานที่มิไบนุญาด
15. ข้อมูลเพิ่มเติม
ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. พิศณุประสาทเวช, พระยา. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศุภการจรัญญอนน อักษรศาสตร์; ร.ศ. 126.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 311-312.

(4) ยาฝนแสนห่าสิงคาคทิจร ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาฝนแสนห่าสิงคาคทิจร ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 50 กรัม
1	กระเทียม	เหง้า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	Zingiberis Zerumbeti Rhizoma	10 กรัม
2	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	10 กรัม
3	ขิง	ราก	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Radix	10 กรัม
4	เมล็ดพอร์ณ ผักกาด	เมล็ด	<i>Rhamphospermum</i> <i>nigrum</i> (L.) Al-Shehbaz	Rhamphospermi Nigri Semen	10 กรัม
5	ลูกผักชี	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	10 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 126

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด

- 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาแคปซูล
6. ข้อบ่งใช้
ลดน้ำมูกในผู้ป่วยที่เป็นหวัด ซึ่งไม่มีอาการไข้²
7. วิธีใช้
กินครั้งละ 1-2 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น
8. ข้อห้ามใช้
ห้ามใช้ในผู้ที่มิใช่ ร้อนใน เจ็บคอ²
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
ไม่มี
11. อาการไม่พึงประสงค์
ไม่มี
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ
13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระทือ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.357-364.
2	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of <i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
3	ขิง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217
4	เมลิ็ดพรรณ ผักกาด	เมลิ็ด	ไม่พบ
5	ลูกผักชี	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol.I p.41-42.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)
ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. พิศณุประสาทเวช, พระยา. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศุภการจำรูญถนอม อักษรจำกัด; ร.ศ. 126.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 311-312.

5. กลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต

5.1 กลุ่มยารักษาอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลมวิงเวียน)

(1) ยาหอมเทพจิตร ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาหอมเทพจิตร ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 366 กรัม
1	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	183 กรัม
2	ส้มซ่า	ผิว*	<i>Citrus x aurantium</i> L.	Citri x Aurantii Exocarpium et Mesocarpium	28 กรัม
3	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	4 กรัม
4	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	4 กรัม
5	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 366 กรัม
6	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	4 กรัม
7	โกฐกฐามังสี	รากและ เหง้า	<i>Nardostachys jatamansi</i> (D. Don) DC	Nardostachyos Radix et Rhizoma	4 กรัม
8	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	4 กรัม
9	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	4 กรัม
10	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
11	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	4 กรัม
12	เทียนเกล็ดหอย	เมล็ด	<i>Plantago ovata</i> Forssk.	Plantaginis Ovatae Semen	4 กรัม
13	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	4 กรัม
14	เทียนข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill	Foeniculi Dulcis Fructus	4 กรัม
15	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
16	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	4 กรัม
17	เทียนตากบ	ผล	<i>Carum carvi</i> L.	Cari Carvi Fructus	4 กรัม
18	เทียนตาดักแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	4 กรัม
19	เทียนเขาวพาลี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 366 กรัม
20	เทียนสัตตบุษย์	ผล	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinellae Anisi Fructus	4 กรัม
21	บัวขม	ดอก	<i>Nymphaea pubescens</i> Wild.	Nymphaeae Pubescencis Flos	4 กรัม
22	บัวเผื่อน	ดอก	<i>Nymphaea nouchali</i> Burm. f.	Buaphuen Flos	4 กรัม
23	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	4 กรัม
24	บุรณาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	4 กรัม
25	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	4 กรัม
26	พิมเสน	-	-	Borneolum	4 กรัม
27	มะกรูด	ผิว*	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Exocarpium et Mesocarpium	4 กรัม
28	มะงั่ว	ผิว*	<i>Citrus medica</i> L.	Citri Medicae Exocarpium et Mesocarpium	4 กรัม
29	มะนาว	ผิว*	<i>Citrus x aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle	Citri x Aurantiifoliae Exocarpium et Mesocarpium	4 กรัม
30	ส้มเขียวหวาน	ผิว*	<i>Citrus reticulata</i> Blanco	Citri Reticulatae Exocarpium et Mesocarpium	4 กรัม
31	ส้มจีน	ผิว*	<i>Citrus x aurantium</i> L.	Citri x Aurantii Exocarpium et Mesocarpium	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 366 กรัม
32	ส้มตรังกานู	ผิว*	<i>Citrus reticulata</i> Blanco	Citri Reticulatae Exocarpium et Mesocarpium	4 กรัม
33	ส้มโอ	ผิว*	<i>Citrus maxima</i> (Burm.) Merr.	Citri Maximae Exocarpium et Mesocarpium	4 กรัม
34	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	4 กรัม
35	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ <i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Excoecariae Agallochae Lignum หรือ Euphorbiae Antiquori Lignum	2 กรัม
36	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	2 กรัม
37	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีรา ลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	2 กรัม
38	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	2 กรัม
39	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 366 กรัม
40	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	2 กรัม
41	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	2 กรัม
42	ชะลูด	เปลือกเถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	2 กรัม
43	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	2 กรัม
44	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	2 กรัม
45	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon</i> <i>zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	2 กรัม
46	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	2 กรัม
47	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Nees & T.Nees Blume หรือ <i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Cortex	2 กรัม
48	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม

* ผิวของส้มซ่า มะกรูด มะงั่ว มะนาว ส้มเขียวหวาน ส้มจีน ส้มตรังگانู ส้มโอ อาจมีส่วนของเปลือกผลชั้น
กลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ติดมาบ้าง

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุไพรทุกชนิด (ยกเว้นพิมเสน และการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งพิมเสนและการบูร ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ลมกองละเอียด ที่ทำให้มีอาการวิงเวียน สวิงสวาย ใจสั่น เป็นต้น และบำรุงดวงจิตให้ชุ่มชื้น¹⁻²

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-1.4 กรัม ละลายน้ำดื่มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) เมื่อมีอาการทุก 3-4 ชั่วโมง ไม่เกินวันละ 3 ครั้ง เข้า กลางวันและเย็น¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) ยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹
- 3) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270- 281.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
2	ส้มซ่า	ผิว*	ไม่พบ
3	โกฐกระดุก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
4	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
5	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
6	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
7	โกฐชฎามังสี	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.252-261.
8	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
9	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
10	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
11	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
12	เทียนเกล็ดหอย	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.711-719.
13	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
14	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
15	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
16	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
17	เทียนตากบ	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.728-735.
18	เทียนตาตั๊กแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
19	เทียนยาวพาดิณี	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
20	เทียนสัตตบุษย์	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.720-727.
21	บัวขม	ดอก	ไม่พบ
22	บัวเผื่อน	ดอก	ไม่พบ
23	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
24	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
25	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
26	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.
27	มะกรูด	ผิว*	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.443-451.
28	มะงั่ว	ผิว*	ไม่พบ
29	มะนาว	ผิว*	ไม่พบ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
30	ส้มเขียวหวาน	ผิว*	กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และ มหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนเฉิงตู. มาตรฐานสมุนไพรจีนในประเทศไทย เล่ม 2. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2559. หน้า T 65-T79.
31	ส้มจีน	ผิว*	ไม่พบ
32	ส้มตรังกานู	ผิว*	ไม่พบ
33	ส้มโอ	ผิว*	ไม่พบ
34	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
35	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove Excoecaria agallocha L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.
36	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
37	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
38	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
39	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.
40	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
41	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
42	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180.
43	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
44	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
45	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
46	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
47	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume: Asean and Herbal Medicinal Plants. 2017. 2 nd Edition. p.185-187. (<i>Cinnamomum iners</i>) หรือ British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172. (<i>Cinnamomum verum</i>)
48	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับยาหอมเทพจิตรตามประกาศยาสามัญประจำบ้าน พ.ศ. 2537(4) มีตัวยา “ชะมดเช็ด” เป็นส่วนประกอบ แต่ได้ตัดออกจากสูตรตำรับตามประกาศยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2542(5) เนื่องจากชะมดเช็ดถูกประกาศให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และเป็นสัตว์ที่อยู่ใน “อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)”⁷

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 45.
3. เสาวลักษณ์ กิตติยามาศย์. ผลของยาไทยตำรับยาหอมเทพจิตรต่อคุณภาพการนอน ในผู้ที่มีภาวะนอนไม่หลับ [วิทยาสตรมหาบัณฑิต]. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง; 2558.
4. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 165-167.

(2) ยาหอมแก้ลมวิงเวียน ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาหอมแก้ลมวิงเวียน ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 225 กรัม
1	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	32 กรัม
2	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	24 กรัม
3	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	12 กรัม
4	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	12 กรัม
5	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	12 กรัม
6	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	12 กรัม
7	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	12 กรัม
8	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	10 กรัม
9	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ <i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Excoecariae Agallochae Lignum หรือ Euphorbiae Antiquori Lignum	8 กรัม
10	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีรา ลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 225 กรัม
11	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	8 กรัม
12	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	8 กรัม
13	ชะลูด	เปลือกเถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	8 กรัม
14	อบเชยญวน	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum loureiroi</i> Nees	Cinnamomi Loureirii Cortex	8 กรัม
15	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Veri Cortex	8 กรัม
16	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	6 กรัม
17	บุนนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	6 กรัม
18	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	6 กรัม
19	พิมเสน	-	-	Borneolum	6 กรัม
20	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	6 กรัม
21	มวกแดง	เถา	<i>Urceola rosea</i> (Hook. & Arn.) D. J. Middleton	Urceolae Roseae Caulis	5 กรัม
22	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	4 กรัม
23	น้ำประสานทอง	-	-	Natrii Borate	4 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
เภสัชตำรับโรงพยาบาลวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การเตรียมน้ำประสานทอง : นำน้ำประสานทองมาบดให้ละเอียด แล้วโรยลงในกระทะตั้งไฟจนน้ำ
ประสานทองฟูเป็นแผ่นขาว ลักษณะคล้ายแผ่นข้าวเกรียบ จึงยกออกจากไฟ ทิ้งให้แห้ง

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพโรทุกชนิด (ยกเว้นน้ำประสานทองและพิมเสน) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพโรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งน้ำประสานทองและพิมเสน ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมา
รวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ลมวิงเวียน อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ¹

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 600 มิลลิกรัม - 1 กรัม ละลายน้ำดื่มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) เมื่อมีอาการทุก 3-4 ชั่วโมง
ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และ ยาด้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ร่วมกับผู้ป่วยที่มีประวัติแพ้เกสรดอกไม้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
2	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
3	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
5	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
6	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
7	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
8	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
9	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove Excoecaria agallocha L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.
10	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีรา ลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
11	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
12	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูต	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
13	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
14	อบเชยญวน	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.364-368.
15	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172.
16	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.
17	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50
18	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559
19	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.
20	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
21	มวกแดง	เถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.295.
22	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
23	น้ำประสานทอง	-	U.S. Pharmacopoeia 42 National Formulary 37 Vol.3 p.5952.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).

2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 160-161.

(3) ยาหอมแก้ลมวิงเวียน ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาหอมแก้ลมวิงเวียน ชนิดเม็ด
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 225 กรัม
1	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	32 กรัม
2	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	24 กรัม
3	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	12 กรัม
4	โสมจีน	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	12 กรัม
5	โสมหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	12 กรัม
6	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	12 กรัม
7	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon</i> <i>zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	12 กรัม
8	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	10 กรัม
9	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ <i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Excoecariae Agallochae Lignum หรือ Euphorbiae Antiquori Lignum	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 225 กรัม
10	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	8 กรัม
11	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	8 กรัม
12	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	8 กรัม
13	ชะลูด	เปลือกเถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	8 กรัม
14	อบเชยญวน	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum loureiroi</i> Nees	Cinnamomi Loureirii Cortex	8 กรัม
15	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Veri Cortex	8 กรัม
16	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	6 กรัม
17	บุนนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	6 กรัม
18	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	6 กรัม
19	พิมเสน	-	-	Borneolum	6 กรัม
20	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	6 กรัม
21	มวกแดง	เถา	<i>Urceola rosea</i> (Hook. & Arn.) D. J. Middleton	Urceolae Roseae Caulis	5 กรัม
22	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 225 กรัม
		หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Dracaenae Cochinchinensis Lignum	
23	น้ำประสานทอง	-	-	Natrii Borate	4 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

- Microcrystalline cellulose
- Dicalcium phosphate
- Talcum
- Magnesium stearate
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)

3. ที่มาของตำรับยา

เภสัชตำรับโรงพยาบาลวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การเตรียมน้ำประสานทอง : นำน้ำประสานทองมาบดให้ละเอียด แล้วโรยลงในกระทะตั้งไฟจนน้ำประสานทองฟูเป็นแผ่นขาว ลักษณะคล้ายแผ่นข้าวเกรียบ จึงยกออกจากไฟ ทิ้งให้แห้ง

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาหอมแก้ลมวิงเวียน ชนิดเม็ด ความแรง 200 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาหอมแก้ลมวิงเวียน	200 มิลลิกรัม
Microcrystalline cellulose	280-300 มิลลิกรัม
Dicalcium phosphate	0-10 มิลลิกรัม
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	5-10 %w/w
Talcum	1 %w/w
Magnesium stearate	2 %w/w

- 1) นำตัวยาสมนุไพรทุกชนิด (ยกเว้นน้ำประสานทองและพิมเสน) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งน้ำประสานทองและพิมเสน และส่วนประกอบ ซึ่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท

- 4) นำสมุนไพรรีบอบแห้งแล้ว รวมทั้งน้ำประสานทองและพิมเสนมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Microcrystalline cellulose, Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30), Talcum, Magnesium stearate, และ/หรือ Dicalcium phosphate (ถ้ามี) ร่อนผ่านร่อนเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสมกับ Microcrystalline cellulose และ/หรือ Dicalcium phosphate (ถ้ามี) และ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ปริมาณร้อยละ 5-10 โดยน้ำหนัก ในเครื่องผสมจนเข้ากัน
- 7) นำผงยาในข้อ 5 นำผงยาไปตอกอัด (slug) กำหนดความแข็ง 30-40 นิวตัน (N) แล้วผ่านร่อนเบอร์ 12-16
- 8) นำแกรนูลจากข้อ 7 ผสมกับ Talcum ปริมาณร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก และ Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 2 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 9) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด
6. ข้อบ่งใช้
แก้ลมวิงเวียน อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ¹
7. วิธีใช้
กินครั้งละ 3-5 เม็ด เมื่อมีอาการทุก 3-4 ชั่วโมง ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง¹
8. ข้อห้ามใช้
ไม่มี
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
  - 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และ ยาด้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
  - 2) ควรระวังการใช้ร่วมกับผู้ป่วยที่มีประวัติแพ้เกสรดอกไม้¹
11. อาการไม่พึงประสงค์
ไม่มี
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
  - 13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
2	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
3	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
5	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
6	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
7	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
8	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
9	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove Excoecaria agallocha L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.
10	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
11	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
12	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
13	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180.
14	อบเชยฉนวน	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.364-368.
15	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172.
16	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
17	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
18	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
19	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.
20	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
21	มวกแดง	เถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.295.
22	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
23	น้ำประสานทอง	-	U.S. Pharmacopoeia 42 National Formulary 37 Vol.III p.5952.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 160-161.

(4) ยาหอมทิพโอสถ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาหอมทิพโอสถ ชนิดผง
2. สูตรตำรับ
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 142 กรัม
1	กระจับ	เมล็ด	<i>Trapa natans</i> L.	Trapae Natansis Semen	4 กรัม
2	กระชาย	รากและ เหง้า	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	Boesenbergiae Rotundae Radix et Rhizoma	4 กรัม
3	กระดังงา	ดอก	<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook. f. et Thomson	Canangae Odoratae Flos	4 กรัม
4	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	4 กรัม
5	ชำตัน	แก่น	<i>Cinnamomum</i> <i>ilicioides</i> A. Chev.	Cinnamomi Ilicioidis Lignum	4 กรัม
6	คำไทย	ดอก	<i>Bixa orellana</i> L.	Bixae Orellanae Flos	4 กรัม
7	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	4 กรัม
8	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์ แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	4 กรัม
9	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	4 กรัม
10	จำปา	ดอก	<i>Magnolia champaca</i> (L.) Baill. ex Pierre	Magnoliae Champacae Flos	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 142 กรัม
11	ชะลูด	เปลือก เถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	4 กรัม
12	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix	4 กรัม
13	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	4 กรัม
14	บัวจงกลนี	ดอก	<i>Nymphaea pubescens</i> Willd.	Chongkonni Flos	4 กรัม
15	บัวหลวง	เกสรเพศ ผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	4 กรัม
16	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	4 กรัม
17	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	4 กรัม
18	ฝาง	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	4 กรัม
19	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusops Elengi Flos	4 กรัม
20	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	4 กรัม
21	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	4 กรัม
22	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	4 กรัม
23	สนเทศ	แก่น	<i>Pinus merkusii</i> Jungh. & de Vriese หรือ <i>Pinus kesiy</i> Royle ex Gordon	Pini Merkusii Lignum หรือ Pini Kesiyae Lignum	4 กรัม
24	สมุลแว้ง	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.- Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 142 กรัม
25	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	4 กรัม
26	สุรามฤต	เถา	<i>Cocculus laurifolius</i> DC.	Cocculi Laurifoli Caulis	4 กรัม
27	แห้วไทย	หัว	<i>Cyperus esculentus</i> L.	Cyperi Esculentii Cormus	4 กรัม
28	อบเชย	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum iners</i> (Reinw. ex Nees & T.Nees) Blume หรือ <i>Cinnamomum</i> <i>verum</i> J. Presl	Cinnamomi Cortex	4 กรัม
29	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappae</i> DC.	Aucklandiae Lappae Radix	2 กรัม
30	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza</i> <i>scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	2 กรัม
31	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
32	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วน เหนือดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	2 กรัม
33	โกฐขุขามังสี	รากและ เหง้า	<i>Nardostachys</i> <i>jatamansi</i> (D. Don) DC	Nardostachyos Radix et Rhizoma	2 กรัม
34	โกฐเชียง	ราก แขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	2 กรัม
35	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูต	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	2 กรัม
36	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 142 กรัม
37	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	2 กรัม
38	การบูร	-	-	Camphora	1 กรัม
39	เทียนเกล็ดหอย	เมล็ด	<i>Plantago ovata</i> Forssk.	Plantaginis Ovatae Semen	1 กรัม
40	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	1 กรัม
41	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Dulcis Fructus	1 กรัม
42	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	1 กรัม
43	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	1 กรัม
44	เทียนตากบ	ผล	<i>Carum carvi</i> L.	Cari Carvi Fructus	1 กรัม
45	เทียนตาดักแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	1 กรัม
46	เทียนยาวพาดณี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	1 กรัม
47	เทียนสัตตบุขย์	ผล	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinellae Anisi Fructus	1 กรัม
48	พิมเสน	-	-	Borneolum	1 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่ร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ลมวิงเวียน

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-1.5 กรัม ละลายน้ำกระสายยา เมื่อมีอาการ ทุก 3-4 ชั่วโมง ไม่เกินวันละ 3 ครั้ง^{1,3}

กระสายยาที่ใช้ น้ำดอกไม้หรือน้ำสุก^{1,3}

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹
- 3) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระจับ	เมล็ด	ไม่พบ
2	กระชาย	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
3	กระดังงา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.33-36.
4	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีรา ลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
5	ชำตัน	แก่น	ไม่พบ
6	คำไทย	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.141-143.
7	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
8	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
9	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
10	จำปา	ดอก	ไม่พบ
11	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180
12	ชะเอมเทศ	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
13	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
14	บัวจงกลนี	ดอก	ไม่พบ
15	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
16	บุณฑริก	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
17	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
18	ฝาง	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
19	พิทูกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
20	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol1 p.270- 281.
21	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
22	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
23	สนเทศ	แก่น	ไม่พบ
24	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
25	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
26	สุรามฤต	แก่น	ไม่พบ
27	แห้วไทย	ราก	ไม่พบ
28	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume: Asean and Herbal Medicinal Plants. 2017. 2 nd Edition. p.185-187. (<i>Cinnamomum iners</i>) หรือ Malaysian Herbal Monograph 2015 p.79 - 84. (<i>Cinnamomum verum</i>)
29	โกฐกระดูก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
30	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
31	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
32	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
33	โกฐชฎามังสี	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.252-261.
34	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
35	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูต	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
36	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
37	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
38	การบูร	-	U.S. Pharmacopeia 42 National Formulary 37. Vol.I. p.698.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
39	เทียนเกล็ดหอย	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.711-719.
40	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
41	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
42	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
43	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
44	เทียนตากบ	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.728-735.
45	เทียนตาตั๊กแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
46	เทียนเขียวพาดิณี	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
47	เทียนสัตตบุษย์	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.720-727.
48	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับยาหอมทิพโอสถตามประกาศยาสามัญประจำบ้าน พ.ศ. 2537 มีตัวยา “ชะมดเข็ด” เป็นส่วนประกอบ แต่ได้ตัดออกจากสูตรตำรับตามประกาศยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2542 เนื่องจากมรการประกาศให้ชะมดเข็ดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นสัตว์ที่อยู่ใน “อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)”

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 45.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 162-164.

(5) ยาหอมนวโกฐ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาหอมนวโกฐ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 212 กรัม
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	4 กรัม
2	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ <i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Excoecariae Agallochae Lignum หรือ Euphorbiae Antiquori Lignum	4 กรัม
3	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	4 กรัม
4	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	4 กรัม
5	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	4 กรัม
6	โกฐกระดุก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	4 กรัม
7	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	4 กรัม
8	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 212 กรัม
9	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วน เหนือดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	4 กรัม
10	โกฐขุภามังสี	รากและ เหง้า	<i>Nardostachys jatamansi</i> (D. Don) DC	Nardostachyos Radix et Rhizoma	4 กรัม
11	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	4 กรัม
12	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	4 กรัม
13	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	4 กรัม
14	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. <i>Chuanxiong</i>	Chuanxiong Rhizoma	4 กรัม
15	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	4 กรัม
16	จันทน์แดง หรือ ลักจัน	แก่น (จันทน์ แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจัน)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	4 กรัม
17	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	4 กรัม
18	ชะลูด	เปลือก เถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	4 กรัม
19	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 212 กรัม
20	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	4 กรัม
21	เทียนเกล็ดหอย	เมล็ด	<i>Plantago ovata</i> Forssk.	Plantaginis Ovatae Semen	4 กรัม
22	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	4 กรัม
23	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill	Foeniculi Dulcis Fructus	4 กรัม
24	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	4 กรัม
25	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	4 กรัม
26	เทียนตากบ	ผล	<i>Carum carvi</i> L.	Cari Carvi Fructus	4 กรัม
27	เทียน ตาดักแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	4 กรัม
28	เทียนเขาวพानी	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	4 กรัม
29	เทียนสัตตบุษย์	ผล	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinellae Anisi Fructus	4 กรัม
30	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> L. Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	4 กรัม
31	บัวหลวง	เกสรเพศ ผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	4 กรัม
32	บุณนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	4 กรัม
33	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	4 กรัม
34	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 212 กรัม
35	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	4 กรัม
36	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	4 กรัม
37	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	4 กรัม
38	ราชดัด	ผล	<i>Brucea javanica</i> (L.) Merr.	Bruceae Fructus	4 กรัม
39	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	4 กรัม
40	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	4 กรัม
41	สน	แก่น	<i>Pinus latteri</i> Mason	Pini Lateri Lignum	4 กรัม
42	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	4 กรัม
43	สมุลแว้ง	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.- Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	4 กรัม
44	สักชี	แก่น	<i>Maclura cochinchinensis</i> (Lour.) Corner	Maclurae Cochinchinensidis Lignum	4 กรัม
45	สารพัดพิษ	ผล	<i>Sophora tomentosa</i> L.	Sophorae Tomentosae Fructus	4 กรัม
46	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	4 กรัม
47	หญ้าตีนนก	ทั้งต้น	<i>Digitaria ciliaris</i> (Retz.) Koeler	Digitariae Ciliaridis Herba	4 กรัม
48	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 212 กรัม
49	อบเชยญวน	เปลือก ต้น	<i>Cinnamomum loureiroi</i> Nees	Cinnamomi Loureirii Cortex	4 กรัม
50	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	3 กรัม
51	เจตมูลเพลิง แดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	3 กรัม
52	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	3 กรัม
53	ตีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	3 กรัม
54	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	3 กรัม
55	พิมเสน	-	-	Borneolum	1 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช้ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมนไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพร ยกเว้นพิมเสน ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งพิมเสน ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- ผสมผงยาให้เข้ากัน
- บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ลมวิงเวียน คลื่นเหียน อาเจียน (ลมจุกแน่นในอก) ในผู้สูงอายุ แก้ลมปลายไข้ (หลังจากฟื้นไข้แล้ว ยังมีอาการ เช่น คลื่นเหียน วิงเวียน เบื่ออาหาร ท้องอืด และอ่อนเพลีย)^{1,2}

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำกระสายยาหรือน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) เมื่อมีอาการ ทุก 3-4 ชั่วโมง ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง¹

กระสายยาที่ใช้¹

- แก้มวงเวียน คลื่นเหียน อาเจียน (ลมจุกแน่นในอก) ในผู้สูงอายุ ใช้น้ำลูกผักชี (15 กรัม) หรือ เทียนดำ (15 กรัม) ต้มเป็นน้ำกระสายยา
- แก้มปลายใช้ ใ้ก้านสะเดา (33 ก้าน หรือ 15 กรัม) ลูกกระดอม (7 ลูก หรือ 15 กรัม) และเถา บอระเพ็ด (7 องคุลี หรือ 15 กรัม) ต้มเป็นน้ำกระสายยา

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551 หน้า 45-47.
2	กระลำพัก	แก่นที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove <i>Excoecaria agallocha</i> L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
3	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
4	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
5	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
6	โกฐกระดูก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
7	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
8	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
9	โกฐจุฬาล้มพา	ส่วนเหนือ ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
10	โกฐชฎามังสี	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.252-261.
11	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
12	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
13	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
14	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
15	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.
16	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
17	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
18	ชะลูด	เปลือกเถา	Kanyarat Peng- ngummuang, Chanida Palanuvej, Nijsiri Ruangrunsi. Pharmacognostic Specification and Coumarin Content of Alyxia reinwardtii Inner Bark. Engineering Journal.2015: 19(3); 15-20.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
19	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
20	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
21	เทียนเกล็ดหอย	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.711-719.
22	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
23	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
24	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
25	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
26	เทียนตากบ	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.728-735.
27	เทียนตาคัสแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
28	เทียนยาวพาดิณี	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
29	เทียนสัตตบุษย์	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.720-727.
30	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
31	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
32	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
33	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
34	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
35	พิкуль	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
36	มะขามป้อม	เนื้อผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
37	มะลิ	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
38	ราชดัด	ผล	WHO monographs on selected medicinal plants 1999 Vol.I p.59-66.
39	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
40	ลูกซีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
41	สน	แก่น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.318-321.
42	สมอพิเภก	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอพิเภกใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
43	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
44	สักชี	แก่น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.335-337.
45	สารพัดพิษ	ผล	ไม่พบ
46	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
47	หญ้าตีนนก	ทั้งต้น	ไม่พบ
48	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
49	อบเชยญวน	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.364-368.
50	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
51	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
52	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
53	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
54	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
55	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol 1 p.76-77.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 46.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 168-170.

(6) ยาหอมอินทจักร์ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาหอมอินทจักร์ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	2 กรัม
2	กระดังงา	ดอก	<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook. f. et Thomson	Canangae Odoratae Flos	2 กรัม
3	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ <i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Excoecariae Agallochae Lignum หรือ Euphorbiae Antiquori Lignum	2 กรัม
4	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	2 กรัม
5	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
6	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	2 กรัม
7	กำยาน	ยางจาก ต้น	<i>Styrax tonkinensis</i> (Pierre) Craib ex Hartwich	Benzoinum	2 กรัม
8	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	2 กรัม
9	โกฐกั๊กกรา	ปุ่มหูด	<i>Pistacia chinensis</i> subsp. <i>integerrima</i> (J. L. Stewart) Rech. f.	Pistachiae Galla	2 กรัม
10	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza</i> <i>scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	2 กรัม
11	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
12	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	2 กรัม
13	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	2 กรัม
14	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	<i>Rheum palmatum</i> L. หรือ <i>Rheum officinale</i> Baill. หรือ <i>Rheum tanguticum</i> (Maxim. ex Regel) Balf.	Rhei Palmati Radix et Rhizoma หรือ Rhei Officinalis Radix et Rhizoma หรือ Rhei Tangutici Radix et Rhizoma หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Rhei Radix et Rhizoma	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
15	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	2 กรัม
16	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
17	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	2 กรัม
18	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	2 กรัม
19	คำไทย	ดอก	<i>Bixa orellana</i> L.	Bixae Orellanae Flos	2 กรัม
20	จันทน์แดง หรือ ลักจัน	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจัน)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	2 กรัม
21	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	2 กรัม
22	จำปา	ดอก	<i>Magnolia champaca</i> (L.) Baill. ex Pierre	Magnoliae Champacae Flos	2 กรัม
23	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	2 กรัม
24	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	2 กรัม
25	ชะลูด	เปลือกเถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	2 กรัม
26	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
27	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	2 กรัม
28	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	2 กรัม
29	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill	Foeniculi Dulcis Fructus	2 กรัม
30	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	2 กรัม
31	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	2 กรัม
32	เทียนยาวพาดิน	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	2 กรัม
33	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> L. Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	2 กรัม
34	บุนนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	2 กรัม
35	ฝางเสน	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	2 กรัม
36	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	2 กรัม
37	พิมเสน	-	-	Borneolum	2 กรัม
38	มวกขาว	เถา	<i>Urceola laevigata</i> (Juss.) D. J. Middleton & Livsh.	Urceolae Laevigatae Caulis	2 กรัม
39	มวกแดง	เถา	<i>Urceola rosea</i> (Hook. & Arn.) D. J. Middleton	Urceolae Roseae Caulis	2 กรัม
40	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	2 กรัม
41	ย่านาง	ราก	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels.	Tiliacorae Triandrae Radix	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
42	ลำพันแดง	เหง้า	<i>Enhalus acoroides</i> (L. f.) Royle	Enhali Acoroidis Rhizoma	2 กรัม
43	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	2 กรัม
44	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	2 กรัม
45	ดีวัว	ถุงน้ำดี	<i>Bos taurus</i> Linnaeus	Botis Tauri Vesicae Fellis	2 กรัม
46	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	2 กรัม
47	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	2 กรัม
48	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	2 กรัม
49	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> (Reinw. ex Nees & T.Nees) Blume หรือ <i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Cortex	2 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช้ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด (ยกเว้น กำยานและพิมเสน) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรมนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง

- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งกำยานและพิมเสน ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ลมบาดทะจิต แก้คลื่นเหียนอาเจียน แก้ลมจุกเสียด¹⁻³

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำกระสายยา ทุก 3-4 ชั่วโมง ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง
กระสายยาที่ใช้

- แก้ลมบาดทะจิต ใช้ น้ำดอกมะลิ
- แก้คลื่นเหียนอาเจียน ใช้ น้ำลูกชี่ลา เทียนดำต้ม ถ้าไม่มีใช้น้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่)
- แก้ลมจุกเสียด ใช้ น้ำขิงต้ม¹⁻²

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. p.45-47.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
2	กระดังงา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.33-36.
3	กระลำพัก	แก่นที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove <i>Excoecaria agallocha</i> L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.
4	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
5	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีรา ลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
6	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
7	กำยาน	ยางจากต้น	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.IV p.115-116.
8	โกฐกระดุก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
9	โกฐกั๊กกรา	ปุ่มหูต	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.66-69.
10	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
11	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
12	โกฐจุฬาล้มพา	ส่วนเหนือ ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
13	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
14	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.391-393.
15	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูต	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
16	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
17	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.
18	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217
19	คำไทย	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.141-143.
20	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
21	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
22	จำปา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.170-172.
23	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
24	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
25	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180.
26	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
27	ติป्ली	ข้อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
28	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
29	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
30	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
31	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
32	เทียนยาวพาดิ	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
33	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
34	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
35	ฝางเสน	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
36	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
37	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.
38	มวกขาว	เถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.292-294.
39	มวกแดง	เถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.295.
40	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270-281.
41	ย่านาง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.776-784.
42	ลำพันแดง	เหง้า	ไม่พบ
43	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
44	ลูกชี่ลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
45	ดีวัว	ถุ้งน้ำดี	ไม่พบ
46	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
47	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
48	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
49	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume: Asean and Herbal Medicinal Plants. 2017. 2 nd Edition. p.185-187. (<i>Cinnamomum iners</i>) หรือ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172. (<i>Cinnamomum verum</i>)

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 45.
3. นพมาศ สุนทรเจริญนนท์. ยาหอม...มรดกทางภูมิปัญญา ที่ได้รับการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ [internet]. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยมหิดล. [cited 2019 Aug 20]. Available from: <https://www.pharmacy.mahidol.ac.th/knowledge/files/0283.pdf>.
4. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 173-175.

(7) ยาหอมอินทจักร์ ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาหอมอินทจักร์ ชนิดเม็ด

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	2 กรัม
2	กระดังงา	ดอก	<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook. f. et Thomson	Canangae Odoratae Flos	2 กรัม
3	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ	Excoecariae Agallochae Lignum	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
			<i>Euphorbia antiquorum</i> L.	หรือ Euphorbiae Antiquori Lignum	
4	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	2 กรัม
5	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	2 กรัม
6	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	2 กรัม
7	กำยาน	ยางจาก ต้น	<i>Styrax tonkinensis</i> (Pierre) Craib ex Hartwich	Benzoinum	2 กรัม
8	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	2 กรัม
9	โกฐกั๊กกรา	ปุ่มหูด	<i>Pistacia chinensis</i> subsp. <i>integerrima</i> (J. L. Stewart) Rech. f.	Pistachiae Galla	2 กรัม
10	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza</i> <i>scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	2 กรัม
11	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
12	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
13	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	2 กรัม
14	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	<i>Rheum palmatum</i> L. หรือ <i>Rheum officinale</i> Baill. หรือ <i>Rheum tanguticum</i> (Maxim. ex Regel) Balf.	Rhei Palmati Radix et Rhizoma หรือ Rhei Officinalis Radix et Rhizoma หรือ Rhei Tangutici Radix et Rhizoma หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Rhei Radix et Rhizoma	2 กรัม
15	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	2 กรัม
16	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
17	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	2 กรัม
18	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	2 กรัม
19	คำไทย	ดอก	<i>Bixa orellana</i> L.	Bixae Orellanae Flos	2 กรัม
20	จันทน์แดง หรือ ลักจัน	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจัน)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpis Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	2 กรัม
21	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
22	จำปา	ดอก	<i>Magnolia champaca</i> (L.) Baill. ex Pierre	Magnoliae Champacae Flos	2 กรัม
23	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	2 กรัม
24	ซ้าพลู	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	2 กรัม
25	ชะลูด	เปลือกเถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	2 กรัม
26	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	2 กรัม
27	ดีปลี	ช่อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	2 กรัม
28	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	2 กรัม
29	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill	Foeniculi Dulcis Fructus	2 กรัม
30	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	2 กรัม
31	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	2 กรัม
32	เทียนยาวพาดณี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	2 กรัม
33	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> L. Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	2 กรัม
34	บุนนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	2 กรัม
35	ฝางเสน	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	2 กรัม
36	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	2 กรัม
37	พิมเสน	-	-	Borneolum	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 98 กรัม
38	มวกขาว	เถา	<i>Urceola laevigata</i> (Juss.) D. J. Middleton & Livsh.	Urceolae Laevigatae Caulis	2 กรัม
39	มวกแดง	เถา	<i>Urceola rosea</i> (Hook. & Arn.) D. J. Middleton	Urceolae Roseae Caulis	2 กรัม
40	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	2 กรัม
41	ย่านาง	ราก	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	Tiliacorae Triandrae Radix	2 กรัม
42	ลำพันแดง	เหง้า	<i>Enhalus acoroides</i> (L. f.) Royle	Enhali Acoroidis Rhizoma	2 กรัม
43	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	2 กรัม
44	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	2 กรัม
45	ดีวัว	ถุงน้ำดี	<i>Bos taurus</i> Linnaeus	Botis Tauri Vesicae Fellis	2 กรัม
46	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	2 กรัม
47	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	2 กรัม
48	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	2 กรัม
49	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> (Reinw. ex Nees & T.Nees) Blume หรือ <i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Cortex	2 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช้ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

- Microcrystalline cellulose
- Silicon dioxide
- Talcum
- Magnesium stearate
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. 127

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาหอมอินทจักร์ ชนิดเม็ด ความแรง 200 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาหอมอินทจักร์	200 มิลลิกรัม
Microcrystalline cellulose	300 มิลลิกรัม
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)	7-15 %w/w
Silicon dioxide	2 %w/w
Talcum	3 %w/w
Magnesium stearate	1 %w/w

- 1) นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด (ยกเว้น กายานและพิมเสน) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งกายานและพิมเสน และส่วนประกอบซึ่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บท
- 4) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งกายานและพิมเสนนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด ร่อนผ่านร่แรงเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Microcrystalline cellulose, Silicon dioxide, Magnesium stearate, Talcum และ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ร่อนผ่านร่แรงเบอร์ 80
- 6) ชั่งผงยา ผสม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ปริมาณร้อยละ 3.5-7.5 โดยน้ำหนัก และ Microcrystalline cellulose และ Silicon dioxide ปริมาณร้อยละ 2 โดยน้ำหนัก จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 7) นำผงยาในข้อ 6 นำผงยาไปตอกอัด (slug) โดยกำหนดความแข็ง 30-40 นิวตัน (N) แล้วบดผ่านร่แรงเบอร์ 20

8) นำแกรนูลจากข้อ 7 ผสมกับ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ปริมาณร้อยละ 3.5-7.5 โดยน้ำหนัก, Talcum ปริมาณร้อยละ 3 โดยน้ำหนัก และ Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ

9) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

แก้ลมบาดทะจิด แก้คลื่นเหียนอาเจียน แก้ลมจุกเสียด¹⁻³

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 5-10 เม็ด ทุก 3-4 ชั่วโมง ไม่ควรเกินวันละ 3 ครั้ง

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹

2) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.45-47.
2	กระดังงา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.33-36.
3	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove <i>Excoecaria</i>

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			<i>agallocha</i> L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.
4	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
5	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มี ราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
6	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
7	กำยาน	ยางจากต้น	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.IV p.115-116.
8	โกฐกระตุก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
9	โกฐกักรา	ปุ่มหูด	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.66-69.
10	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
11	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
12	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
13	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
14	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.391-393.
15	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
16	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
17	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.
18	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
19	คำไทย	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.141-143.
20	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
21	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89
22	จำปา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.170-172.
23	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
24	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
25	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180.
26	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
27	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
28	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
29	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
30	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
31	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
32	เทียนยาวพาดิ	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
33	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
34	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
35	ฝางเสน	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
36	พิภกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
37	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.
38	มวกขาว	เถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.292-294.
39	มวกแดง	เถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.295.
40	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270-281.
41	ย่านาง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.776-784.
42	ลำพันแดง	เหง้า	ไม่พบ
43	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
44	ลูกชีลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
45	ดีวัว	ถุบน้ำดี	ไม่พบ
46	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
47	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
48	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
49	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume: Asean and Herbal Medicinal Plants. 2017. 2 nd Edition. p.185-187. (<i>Cinnamomum iners</i>) หรือ British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172. (<i>Cinnamomum verum</i>)

14. ประเภทยา (ช่องทางจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

โดยปกติต้องดั่งและโกรฐน้ำเต้าที่ใช้ตามตำรายาแผนไทยผ่านกระบวนการนึ่งแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 45.
3. นพมาศ สุนทรเจริญนนท์. ยาหอม...มรดกทางภูมิปัญญา ที่ได้รับการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ [internet]. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยมหิดล. [cited 2019 Aug 20]. Available from: <https://www.pharmacy.mahidol.ac.th/knowledge/files/0283.pdf>.
4. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรายาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 173-175.

5.2 กลุ่มยาบำรุงโลหิต

(1) ยากำล้างราชสีห์ สูตร 1 ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยากำล้างราชสีห์ สูตร 1 ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					468 กรัม
1	ฝางเสน	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	36 กรัม
2	กระดังงา	ดอก	<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook. f. et Thomson	Canangae Odoratae Flos	16 กรัม
3	กระลำพัก	แก่นที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ <i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Excoecariae Agallochae Lignum หรือ Euphorbiae Antiquori Lignum	16 กรัม
4	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่นที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ	Aquilariae Resinatum Lignum	16 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 468 กรัม
			<i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.		
5	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	16 กรัม
6	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	16 กรัม
7	คำไทย	ดอก	<i>Bixa orellana</i> L.	Bixae Orellanae Flos	16 กรัม
8	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	16 กรัม
9	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	16 กรัม
10	จำปา	ดอก	<i>Magnolia champaca</i> (L.) Baill. ex Pierre	Magnoliae Champacae Flos	16 กรัม
11	เจตมูลเพลิง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	16 กรัม
12	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosii Radix	16 กรัม
13	ชะลูด	เปลือกเถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	16 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 468 กรัม
14	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	16 กรัม
15	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	16 กรัม
16	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	16 กรัม
17	บุนนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	16 กรัม
18	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	16 กรัม
19	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	16 กรัม
20	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	16 กรัม
21	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	16 กรัม
22	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Veri Cortex	16 กรัม
23	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	8 กรัม
24	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	8 กรัม
25	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	8 กรัม
26	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	8 กรัม
27	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	8 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 468 กรัม
28	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	8 กรัม
29	เทียนข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Dulcis Fructus	8 กรัม
30	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	8 กรัม
31	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	8 กรัม
32	เทียนตาตุ๊กแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	8 กรัม
33	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	4 กรัม
34	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	4 กรัม
35	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	4 กรัม
36	ลูกจันทร์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	4 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ศิลาจารึกตำรายาวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์)

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

1) นำตัวยาสมุนไพรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม

- 2) ย่อยขนาดของสมุนไพรให้เล็กลง
- 3) อบสมุนไพรทุกชนิดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) ชั่งน้ำหนักสมุนไพรทุกชนิดตามสูตรยา
- 5) นำตัวยาทั้งหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมีขนาดสม่ำเสมอ
- 6) บรรจุสมุนไพรทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บำรุงโลหิต¹

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มีกอบนยาเบา ๆ ให้ตัวยางมออยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 100-200 มิลลิลิตร วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้าและเย็น โดยควรดื่มขณะยายังอุ่นอยู่¹

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ประมาณ 7 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาต้มทุกวัน¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ และหญิงตั้งครรภ์¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้กับผู้ป่วยที่มีประวัติแพ้เกสรดอกไม้¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ฝางเสน	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
2	กระดังงา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.33-36.
3	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove <i>Excoecaria agallocha</i> L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.
4	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
5	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.
6	ขิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217
7	คำไทย	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.141-143.
8	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
9	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
10	จำปา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.170-172.
11	เจตมูลเพลิง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
12	ข้าพลุ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
13	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180.
14	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224
15	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
16	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
17	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
18	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
19	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270- 281.
20	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
21	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.
22	อบเชยเทศ	เปลือกต้น	British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172.
23	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
24	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
25	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
26	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
27	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
28	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
29	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
30	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
31	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
32	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
33	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
34	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
35	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
36	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ในสูตรตำรับนี้เดิมมีตัวยา “เลือดแรด” ซึ่งเป็นสัตว์วัตถุ แต่ได้ตัดออกจากสูตรตำรับ เนื่องจากแรดเป็นสัตว์ป่าสงวนใกล้สูญพันธุ์ และเป็นสัตว์ที่อยู่ใน “อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ (CITES)”¹

เอกสารอ้างอิง

1. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 3-4.
2. ประกาศกำหนดตำยาการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ พ.ศ. 2558, (2558, 30 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 317 ง.

(2) ยากำลังราชสีห์ สูตร 2 ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยากำลังราชสีห์ สูตร 2 ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 825 กรัม
1	คำไทย	ดอก	<i>Bixa orellana</i> L.	Bixae Orellanae Flos	300 กรัม
2	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	15 กรัม
3	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	<i>Excoecaria agallocha</i> L. หรือ <i>Euphorbia antiquorum</i> L.	Excoecariae Agallochae Lignum หรือ	15 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 825 กรัม
				Euphorbiae Antiquori Lignum	
4	กระดังงา	ดอก	<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook. f. et Thomson	Canangae Odoratae Flos	15 กรัม
5	กำลังวัวเถลิง	เถา	<i>Anaxagorea luzonensis</i> A. Gray	Anaxagoreae Luzonensis Caulis	15 กรัม
6	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza</i> <i>scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	15 กรัม
7	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	15 กรัม
8	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	15 กรัม
9	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	15 กรัม
10	โกฐสอเทศ	ราก	<i>Iris x germanica</i> L. หรือ <i>Iris pallida</i> Lam.	Iridis Radix	15 กรัม
11	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	<i>Mimusops elengi</i> L. หรือ <i>Lagerstroemia</i> <i>floribunda</i> Jack	Mimusopsis Elengi Lignum หรือ Lagerstroemiae Floribundae Lignum	15 กรัม
12	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	15 กรัม
13	จำปา	ดอก	<i>Magnolia champaca</i> (L.) Baill. ex Pierre	Magnoliae Champacae Flos	15 กรัม
14	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	15 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 825 กรัม
15	เถาว์ลย์เปรียง	เถา	<i>Brachypterum scandens</i> (Roxb.) Wight & Arn. ex Miq.	Brachypteri Scandenidis Caulis	15 กรัม
16	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	15 กรัม
17	เทียนข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Foeniculi Dulcis Fructus	15 กรัม
18	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	15 กรัม
19	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	15 กรัม
20	เทียนยาวพาดณี	ผล	<i>Trachyspermum ammi</i> (L.) Sprague หรือ <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss	Trachyspermi Ammi Fructus หรือ Petroselini Crispi Fructus	15 กรัม
21	บัวชม	ดอก	<i>Nymphaea pubescens</i> Wild.	Nymphaeae Pubescencis Flos	15 กรัม
22	บัวขาว	ดอก	<i>Nymphaea ampla</i> (Salisb.) DC.	Nymphaeae Alba Flos	15 กรัม
23	บัวแดง	ดอก	<i>Nymphaea lotus</i> L.	Nymphaeae Loti Flos	15 กรัม
24	บัวเผื่อน	ดอก	<i>Nymphaea nouchali</i> Burm. f.	Buaphuen Flos	15 กรัม
25	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	15 กรัม
26	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	15 กรัม
27	ฝางเสน	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	15 กรัม
28	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	15 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 825 กรัม
29	มวกขาว	เถา	<i>Urceola laevigata</i> (Juss.) D. J. Middleton & Livsh.	Urceolae Laevigatae Caulis	15 กรัม
30	มวกแดง	เถา	<i>Urceola rosea</i> (Hook. & Arn.) D. J. Middleton	Urceolae Roseae Caulis	15 กรัม
31	ย่านาง	ราก	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels.	Tiliacorae Triandrae Radix	15 กรัม
32	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum</i> <i>bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	Cinnamomi Bejolghotae Cortex	15 กรัม
33	บัวสัตตบงกช	ดอก	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Flos	15 กรัม
34	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> (Reinw. ex Nees & T.Nees) Blume หรือ <i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Cinnamomi Cortex	15 กรัม
35	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	7.5 กรัม
36	การบูร	-	-	Camphora	7.5 กรัม
37	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	7.5 กรัม
38	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	7.5 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 พระยาพิศมฺพประสาทเวช ร.ศ. 126

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพรทุกชนิด (ยกเว้นการบูร) มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูร ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บำรุงโลหิต บำรุงร่างกาย³

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1.5-2 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้าและเย็น¹

กระสายยาที่ใช้

ถ้าจะใช้เพื่อบำรุงร่างกาย น้ำตาลกรวด ผสมพิมเสน เล็กน้อย

ถ้าจะใช้บำรุงโลหิต ละลายน้ำผึ้งผสมพิมเสน เล็กน้อย

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ และหญิงตั้งครรภ์¹

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	คำไทย	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.141-143.
2	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
3	กระลำพัก	แก่น ที่มีราลง	Mondal S, Ghosh D, Ramakrishna K. A complete profile on blind- your- eye mangrove <i>Excoecaria agallocha</i> L. (Euphorbiaceae) : Ethnobotany, phytochemistry, and pharmacological aspects. Pharmacognosy reviews. 2016 Jul;10(20):123.
4	กระดังงา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.33-36.
5	กำลั่งวัวเถลิง	แก่น	ไม่พบ
6	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
7	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
8	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290
9	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.
10	โกฐสอเทศ	ราก	ไม่พบ
11	ขอนดอก	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.126-129.
12	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217
13	จำปา	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.170-172.
14	ตีป्ली	ข้อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
15	เถาวัลย์เปรียง	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.669-676.
16	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
17	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
18	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
19	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
20	เทียนเขาวพาลี	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.744-751. (<i>Trachyspermum ammi</i>)
21	บัวขม	ดอก	ไม่พบ
22	บัวขาว	ดอก	ไม่พบ
23	บัวแดง	ดอก	ไม่พบ
24	บัวเผื่อน	ดอก	ไม่พบ
25	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
26	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
27	ฝางเสน	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
28	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
29	มวกขาว	เถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.292-294.
30	มวกแดง	เถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.295.
31	ย่านาง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.776-784.
32	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.328-330.
33	บัวสัตตบงกช	ดอก	ไม่พบ
34	อบเชย	เปลือกต้น	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume: Asean and Herbal Medicinal Plants. 2017. 2 nd Edition. p.185-187. (<i>Cinnamomum iners</i>) หรือ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			British Pharmacopoeia 2020 Vol.IV p.171-172. (<i>Cinnamomum verum</i>)
35	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
36	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
37	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
38	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

สูตรตำรับนี้เดิมมีตัวยา “เลือดแรด” ซึ่งเป็นสัตว์วัตถุ แต่ได้ตัดออกจากสูตรตำรับ เนื่องจากแรดเป็นสัตว์ป่าสงวนใกล้สูญพันธุ์ และเป็นสัตว์ที่อยู่ใน “อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ (CITES)²

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2560, (2560, 6 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 271 ง, หน้า 1.
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 5-6.

(3) ยานนทเสน ชนิดผง

- ชื่อยา ยานนทเสน ชนิดผง
- สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา
					105 กรัม
1	ฝาง	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	52.5 กรัม
2	จันทน์ขาว	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	7.5 กรัม
3	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ	Pterocarpi Santalini Ligum	7.5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 105 กรัม
		หรือ แก่น ที่มีราลง (ลิกจัน)	<i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	
4	จันทนา	แก่น	<i>Tarenna hoensis</i> Pit.	Tarennae Hoensis Lignum	7.5 กรัม
5	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	7.5 กรัม
6	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	<i>Aquilaria crassna</i> Pierre ex Lecomte หรือ <i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	Aquilariae Resinatum Lignum	3.75 กรัม
7	คำไทย	ดอก	<i>Bixa orellana</i> L.	Bixae Orellanae Flos	3.75 กรัม
8	ชะลูด	เปลือกเถา	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	Alyxiae Reinwardtii Cortex	3.75 กรัม
9	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	3.75 กรัม
10	มะกรูด	ราก	<i>Citrus hystrix</i> DC.	Citri Hystricis Radix	3.75 กรัม
11	มะตูม	ราก	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Radix	3.75 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำรายาเกร็ด

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสุมไพร่ทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสุมไพร่ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- นำสุมไพร่ที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด

- 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์
6. ข้อบ่งใช้
บำรุงโลหิต¹
7. วิธีใช้
ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) กิน ครั้งละ 1 กรัม วันละ 1 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า¹
8. ข้อห้ามใช้
ห้ามใช้ในหญิงหลังคลอดบุตร เนื่องจากยามีฤทธิ์เย็น¹
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
ไม่มี
11. อาการไม่พึงประสงค์
ไม่มี
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ
13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ฝาง	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
2	จันทน์ขาว	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89
3	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
4	จันทนา	แก่น	ไม่พบ
5	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
6	กฤษณา หรืออีกชื่อหนึ่งว่า เนื้อไม้	แก่น ที่มีราลง	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.41-44.
7	คำไทย	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.141-143.
8	ชะลูด	เปลือกเถา	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.178-180.
9	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
10	มะกรูด	ราก	ไม่พบ
11	มะตูม	ราก	ไม่พบ

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559, (2560, 24 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 139 ง, หน้า 1.
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า

(4) ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดยาต้ม

- ชื่อยา ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดยาต้ม
- สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	180 กรัม 15 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 180 กรัม
2	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	15 กรัม
3	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	15 กรัม
4	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	15 กรัม
5	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	15 กรัม
6	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	15 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	15 กรัม
8	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	15 กรัม
9	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	15 กรัม
10	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	15 กรัม
11	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	15 กรัม
12	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	15 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช่ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์แผนโบราณ ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรมุทุกชนิดมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสุมุนไพรมุให้เล็กลงและมีขนาดสม่ำเสมอ
- 3) อบสุมุนไพรมุทุกชนิดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) ชั่งน้ำหนักสุมุนไพรมุทุกชนิดตามสูตรยา
- 5) นำตัวยาทังหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสุมุนไพรมุมีขนาดสม่ำเสมอ
- 6) บรรจุสุมุนไพรมุทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บำรุงธาตุหลังฟื้นจากไข้^๒ บำรุงไฟธาตุ เจริญอาหาร

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสุมุนไพรมุใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยาจมอยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ)
นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 150 มิลลิลิตร วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้าและเย็น โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกัน 5 วัน โดยให้อุ่นน้ำสุมุนไพรมุทุกครั้งก่อนใช้ยา^๒

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีไข้

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล*	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. หน้า 45-47.
2	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
3	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-207.
4	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. หน้า 173-177.
5	ข้าวปลู	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
6	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
9	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
10	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.479-487.
11	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
12	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- ยาขนานนี้ใช้บำรุงไฟธาตุสำหรับย่อยอาหาร ในผู้ป่วยหลังฟื้นจากไข้ ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกอยากอาหารและกินอาหารได้มากขึ้น
- ยาขนานนี้ใช้ในกรณีเมื่อใช้หายแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. โสภิตบรรณลักษณ์, ชุน (อำพัน กิตติขจร). คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์; ๒๕๐๔.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 260.

(5) ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 180 กรัม
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	15 กรัม
2	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	15 กรัม
3	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	15 กรัม
4	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	15 กรัม
5	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	15 กรัม
6	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	15 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	15 กรัม
8	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	15 กรัม
9	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	15 กรัม
10	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	15 กรัม
11	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	15 กรัม
12	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	15 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช่ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์แผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บำรุงธาตุหลังฟื้นจากไข้² บำรุงไฟธาตุ เจริญอาหาร

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-2 กรัม ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้าและเย็น

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีไข้

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล*	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. หน้า 45-47.
2	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
3	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-207.
4	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. หน้า 173-177.
5	ข้าวฟ่าง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68
6	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
9	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
10	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.479-487.
11	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
12	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- ยาขนานนี้ใช้บำรุงไฟธาตุสำหรับย่อยอาหาร ในผู้ป่วยหลังฟื้นจากไข้ ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกอยากอาหารและกินอาหารได้มากขึ้น
- ยาขนานนี้ใช้ในกรณีเมื่อไขหายแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. โสภิตบรรณลักษณ์, ชุน (อำพัน กิตติขจร). คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์; ๒๕๐๔.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 260.

(6) ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาบำรุงธาตุหลังฟื้นไข้ ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 180 กรัม
1	กระดอม	ผล*	<i>Gymnopetalum chinense</i> (Lour.) Merr.	Gymnopetali Fructus	15 กรัม
2	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. "Khamin Oi"	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	15 กรัม
3	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	15 กรัม
4	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	15 กรัม
5	ข้าพลุ	ราก	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	Piperis Sarmentosi Radix	15 กรัม
6	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	15 กรัม
7	บอระเพ็ด	เถา	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Hook. f. & Thomson	Tinosporae Crispae Caulis	15 กรัม
8	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	15 กรัม
9	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	15 กรัม
10	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	15 กรัม
11	สะค้าน	เถา	<i>Piper wallichii</i> (Miq.) Hand.-Mazz.	Piperis Wallichii Caulis	15 กรัม
12	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	15 กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช่ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์แผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

บำรุงธาตุหลังฟื้นจากไข้² บำรุงไฟธาตุ เจริญอาหาร

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-2 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้าและเย็น

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีไข้

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระดอม	ผล*	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. หน้า 45-47.
2	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
3	ขิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-207.
4	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. หน้า 173-177.
5	ข้าวฟ่าง	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.60-68.
6	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
7	บอระเพ็ด	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.11-20.
8	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
9	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
10	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.479-487.
11	สะค้าน	เถา	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.617-624.
12	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- ยาขนานนี้ใช้บำรุงไฟธาตุสำหรับย่อยอาหาร ในผู้ป่วยหลังฟื้นจากไข้ ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกอยากอาหารและกินอาหารได้มากขึ้น
- ยาขนานนี้ใช้ในกรณีเมื่อใช้หายแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. โสภิตบรรณลักษณ์, ชุน (อำพัน กิตติขจร). คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์; ๒๕๐๔.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564. หน้า 260.

(7) ยาบำรุงเลือด สูตร 2 ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาบำรุงเลือด สูตร 2 ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 270 กรัม
1	ขนุน	แก่น	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam.	Artocarp Heterophylli Lignum	30 กรัม
2	คำไทย	ดอก	<i>Bixa orellana</i> L.	Bixae Orellanae Flos	30 กรัม
3	เทียนต้น	ทั้งต้น	<i>Impatiens balsamina</i> L.	Impatiens Balsaminae Omnis V	30 กรัม
4	บัวหลวง	ดอก	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Flos	30 กรัม
5	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	30 กรัม
6	ประดู่	แก่น	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	Pterocarp Macrocarpi Lignum	30 กรัม
7	ฝาง	แก่น	<i>Caesalpinia sappan</i> L.	Sappan Lignum	30 กรัม
8	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	30 กรัม
9	มะลิ	ดอก	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Aiton	Jasmini Sambaci Flos	30 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา
ตำรายาเกร็ด
4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา
ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพรมุขชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสมุนไพรมุขให้เล็กลง
- 3) อบสมุนไพรมุขชนิดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) ชั่งน้ำหนักสมุนไพรมุขชนิดตามสูตรยา
- 5) นำตัวยาทังหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมุขมีขนาดสม่ำเสมอ
- 6) บรรจุสมุนไพรมุขทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บำรุงโลหิต¹

7. วิธีใช้ .

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรมุขใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยาจมอยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 100-200 มิลลิลิตร วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า และเย็น โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่¹

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ 5-7 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาต้มทุกวัน¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ขมิ้น	แก่น	Srivastava G, Singh MP. Pharmacognostic standardization and chromatographic fingerprint analysis on triterpenoidal constituents of the medicinally important plant <i>Artocarpus heterophyllus</i> by high- performance thin layer chromatography technique. J Rep Pharma Sci. 2019; 8(1):1-12.
2	คำไทย	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.141-143.
3	เทียนตัน	ทั้งต้น	ไม่พบ
4	บัวหลวง	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
5	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
6	ประดู่	แก่น	ไม่พบ
7	ฝาง	แก่น	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.405.
8	พิทูล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
9	มะลิ	ดอก	Standard of ASEAN Herbal Medicine 1993 Vol.I p.270- 281.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 87.
2. ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559, (2560, 24 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 139 ง, หน้า 1.

6. กลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก

(1) ยารัณสีสันตะฆาต ชนิดผง

1. ชื่อยา ยารัณสีสันตะฆาต ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 160 กรัม
1	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	96 กรัม
2	ยาดำ	ยางจากใบ	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f. หรือ <i>Aloe ferox</i> Mill. หรือ <i>Aloe perryi</i> Bake	Aloin Preparata	20 กรัม*
3	การบูร	-	-	Camphora	6 กรัม
4	มหาหิงคุ์	ยาง	<i>Ferula assa-foetida</i> L. หรือ <i>Ferula foetida</i> (Bunge) Regel	Assafoetidae Gumi	6 กรัม*
5	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	6 กรัม
6	รงทอง	ยางจาก ต้น	<i>Garcinia hanburyi</i> Hook. f.	Gambogia Resina	4 กรัม*
7	ผักแพวแดง	ทั้งต้น	<i>Arnebia euchroma</i> (Royle ex Benth.) I. M. Johnst.	Arnebiae Euchromae Herba	2 กรัม
8	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	2 กรัม
9	กระดาดขาว	หัว	<i>Alocasia macrorrhizos</i> (L.) G. Don, "KRADAT KHAO"	Alocasiae Macrorrhizotis Alba Cormus	1 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 160 กรัม
10	กระดาดแดง	หัว	<i>Alocasia macrorrhizos</i> (L.) G. Don, “KRADAT DAENG”	Alocasiae Macrorrhizotis Rubra Cormus	1 กรัม
11	กลอย	หัว	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst.	Dioscoreae Hispidae Cormus	1 กรัม
12	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	1 กรัม
13	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	1 กรัม
14	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	1 กรัม
15	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	<i>Rheum palmatum</i> L. หรือ <i>Rheum officinale</i> Baill. หรือ <i>Rheum tanguticum</i> (Maxim. ex Regel) Balf.	Rhei Palmati Radix et Rhizoma หรือ Rhei Officinalis Radix et Rhizoma หรือ Rhei Tangutici Radix et Rhizoma หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Rhei Radix et Rhizoma	1 กรัม
16	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Rosc oe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	1 กรัม
17	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	1 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 160 กรัม
18	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	1 กรัม
19	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	1 กรัม
20	ดองดึง	ราก	<i>Gloriosa superba</i> L.	Gloriosae Superbae Radix	1 กรัม
21	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	1 กรัม
22	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	1 กรัม
23	บุก	หัว	<i>Amorphophallus paeoniifolius</i> (Dennst.) Nicolson	Amorphalli Paeoniifolii Cormus	1 กรัม
24	เร่ว	ผล	<i>Wurfbainia uliginosa</i> (J. Koenig) Giseke	Wurfbainiae Uliginosae Fructus	1 กรัม
25	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	1 กรัม
26	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	1 กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ ๔ แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การสัตูยาดำ : นำยาดำใส่กระทะที่สะอาด คั่วจนกรอบ หรือนำยาดำใส่หม้อดินที่สะอาด เติมน้ำเล็กน้อย ยกขึ้นตั้งไฟ จนยาดำกรอบดีแล้ว

การสะตุมหาหิงค์ : นำมหาหิงค์ใส่หม้อดิน เอาใบกะเพราแดง ใส่น้ำต้มจนเดือด เทน้ำใบกะเพราแดงจนร้อนๆ ลงในหม้อดินละลายมหาหิงค์ แล้วกรองให้สะอาด แล้วผึ่งหรืออบจนมหาหิงค์แห้ง

การประสรทง : นำรทงมาบดเป็นผง ห่อใบบัวหลวงหรือใบข่า 7 ชั้น อาจบีบน้ำมะกรูดใส่ลงจนปั้นได้ แล้วห่อให้มิดชิด นำไปปิ้งไฟอ่อน ๆ จนรทงละลาย ใบบัวหลวงหรือใบข่าสุกเกรียม

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรร ยกเว้น การบูร ยาดำสัตู มหาหิงค์ และรทง มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรร ยกเว้น การบูร ยาดำสัตู มหาหิงค์ และรทง ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 4-6 ชั่วโมงหรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูร ยาดำสัตู มหาหิงค์ และรทง ชั่งน้ำหนักตามสูตรยาแล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้กษัยเส้น เถาดาน ท้องผูก³

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 1 ครั้ง ก่อนอาหารเช้าหรือก่อนนอน

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และเด็ก²

9. คำเตือน

ควรระวังการใช้ในผู้สูงอายุ¹⁻³

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)^{1,2}
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้^{1,2}
- 3) ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง^{1,2}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1.	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
2.	ยาดำ	ยางจากใบ	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.140-141.
3.	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.715.
4.	มหาหิงคุ์	ยาง	ไม่พบ
5.	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
6.	รงทอง	ยางจากต้น	รณชัย ภูวนานา, นาฏศจี นวลแก้ว และ สมศักดิ์ นวลแก้ว. การกำหนดมาตรฐานการแปรสภาพเรซินรงทองตาม กรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทย. วารสารเภสัชศาสตร์ อีสาน 2557; 10(2): 124-135.
7.	ผักแพวแดง	ทั้งต้น	ไม่พบ
8.	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
9.	กระดาดขาว	หัว	ไม่พบ
10.	กระดาดแดง	หัว	ไม่พบ
11.	กลอย	หัว	Nonglapat Sasawatpaisit. Pharmacognostic specification and dioscorine content of dioscorea hispida tubers (ข้อกำหนดทางเภสัชเวชและปริมาณสารไดออสโครีนของหัว กลอย) Bangkok: Chulalongkorn University; 2016. URL: http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/46737
12.	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
13.	โกฐกระดุก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
14.	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
15.	โกฐน้ำเต้า	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I. p.391-393.
16.	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
17.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณะ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
18.	ชะเอมเทศ	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I. p.222-224.
19.	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
20.	ดองดึง	ราก	ทัศนีย์ ปานผดุง, สายใจ ปรียะวาทิ, สายัน ขุนนุช และ นฤมล บุญราศรี. คุณภาพทางเคมีของหัวดองดึง. ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ ๑๒ สงขลา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ระบบสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ [internet]. [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: http://budgetitc.dmsc.moph.go.th/research/pdf/20154.pdf
21.	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
22.	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
23.	บุก	หัว	Yadu Nandan Dey and Ajoy Kumar Ghosh. Pharmacognostic evaluation and phytochemical analysis of the tuber of amorphophallus paeoniifolius. IJPRD. 2010;VOV-2(9):44-49.
24.	เร่ว	ผล	Pharmacopoeia of the People's Republic of China 2015 Vol.I p.31-32.
25.	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
26.	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- โดยปกติกลอยและบุกตามท้องตลาดจำหน่ายผ่านกระบวนการคั่วด้วยไฟอ่อน ๆ พอสุกแล้ว
- โดยปกติต้องดั่งและโกรนน้ำเต้าที่ใช้ตามตำรายาแผนไทยผ่านกระบวนการนึ่งแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 41-42.

(2) ยารณีสันตะฆาต ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยารณีสันตะฆาต ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 160 กรัม
1	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	96 กรัม
2	ยาดำ	ยางจาก ใบ	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f. หรือ <i>Aloe ferox</i> Mill. หรือ <i>Aloe perryi</i> Bake	Aloin Preparata	20 กรัม*
3	การบูร	-	-	Camphora	6 กรัม
4	มหาหิงคุ์	ยาง	<i>Ferula assa-foetida</i> L. หรือ <i>Ferula foetida</i> (Bunge) Regel	Assafoetidae Gumi	6 กรัม*
5	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	6 กรัม
6	รงทอง	ยางจาก ต้น	<i>Garcinia hanburyi</i> Hook. f.	Gambogia Resina	4 กรัม*
7	ผักแพวแดง	ทั้งต้น	<i>Arnebia euchroma</i> (Royle ex Benth.) I. M. Johnst.	Arnebiae Euchromae Herba	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 160 กรัม
8	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	2 กรัม
9	กระดาดขาว	หัว	<i>Alocasia macrorrhizos</i> (L.) G. Don, “KRADAT KHAO”	Alocasiae Macrorrhizotis Alba Cormus	1 กรัม
10	กระดาดแดง	หัว	<i>Alocasia macrorrhizos</i> (L.) G. Don, “KRADAT DAENG”	Alocasiae Macrorrhizotis Rubra Cormus	1 กรัม
11	กลอย	หัว	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst.	Dioscoreae Hispidae Cormus	1 กรัม
12	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	1 กรัม
13	โกฐกระดูก	ราก	<i>Aucklandia lappa</i> Decne	Aucklandiae Lappae Radix	1 กรัม
14	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	1 กรัม
15	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	<i>Rheum palmatum</i> L. หรือ <i>Rheum officinale</i> Baill. หรือ <i>Rheum tanguticum</i> (Maxim. ex Regel) Balf.	Rhei Palmati Radix et Rhizoma หรือ Rhei Officinalis Radix et Rhizoma หรือ Rhei Tangutici Radix et Rhizoma หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Rhei Radix et Rhizoma	1 กรัม
16	ขิง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma	1 กรัม
17	เจตมูลเพลิง แดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	1 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 160 กรัม
18	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	1 กรัม
19	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	1 กรัม
20	ดองดึง	ราก	<i>Gloriosa superba</i> L.	Gloriosae Superbae Radix	1 กรัม
21	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	1 กรัม
22	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	1 กรัม
23	บุก	หัว	<i>Amorphophallus paeoniifolius</i> (Dennst.) Nicolson	Amorphalli Paeoniifolii Cormus	1 กรัม
24	เร่ว	ผล	<i>Wurfbainia uliginosa</i> (J. Koenig) Giseke	Wurfbainiae Uliginosae Fructus	1 กรัม
25	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	1 กรัม
26	ลูกจันทร์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	1 กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556
- 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา¹

การสะตุยาดำ : นำยาดำใส่กระทะที่สะอาด คั่วจนกรอบ หรือนำยาดำใส่หม้อดินที่สะอาด เติมน้ำเล็กน้อย ยกขึ้นตั้งไฟ จนยาดำกรอบดีแล้ว

การระดมมหาหิงค์ : นำมหาหิงค์ใส่หม้อดิน เอาใบกะเพราแดง ใส่ น้ำต้มจนเดือด เทน้ำใบกะเพราแดง
ขณะร้อนๆ ลงในหม้อดินละลายมหาหิงค์ แล้วกรองให้สะอาด แล้วผึ่งหรืออบจนมหาหิงค์แห้ง

การประสมรทอง : นำรทองมาบดเป็นผง ห่อใบบัวหลวงหรือใบชา 7 ชั้น อาจบีบน้ำมะกรูดใส่ลงจน
ปั้นได้ แล้วห่อให้มิดชิด นำไปปิ้งไฟอ่อน ๆ จนรทองละลาย ใบบัวหลวงหรือใบชาสุกเกรียม

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพร ยกเว้นการบูร ยาดำสะตุ มหาหิงค์ และรทอง มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรรวม ยกเว้นการบูร ยาดำสะตุ มหาหิงค์ และรทอง ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรอบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูร ยาดำสะตุ มหาหิงค์ และรทอง ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

แก้กษัยเส้น เถาดาน ท้องผูก³

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม วันละ 1 ครั้ง ก่อนอาหารเช้าหรือก่อนนอน

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มีไข้ และเด็ก²

9. คำเตือน

ควรระวังการใช้ในผู้สูงอายุ¹⁻³

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)^{1,2}
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้^{1,2}
- 3) ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง^{1,2}

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1.	พริกไทยอ่อน	เมล็ดจากผล สุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
2.	ยาดำ	ยางจากใบ	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.140-141.
3.	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I. p.715.
4.	มหาหิงคุ์	ยาง	ไม่พบ
5.	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
6.	รงทอง	ยางจากต้น	รณชัย ภูวันนา, นาฏศจี นวลแก้ว และ สมศักดิ์ นวลแก้ว. การกำหนดมาตรฐานการแปรรูปเรซินรงทองตาม กรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทย. วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน 2557; 10(2): 124-135.
7.	ฝักแพรวแดง	ทั้งต้น	ไม่พบ
8.	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
9.	กระดาดขาว	หัว	ไม่พบ
10.	กระดาดแดง	หัว	ไม่พบ
11.	กลอย	หัว	Nonglapat Sasiwatpaisit. Pharmacognostic specification and dioscorine content of dioscorea hispida tubers (ข้อกำหนดทางเภสัชเวชและปริมาณสารไดออสโครีนของหัว กลอย) Bangkok: Chulalongkorn University; 2016. URL: http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/46737
12.	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
13.	โกฐกระดูก	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.307-315.
14.	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
15.	โกฐน้ำเต้า	รากและเหง้า	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.102-110.
16.	ชิง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
17.	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
18.	ชะเอมเทศ	รากและเหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I. p.222-224.
19.	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
20.	ดองดึง	ราก	ทัศนีย์ ปานผดุง, สายใจ ปรียะวาทิ, สายัน ขุนนุช และ นฤมล บุญราศรี. คุณภาพทางเคมีของหัวดองดึง. ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ ๑๒ สงขลา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ระบบสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ [internet]. [เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : http://budgetic.dmsc.moph.go.th/research/pdf/20154.pdf
21.	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
22.	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
23.	บุก	หัว	Yadu Nandan Dey and Ajoy Kumar Ghosh. Pharmacognostic evaluation and phytochemical analysis of the tuber of amorphophallus paeoniifolius. IJPRD. 2010;VOV-2(9):44-49
24.	เร่ว	ผล	Pharmacopoeia of the People's Republic of China 2015 Vol.I p.31-32.
25.	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375.
26.	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- โดยปกติกลอยและบุกตามท้องตลาดจำหน่ายผ่านกระบวนการคั่วด้วยไฟอ่อนๆ พอสุกเรียบร้อยแล้ว

- โดยปกติต้องตั้งและโกล้อน้ำเต้าที่ใช้ตามตำรายาแผนไทยผ่านกระบวนการนึ่งเรียบร้อยแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 41-42.

(3) ยาสหัสธารา ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาสหัสธารา ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 1000 กรัม
1	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	240 กรัม
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	224 กรัม
3	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	104 กรัม
4	ดีปลี	ข้อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	96 กรัม
5	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	88 กรัม
6	ทนต์	ราก	<i>Baliospermum solanifolium</i> (Burm.) Suresh	Baliospermi Solanifolii Radix	80 กรัม
7	หัตถ์คุณเทศ	เนื้อไม้	<i>Kleinhovia hospita</i> L.	Kleinhoviae Hospitae Lignum	48 กรัม
8	การบูร	-	-	Camphora	14 กรัม
9	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	13 กรัม
10	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	12 กรัม
11	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	11 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 1000 กรัม
12	เทียนตาตั๊กแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	10 กรัม
13	มหาหิงคุ์	ยาง	<i>Ferula assa-foetida</i> L. หรือ <i>Ferula. foetida</i> L. (Bunge) Regel	Assafoetidae Gumi	10 กรัม
14	เทียนสัตตบุขย์	ผล	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Pimpinellae Anisi Fructus	9 กรัม
15	จิงจ้อ	ราก	<i>Camonea vitifolia</i> (Burm. f.) A. R. Simoes & Staples	Camonea Vitifoliae Radix	8 กรัม
16	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	8 กรัม
17	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	7 กรัม
18	โกฐกั๊กกรา	ปุ่มหูต	<i>Pistacia chinensis</i> subsp. <i>integerrima</i> (J. L. Stewart) Rech. f.	Pistachiae Galla	6 กรัม
19	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	5 กรัม
20	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	<i>Neopicrorhiza</i> <i>scrophulariiflora</i> (Pennell) Hong	Neopicrorhizae Scrophulariiflorae Radix et Rhizoma	4 กรัม
21	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูต	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Galla	3 กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 2 ชุนโสภิตบรรณลักษณะ
- 2) ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การคั่วหัตถ์คุณเทศ: เอาเนื้อไม้หัตถ์คุณเทศไปคั่วหรือเผา จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

การระตุมหาหิงค์: นำมหาหิงค์ใส่หม้อดิน เอาใบกะเพราแดง ใส่น้ำต้มจนเดือด เทน้ำใบกะเพราแดง
ขณะร้อน ๆ ลงในหม้อดินละลายมหาหิงค์ แล้วกรองให้สะอาด แล้วผึ่งหรืออบจนมหาหิงค์แห้ง

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพโร ยกเว้นการบูรและมหาหิงค์ มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพโรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพโรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูรและมหาหิงค์ ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน
จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

ขับลมในเส้น แก้อาการท้องอืด

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1-1.5 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่²

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่องในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก
และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นยารสร้อน²
- 2) ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไต
เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูร และเกิดพิษได้²
- 3) ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจาก
ตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง²

11. อาการไม่พึงประสงค์

ร้อนท้อง แสบท้อง คลื่นไส้ คอแห้ง ผื่นคัน²

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	พริกไทยอ่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
2	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
3	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
4	ดีปลี	ข้อผลที่โต เต็มที่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
5	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
6	หนदी	ราก	ไม่พบ
7	หัตถ์คุณเทศ	เนื้อไม้	ไม่พบ
8	การบูร	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.I p.715.
9	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
10	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
11	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
12	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
13	มหาหิงคุ์	ยาง	ไม่พบ
14	เทียนสัตตบุษย์	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.720-727.
15	จิงจ้อ	ราก	ไม่พบ
16	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
17	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
18	โกฐกักรา	ปุ่มหูด	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.66-69.
19	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
20	โกฐก้านพร้าว	รากและ เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.291-298.
21	โกฐพุงปลา	ปุ่มหูด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.316-323.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- สูตรตำรับยาสหศาสตร์ตามประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 ใช้ตัวยา “ตองแตก” เป็นส่วนประกอบ
- จากการวิจัยทางคลินิกแบบ randomized double-blind controlled trail เพื่อประเมินประสิทธิผลของยาแคปซูลสหศาสตร์กับยาเม็ดไดโคลฟีแนคในการรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อ พบว่า การกินยาแคปซูลสหศาสตร์ขนาดวันละ 1,200 มิลลิกรัม นาน 7 วัน สามารถลดอาการปวดกล้ามเนื้อบ่า และต้นคอได้ไม่แตกต่างจากการใช้ยาเม็ดไดโคลฟีแนค ขนาดวันละ 75 มิลลิกรัม³
- จากการวิจัยทางคลินิกแบบ randomized double-blind controlled trail เพื่อประเมินประสิทธิผลและความปลอดภัยของยาสหศาสตร์ (3,000 มิลลิกรัมต่อวัน) เปรียบเทียบกับยาไดโคลฟีแนค (75 มิลลิกรัมต่อวัน) ในผู้ป่วยข้อเข่าอักเสบ (Knee osteoarthritis) พบว่า ประสิทธิภาพของการรักษาด้วยยาสหศาสตร์ และยาไดโคลฟีแนคไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในวันที่ 14 และ 28 ของการรักษา รวมทั้งการเกิดอาการข้างเคียงที่ไม่แตกต่างกันด้วย นอกจากนี้พบว่าในกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับยาไดโคลฟีแนค พบการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญของค่าความดันโลหิตทั้งค่า Systolic และ Diastolic แต่ไม่พบการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับยาสหศาสตร์⁴
- ยาแคปซูลสารสกัดสหศาสตร์มีฤทธิ์ต้านการอักเสบโดยการยับยั้งการหลั่งไนตริกออกไซด์โดยมีค่า $IC_{50} = 2.56 \pm 0.81$ ไมโครกรัม/มิลลิลิตร ในวันที่ 0 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างระยะเวลาต่าง ๆ กับวันที่ 0 พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) ในขณะที่ปริมาณสาร piperine มีค่าเท่ากับ 24.35 มิลลิกรัม/แคปซูล (243.5 มิลลิกรัม/กรัมสารสกัด) ในวันที่ 0 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปริมาณ piperine รายคู่ระหว่างระยะเวลาต่าง ๆ กับวันที่ 0 พบว่าปริมาณสาร piperine ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ⁵
- จากการวิจัยทางคลินิกในอาสาสมัครสุขภาพดี 24 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ เท่ากัน โดยกลุ่มแรกได้รับยาสหศาสตร์ (สกัดด้วยแอลกอฮอล์) ในขนาดรับประทาน 1 แคปซูล (300 มก.) ส่วนกลุ่มที่ 2 ได้รับยาในขนาดรับประทาน 2 แคปซูล (600 มก.) รับประทานวันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร ติดตามผลในวันที่ 14 และ 28 หลังได้รับยา และ 14 วันหลังจากหยุดยา อาจพบว่าอาสาสมัครมีอาการไม่สบายท้อง แต่อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง แต่ไม่พบการเปลี่ยนแปลงของผลการตรวจทางโลหิตวิทยา (ASR, ALT, ALP, BUN, Creatinine) อย่างมีนัยสำคัญ⁶

เอกสารอ้างอิง

1. ชุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร), คัมภีร์แพทย์ไทยโบราณ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมพิมพ์, 2505. หน้า 279.

2. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ หน้า 165-166.
4. ปรีชา หนูทิม และคณะ. การเปรียบเทียบประสิทธิผลของยาแคปซูลสหัสธารากับไดโคลฟีแนคในอาการปวดกล้ามเนื้อ. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 2554; 1:54-63
5. Pinsornsak P, Kanokkangsadat P, Itharat A. The Clinical Efficacy and Safety of the Sahastara Remedy versus Diclofenac in the Treatment of Osteoarthritis of the Knee: A Double-Blind, Randomized, and Controlled Trial. Evid Based Complement Alternat Med. 2015;2015:103046. doi: 10.1155/2015/103046. Epub 2015 Feb 15. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Sahastara+Remedy>
6. Kanokkangsadat P, Wanichsetakul P, Itharat A. The Stability of Sahastara Remedy Ethanol Extract Used for Application in Clinical Study. Thammasat Medical Journal, Vol. 18 No. 4 October – December 2018. P. 519-527. Available from: <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/tmj/article/view/162250/117031>
7. Kanokkangsadat P. The Clinical Safety and Pharmacokinetics of SAHASRTARA Remedy Ethanol Extract capsule in healthy volunteers (Clinical trial phase 1) [Disseration]. Thammasat University; 2017.

(4) ยาผสมโคคลาน ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาผสมโคคลาน ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 105 กรัม
1	โคคลาน	เถา	<i>Mallotus repandus</i> (Rottler) Müll. Arg.	Malloti Repandi Caulis	50 กรัม
2	ทองพันชั่ง	ส่วน เหนือดิน	<i>Rhinacanthus nasutus</i> (L.) Kurz	Rhinacanthi Nasuti Herba	25 กรัม
3	โตไม้รู้ลัม	ทั้งต้น	<i>Elephantopus scaber</i> L.	Elephantopi Scaberis Herba	15 กรัม
4	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	15 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่องบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563
เภสัชตำรับโรงพยาบาลกุดชุม จังหวัดยโสธร

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุไพรทุกชนิดมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสุมุไพรให้เล็กลงและมีขนาดสม่ำเสมอ
- 3) อบสุมุไพรทุกชนิดที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) ชั่งน้ำหนักสุมุไพรทุกชนิดตามสูตรยา
- 5) นำตัวยาทั้งหมดมาผสมรวมกัน และบดหยาบให้ชิ้นส่วนสุมุไพรมีขนาดสม่ำเสมอ
- 6) บรรจุสุมุไพรทั้งหมดที่บดแล้วในถุงผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย¹

7. วิธีใช้

7.1. วิธีการเตรียมยาต้ม

- นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรใส่ในหม้อต้ม
- เติมน้ำประมาณ 3 ลิตร นำไปเคี่ยวไฟกลาง ต้มให้เหลือน้ำประมาณ 1 ลิตร ยกออกจากเตา

7.2. วิธีกิน

รินเอาน้ำต้มครั้งละ 120-200 มิลลิลิตร วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่²

ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ 5-7 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาต้มกินทุกวัน

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โคคลาน	เถา	ไม่พบ
2	ทองพันชั่ง	ส่วนเหนือดิน	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักขณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัลส์ จำกัด; 2551. หน้า 532-536.
3	โตไม้รัฐล้ม	ทั้งต้น	ไม่พบ
4	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Vol.I p.479-487.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ตัวยาโพคานที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Mallotus repandus* (Willd.) Müll. Arg. วงศ์ Euphorbiaceae คือ “โคคลาน” ตามสูตรตำรับในประกาศบัญญัติยาหลักแห่งชาติ¹

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564 หน้า 306-307.

(5) ยาผสมโคคลาน ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาผสมโคคลาน ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 105 กรัม
1	โคคลาน	เถา	<i>Mallotus repandus</i> (Rottler) Müll. Arg.	Malloti Repandi Caulis	50 กรัม
2	ทองพันชั่ง	ส่วน เหนือดิน	<i>Rhinacanthus nasutus</i> (L.) Kurz	Rhinacanthi Nasuti Herba	25 กรัม
3	โตไม้รัฐล้ม	ทั้งต้น	<i>Elephantopus scaber</i> L.	Elephantopi Scaberis Herba	15 กรัม
4	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	15 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่องบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

เภสัชตำรับโรงพยาบาลกุดชุม จังหวัดยโสธร

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน

- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์
6. ข้อบ่งใช้
บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย¹
7. วิธีใช้
กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำต้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่) วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น
8. ข้อห้ามใช้
ไม่มี
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
ไม่มี
11. อาการไม่พึงประสงค์
ไม่มี
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
- 13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ
- 13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โคคลาน	เถา	ไม่พบ
2	ทองพันชั่ง	ส่วนเหนือดิน	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. หน้า 532-536.
3	โตไม้รูลัม	ทั้งต้น	ไม่พบ
4	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Vol.I p.479-487.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)
ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต
15. ข้อมูลเพิ่มเติม
ตัวยาโพคานที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Mallotus repandus* (Willd.) Müll. Arg. วงศ์ Euphorbiaceae คือ “โคคลาน” ตามสูตรตำรับในประกาศบัญญัติยาหลักแห่งชาติ^๑

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564 หน้า 306-307.

(6) ยาผสมโคคลาน ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาผสมโคคลาน ชนิดแคปซูล
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 105 กรัม
1	โคคลาน	เถา	<i>Mallotus repandus</i> (Rottler) Müll. Arg.	Malloti Repandi Caulis	50 กรัม
2	ทองพันชั่ง	ส่วน เหนือดิน	<i>Rhinacanthus nasutus</i> (L.) Kurz	Rhinacanthi Nasuti Herba	25 กรัม
3	โตไม้รัฐล้ม	ทั้งต้น	<i>Elephantopus scaber</i> L.	Elephantopi Scaberis Herba	15 กรัม
4	มะตูม	ผลอ่อน	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corrêa	Aegles Marmelotis Fructus	15 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่องบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

เภสัชตำรับโรงพยาบาลกุดชุม จังหวัดยโสธร

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน

- 6) บรรจุมงยาลงแคปซูล
6. ข้อบ่งใช้
บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย¹
7. วิธีใช้
กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น
8. ข้อห้ามใช้
ไม่มี
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
ไม่มี
11. อาการไม่พึงประสงค์
ไม่มี
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
- 13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ
- 13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โคคลาน	เถา	ไม่พบ
2	ทองพันชั่ง	ส่วนเหนือดิน	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. หน้า 532-536.
3	โตไม้รัฐล้ม	ทั้งต้น	ไม่พบ
4	มะตูม	ผลอ่อน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Vol.I p.479-487.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)
ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต
15. ข้อมูลเพิ่มเติม
ตัวยาโพคานที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Mallotus repandus* (Willd.) Müll. Arg. วงศ์ Euphorbiaceae คือ “โคคลาน” ตามสูตรตำรับในประกาศบัญญัติยาหลักแห่งชาติ^๑

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2564 หน้า 306-307.

(7) ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 70 กรัม
1	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	5 กรัม
2	การบูร	-	-	Camphora	5 กรัม
3	กุ่มน้ำ	เปลือก ต้น	<i>Crateva religiosa</i> G. Forst.	Cratevae Religiosae Cortex	5 กรัม
4	กุ่มบก	เปลือก ต้น	<i>Crateva adansonii</i> DC.	Cratevae Adansonii Cortex	5 กรัม
5	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	5 กรัม
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. “Khamin Oi”	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	5 กรัม
7	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	5 กรัม
8	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	5 กรัม
9	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	5 กรัม
10	ทองหลางใบมน	เปลือก ต้น	<i>Erythrina suberosa</i> Roxb.	Erythrinae Suberosae Cortex	5 กรัม
11	ผักเสี้ยนผี	ทั้งต้น	<i>Cleome viscosa</i> L.	Cleome Viscosae Herba	5 กรัม
12	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 70 กรัม
13	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. König) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	5 กรัม
14	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	5 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรร ยกเว้นการบูรและเกลือสินเธาว์ มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรร ยกเว้นการบูรและเกลือสินเธาว์ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูรและเกลือสินเธาว์ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ มือเท้าตึงหรือชา

7. วิธีใช้

กินครั้งละ 1 กรัม ละลายน้ำต้มสุกที่ยังอุ่นอยู่ ชงน้ำร้อน 120-200 มิลลิลิตร ต้มวันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน และเย็น

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ หญิงตั้งครรภ์ และเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี²

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไตเนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้²

11. อาการไม่พึงประสงค์

แสบร้อนยอดอก²

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
2	การบูร	-	U.S. Pharmacopeia 42 National Formulary 37 Vol.I p.698.
3	กุ่มน้ำ	เปลือกต้น	Thongmee P. Anti-inflammatory and antioxidant activities of Thai Traditional Remedy for stroke called Lom-Am-Ma-Pruek and its plant ingredients. [Thesis]. Thammasat University. Bangkok.2015.
4	กุ่มบก	เปลือกต้น	Thongmee P. Anti-inflammatory and antioxidant activities of Thai Traditional Remedy for stroke called Lom-Am-Ma-Pruek and its plant ingredients. [Thesis]. Thammasat University. Bangkok.2015.
5	เกลือสินเธาว์*	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.II p.4064-4066.
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
7	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of Alpinia galanga (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
8	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
9	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
10	ทองกลางใบมน	เปลือกต้น	ไม่พบ
11	ผักเสี้ยนผี	ทั้งต้น	Pillai LS, Nair BR. Pharmacognostical standardization and phytochemical studies in Cleome viscosa L.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			and Cleome burmanni W.&A (Cleomaceae). Journal of Pharmacy Research.2012;5(2):1231-1235.
12	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
13	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
14	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ตำรับนี้มีสูตรใกล้เคียงกับคัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 2 ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ โดยตำรับยานี้ ไม่มีตัวยามะกรูด น้ำมะงั่ว น้ำมะนาว

เอกสารอ้างอิง

1. ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร), คัมภีร์แพทย์ไทยโบราณ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2505. หน้า 259.
2. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ หน้า 55-56.

(8) ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ ชนิดแคปซูล**1. ชื่อยา ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ ชนิดแคปซูล****2. สูตรตำรับยา****2.1 ตัวยาสำคัญ**

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 70 กรัม
1	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	5 กรัม
2	การบูร	-	-	Camphora	5 กรัม
3	กุ่มน้ำ	เปลือก ต้น	<i>Crateva religiosa</i> G. Forst.	Cratevae Religiosae Cortex	5 กรัม
4	กุ่มบก	เปลือก ต้น	<i>Crateva adansonii</i> DC.	Cratevae Adansonii Cortex	5 กรัม
5	เกลือสินเธาว์*	-	-	Natrii Chloridum	5 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 70 กรัม
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. “Khamin Oi”	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	5 กรัม
7	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	5 กรัม
8	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	<i>Plumbago indica</i> L.	Plumbaginis Indicae Radix	5 กรัม
9	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	5 กรัม
10	ทองหลางใบมน	เปลือก ต้น	<i>Erythrina suberosa</i> Roxb.	Erythrinae Suberosae Cortex	5 กรัม
11	ผักเสี้ยนผี	ทั้งต้น	<i>Cleome viscosa</i> L.	Cleomes Viscosae Herba	5 กรัม
12	พริกไทยล่อน	เมล็ดจาก ผลสุก	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Semen	5 กรัม
13	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. Konig) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	5 กรัม
14	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	5 กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- นำตัวยาสมุนไพรรักษาอาการปวดและกล้ามเนื้อ มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- อบสมุนไพรรักษาอาการปวดและกล้ามเนื้อ ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง

- 3) นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งการบูรและเกลือสินเธาว์ ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
  - 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 80-100
  - 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
  - 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล
6. **ข้อบ่งใช้**
บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ มือเท้าตึงหรือชา
7. **วิธีใช้**
กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน และเย็น
8. **ข้อห้ามใช้**
ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ หญิงตั้งครรภ์ และเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี²
9. **คำเตือน**
ไม่มี
10. **ข้อควรระวัง**
ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับและไตเนื่องจาก อาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้²
11. **อาการไม่พึงประสงค์**
แสบร้อนยอดอก²
12. **การเก็บรักษา**
เก็บในที่แห้ง
13. **การควบคุมคุณภาพ**
- 13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่มี
  - 13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
2	การบูร	-	U.S. Pharmacopeia 42 National Formulary 37 Vol.I p.698.
3	กุ่มน้ำ	เปลือกต้น	Thongmee P. Anti-inflammatory and antioxidant activities of Thai Traditional Remedy for stroke called Lom-Am-Ma-Pruek and its plant ingredients. [Thesis]. Thammasat University. Bangkok.2015.
4	กุ่มบก	เปลือกต้น	Thongmee P. Anti-inflammatory and antioxidant activities of Thai Traditional Remedy for stroke

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			called Lom-Am-Ma-Pruek and its plant ingredients. [Thesis]. Thammasat University. Bangkok.2015.
5	เกลือสินเธาว์*	-	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38 Vol.II p.4064-4066.
6	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
7	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of Alpinia galanga (Linn.) Willd. Rhizome. Current Botany. 2010 Dec 21.
8	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.173-177.
9	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
10	ทองหลางใบมน	เปลือกต้น	ไม่พบ
11	ผักเสี้ยนผี	ทั้งต้น	Pillai LS, Nair BR. Pharmacognostical standardization and phytochemical studies in Cleome viscosa L. and Cleome burmanni W.&A (Cleomaceae). Journal of Pharmacy Research.2012;5(2):1231-1235.
12	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.598.
13	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
14	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ตำรับนี้มีสูตรใกล้เคียงกับคัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 2 ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ โดยตำรับยานี้ ไม่มีตัวยามะกรูด น้ำมันงั่ว น้ำมันาว

เอกสารอ้างอิง

1. ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร), คัมภีร์แพทย์ไทยโบราณ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์, 2505. หน้า 259.

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
- กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ หน้า 55-56.

(9) ยาชิรน์คศิจร ชนิดแคปซูล

- ชื่อยา ยาชิรน์คศิจร ชนิดแคปซูล
- สูตรตำรับยา
  - ตัวยาสําคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 120 กรัม
1	กระเทียม	ราก	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Radix	60 กรัม
2	ดีปลี	ช่อผลที่ โตเต็มที่	<i>Piper retrofractum</i> Vahl	Piperis Retrofracti Fructus	10 กรัม
3	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	10 กรัม
4	แฝกหอม	ราก	<i>Chrysopogon zizanioides</i> (L.) Roberty	Chrysopogonis Zizanioidis Radix	10 กรัม
5	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	10 กรัม
6	ว่านน้ำ	เหง้า	<i>Acorus calamus</i> L.	Acori Calami Rhizoma	10 กรัม
7	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	<i>Cyperus rotundus</i> L.	Cyperi Rotundi Cormus	10 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

- ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1
- วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี
- กรรมวิธีการผลิต
  - นำตัวยาสสมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
  - อบสมุนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
  - นำสมุนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด

- 4) นำผงยาร้อนผ่านแรงเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล
6. ข้อบ่งใช้
ขับลม แก้ลมอัมพาต ลมราทยักษิ์ และลมปัตฆาต¹
7. วิธีใช้
กินครั้งละ 1 กรัม วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้าและเย็น¹
8. ข้อห้ามใช้
ห้ามใช้ในผู้ที่มีไข้ เด็ก และหญิงตั้งครรภ์¹
9. คำเตือน
ไม่มี
10. ข้อควรระวัง
ไม่มี
11. อาการไม่พึงประสงค์
ไม่มี
12. การเก็บรักษา
เก็บในที่แห้ง
13. การควบคุมคุณภาพ
13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ
13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระเทียม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
2	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.111-120.
3	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	แฝกหอม	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
5	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
6	ว่านน้ำ	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.759-766.
7	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)
ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล
15. ข้อมูลเพิ่มเติม
ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558, (2559, 12 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 7 ง, หน้า 1-3.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 58.

(10) ยาทาพระเส้น ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาทาพระเส้น ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 43 กรัม
1	มะคำไก่	ใบ	<i>Putranjiva roxburghii</i> Wall.	Putranjivae Roxburghii Folium	16 กรัม
2	ขี้เหล็ก	ใบ	<i>Senna siamea</i> (Lam.) H. S. Irwin & Barneby	Sennae Siameae Folium	4 กรัม
3	ตองแตก	ใบ	<i>Baliospermum solanifolium</i> (Burm.) Suresh	Baliospermi Solanifolii Folium	4 กรัม
4	ตะไคร้หอม	เหง้าและ ก้านใบ	<i>Cymbopogon nardus</i> (L.) Rendle	Cymbopogonis Nardi Rhizoma et Folium Laminae	4 กรัม
5	มะขาม	ใบ	<i>Tamarindus indica</i> L.	Tamarindi Indicae Folium	4 กรัม
6	เลี่ยน	ใบ	<i>Melia azedarach</i> L.	Meliae Azedarach Folium	4 กรัม
7	กระชาย	รากและ เหง้า	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	Boesenbergiae Rotundae Radix et Rhizoma	1 กรัม
8	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	1 กรัม
9	ข่า	เหง้า	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Alpiniae Galangae Rhizoma	1 กรัม
10	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	1 กรัม

10. ข้อควรระวัง

- 1) การใช้ยานี้พอกเป็นเวลานานเกิน 1 ชั่วโมง อาจทำให้ผิวหนังบริเวณที่พอกลอกเป็นขุยได้ แต่ไม่ทำให้เกิดอันตราย
- 2) ห้ามทาหรือพอกบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผลหรือมีแผลเปิด

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	มะคำไก่	ใบ	Badole MR. Dighe W. Microscopical and physicochemical investigations of the leaves of Putranjiva Roxburghii Wall. IJPSR.2012;3(8):2599-2602.
2	ขี้เหล็ก	ใบ	Esievo KB, Fatokun O, Ibrahim JA, Kunle OF. Pharmacognostic Studies of the Leaf of Senna siamea (lam.) Irwin & Barneby Family: Caesalpinaceae. EJMP 2016;16(2):1-7.
3	ตองแตก	ใบ	Vittaya L, Khongsai S, Ui-Eng J, Leesakul N. Phytochemical screening, phenolic content and free radical scavenging activity of <i>Baliospermum solanifolium</i> (Burm.) Suresh stem and leaf extracts. Thai Journal Of Botany 2019; 9(1): 91-105.
4	ตะไคร้หอม	เหง้าและ ก้านใบ	Nitangsam N. Monographs of Cymbopogon nardus (L.) Rendle and Citronella Oil. [Thesis]. Prince of Songkla University. Songkla.2012.
5	มะขาม	ใบ	Specification of Thai Medicinal Plants Vol.I p.89-92.
6	เลี่ยน	ใบ	ไม่พบ
7	กระชาย	รากและเหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
8	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
9	ข่า	เหง้า	Akhtar P, Ali M, Sharma MP, Farooqi H, Mir SR, Yusuf M, Khan HN. Development of quality standards of

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
			<i>Alpinia galanga</i> (Linn.) Willd. Rhizome.Current Botany. 2010 Dec 21.
10	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
11	มหาหิงค์	ยาง	ไม่พบ
12	ยาดำ	ยางจากใบ	U.S. Pharmacopoeia 43 National Formulary 38. Vol.I p.140-141.
13	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

- การใช้ยาดานี้ฟอกเข้าเป็นเวลานานเกิน 1 ชั่วโมง อาจทำให้ผิวหนังบริเวณที่ฟอกลอกเป็นขุยได้ แต่ไม่ทำให้เกิดอันตรายแต่อย่างใด
- น้ำส้มสายชู ที่ใช้เป็นกระสายยานั้น ควรเป็นน้ำส้มสายชูที่ได้จากการหมักตามธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. ชุดตำราภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ฉบับอนุรักษ์ คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์ ฉบับโบราณ (ตำราไอศภพระนารายณ์). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2555. หน้า 166.
2. ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558, (2559, 12 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 7 ง, หน้า 1-3.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ หน้า 124-125.

7. กลุ่มยาสำหรับเด็ก

(1) ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 80 กรัม
1	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	40 กรัม
2	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	2 กรัม
3	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	2 กรัม
4	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
5	โกฐ จุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	2 กรัม
6	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	2 กรัม
7	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
8	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	2 กรัม
9	จันทน์แดง หรือ ลักจัน	แก่น (จันทน์ แดง)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 80 กรัม
		หรือ แก่นที่มี มีราลง (ล็กจั่น)	<i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Cochinchinensis Lignum	
10	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	2 กรัม
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	2 กรัม
12	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	2 กรัม
13	เทียน ข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill	Foeniculi Dulcis Fructus	2 กรัม
14	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	2 กรัม
15	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	2 กรัม
16	เทียน ตาดักแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	2 กรัม
17	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	2 กรัม
18	บุนนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	2 กรัม
19	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	2 กรัม
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	2 กรัม
21	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	2 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 2 พ.ศ. 2504

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรมัธยฐาน 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรมัธยฐานที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ถอนพิษตานซางสำหรับเด็ก ซึ่งมีอาการ ปวดท้อง ท้องอืดท้องเฟ้อ ถ่ายเหลวกะปริบะปรอย เบื่ออาหาร เป็นต้น

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 1-5 ขวบ กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม - 1 กรัม ละลายน้ำกระสายยาทุก 3-4 ชั่วโมง¹
กระสายยาที่ใช้ น้ำดอกไม้เทศ (rose water) หรือน้ำส้มสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่)¹⁻²

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในเด็กที่มีไข้

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้²
- 3) หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	เปราะหอม	แห้ง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
2	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
3	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
5	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
6	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
7	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
8	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
9	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี รากลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
10	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
12	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
13	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
14	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
15	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
16	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
17	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
18	บุนนาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
19	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
21	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 48.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 102-103.

(2) ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดแคปซูล

1. ชื่อยา ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดแคปซูล

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวอย่างสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 80 กรัม
1	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	40 กรัม
2	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia</i> <i>vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	2 กรัม
3	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	2 กรัม
4	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
5	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	2 กรัม
6	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 80 กรัม
7	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
8	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	2 กรัม
9	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	2 กรัม
10	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	2 กรัม
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	2 กรัม
12	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	2 กรัม
13	เทียนข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill	Foeniculi Dulcis Fructus	2 กรัม
14	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	2 กรัม
15	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	2 กรัม
16	เทียนตาตั๊กแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	2 กรัม
17	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	2 กรัม
18	บุณฑาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	2 กรัม
19	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	2 กรัม
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 80 กรัม
21	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	2 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทยไทยแผนโบราณ เล่ม 2 พ.ศ. 2504

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมุนไพรรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 80-100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงแคปซูล

6. ข้อบ่งใช้

ถอนพิษตานซางสำหรับเด็ก ซึ่งมีอาการ ปวดท้อง ท้องอืดท้องเฟ้อ ถ่ายเหลวกะปริบกะปรอย เบื่ออาหาร เป็นต้น

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 1 กรัม ทุก 3-4 ชั่วโมง¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในเด็กที่มีไข้

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹
- 3) หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: Thai Herbal Preparation Pharmacopoeia 2022

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
2	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375.
3	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
5	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
6	โกฐเชียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
7	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
8	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
9	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
10	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
12	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.
13	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
14	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
15	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
16	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
17	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
18	บุณฑาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
19	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
21	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 48.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 102-103.

(3) ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดเม็ด

1. ชื่อยา ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดเม็ด

2. สูตรตำรับยา

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 80 กรัม
1	เปราะหอม	เหง้า	<i>Kaempferia galanga</i> L.	Kaempferiae Galangae Rhizoma	40 กรัม
2	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	Wurfbainiae Testaceae Fructus หรือ Wurfbainiae Verae Fructus	2 กรัม
3	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	Syzygii Aromatici Flos	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 80 กรัม
				หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Caryophylli Flos	
4	โกฐเขมา	เหง้า	<i>Atractylodes lancea</i> (Thunb.) DC.	Atractylodis Lanceae Rhizoma	2 กรัม
5	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือ ดิน	<i>Artemisia annua</i> L.	Artemisiae Annuae Herba	2 กรัม
6	โกฐเชียง	รากแขนง	<i>Angelica sinensis</i> (Oliv.) Diels	Angelicae Sinensis Radix Lateralis	2 กรัม
7	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	2 กรัม
8	โกฐหัวบัว	เหง้า	<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong	Chuanxiong Rhizoma	2 กรัม
9	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่น ที่มีราลง (ลักจั่น)	<i>Pterocarpus santalinus</i> L. f. หรือ <i>Dracaena</i> <i>cochinchinensis</i> (Lour.) S. C. Chen	Pterocarpi Santalini Ligum หรือ Dracaenae Cochinchinensis Lignum	2 กรัม
10	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	2 กรัม
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	2 กรัม
12	เทียนขาว	ผล	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Cumini Cymini Fructus	2 กรัม
13	เทียนข้าวเปลือก	ผล	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill	Foeniculi Dulcis Fructus	2 กรัม
14	เทียนดำ	เมล็ด	<i>Nigella sativa</i> L.	Nigellae Sativae Semen	2 กรัม
15	เทียนแดง	เมล็ด	<i>Lepidium sativum</i> L.	Lepidii Sativi Semen	2 กรัม
16	เทียนตาตั๊กแตน	ผล	<i>Anethum graveolens</i> L.	Anethi Graveolens Fructus	2 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 80 กรัม
17	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	Nelumbinis Stamen	2 กรัม
18	บุนนาค	ดอก	<i>Mesua ferrea</i> L.	Mesuae Ferreae Flos	2 กรัม
19	พิกุล	ดอก	<i>Mimusops elengi</i> L.	Mimusopsis Elengi Flos	2 กรัม
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	2 กรัม
21	สารภี	ดอก	<i>Mammea siamensis</i> T. Anderson	Mammeae Siamensis Flos	2 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

- Lactose
- Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30)
- 95% Ethanol
- Talcum
- Magnesium stearate

3. ที่มาของตำรับยา

คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม 2 พ.ศ. 2504

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

สูตรแม่บท ยาประสะเปราะใหญ่ ชนิดเม็ด ความแรง 250 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ	ปริมาณ
ผงยาประสะเปราะใหญ่	250 มิลลิกรัม
Lactose	250-500 มิลลิกรัม
Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) in 95% ethanol	3-5 %w/w
Talcum	3 %w/w
Magnesium stearate	1 %w/w

5.1 การเตรียม Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) solution ความเข้มข้นร้อยละ 15 ในเอธานอล โดยน้ำหนัก

- 1) ชั่งน้ำหนักของ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) และ 95% Ethanol ตามสัดส่วนของความเข้มข้นร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก
- 2) นำ Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) มาละลายใน 95% Ethanol คนจนละลาย จะได้สารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ความเข้มข้นร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก

5.2 การเตรียมยาเม็ด

- 1) นำตัวยาสมุนไพรมุขนิติ มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรมุขนิติ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรมุขนิติที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งน้ำประสานทองและพิมเสน และส่วนประกอบ ชั่งน้ำหนักตามปริมาณที่ต้องการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสูตรแม่บด
- 4) นำสมุนไพรมุขนิติที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งน้ำประสานทองและพิมเสนมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด ร่อนผ่านแร้งเบอร์ 80 ผสมจนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 5) นำ Lactose, Talcum, และ Magnesium stearate ร่อนผ่านแร้งเบอร์ 80 นำผงยาร่อนผ่านแร้งเบอร์ 80-100
- 6) ชั่งผงยา ผสมกับ Lactose จนได้ผงยาที่สม่ำเสมอ
- 7) นำสารละลาย Polyvinylpyrrolidone (PVP K-30) ที่เตรียมไว้ (ตามข้อ 5.1) ปริมาณร้อยละ 3-5 โดยน้ำหนัก มาผสมกับผงยาในข้อ 6 ที่ละน้อยจนได้ลักษณะผงยาที่มีความเปียกพอเหมาะ (damp mass)
- 8) นำส่วนผสมในข้อ 7 มาผ่านแร้งเบอร์ 14 จนได้แกรนูล แล้วนำไปทำให้แห้งที่อุณหภูมิห้อง หรืออบที่อุณหภูมิ 40-50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 12 ชั่วโมง จนแห้งแล้ว ผ่านแร้งเบอร์ 18
- 9) นำแกรนูลในข้อ 8 ผสมกับ Talcum ปริมาณร้อยละ 3 โดยน้ำหนัก และ Magnesium stearate ปริมาณร้อยละ 1 โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันเป็นเวลานาน 1-5 นาที จนได้ส่วนผสมที่สม่ำเสมอ
- 10) นำตัวยาไปตอกด้วยเครื่องตอกยาเม็ด

6. ข้อบ่งใช้

ถอนพิษตานซางสำหรับเด็ก ซึ่งมีอาการ ปวดท้อง ท้องอืดท้องเฟ้อ ถ่ายเหลวกะปริบะปรอย เบื่ออาหาร เป็นต้น

7. วิธีใช้

เด็ก อายุ 6-12 ปี กินครั้งละ 4 เม็ด ทุก 3-4 ชั่วโมง¹

8. ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในเด็กที่มีไข้

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ควรระวังการกินร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelet)¹
- 2) ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹
- 3) หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	เปราะหอม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
2	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
3	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	โกฐเขมา	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.299-306.
5	โกฐจุฬาลัมพา	ส่วนเหนือดิน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.270-282.
6	โกฐเขียง	รากแขนง	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.262-269.
7	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
8	โกฐหัวบัว	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.283-290.
9	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มี ราลง ลักจั่น)	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.69-79. (จันทน์แดง) หรือ Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.376-385. (ลักจั่น)
10	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
11	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
12	เทียนขาว	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.695-701.

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
13	เทียนข้าวเปลือก	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.702-710.
14	เทียนดำ	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.688-694.
15	เทียนแดง	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.680-687.
16	เทียนตาดักแตน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.736-743.
17	บัวหลวง	เกสรเพศผู้	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.21-28.
18	บุรณาค	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.42-50.
19	พิกุล	ดอก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.551-559.
20	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
21	สารภี	ดอก	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. p.341-344.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2563 (2563, 29 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง. หน้า 3 (ภาคผนวก 4 บัญชียาจากสมุนไพร).
2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556. (2556, 14 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 48.
3. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 102-103.

(4) ยาแก้ตานขาง ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาแก้ตานขาง ชนิดผง
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	กระเทียม	หัว	<i>Allium sativum</i> L.	Allii Sativi Bulbus	140 กรัม 10 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 140 กรัม
2	กะทือ	เหง้า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Roscoe ex Sm.	Zingiberis Zerumbeti Rhizoma	10 กรัม
3	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	<i>Curcuma</i> sp. “Khamin Oi”	Curcumae Khamin Oi Rhizoma	10 กรัม
4	ขอบชะนางขาว	ใบ	<i>Pouzolzia zeylanica</i> (L.) Benn.	Pouzolziae Zeylanicae Folium	10 กรัม
5	ขอบชะนางแดง	ใบ	<i>Gonostegia pentandra</i> (Roxb.) Miq.	Gonostegiae Pentandrae Folium	10 กรัม
6	ขิงแห้ง	เหง้า	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zingiberis Officinalis Rhizoma Preparata หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Zingiberis Rhizoma Preparata	10 กรัม
7	ขี้กาแดง	ใบ	<i>Trichosanthes</i> <i>tricuspidata</i> Lour.	Trichosanthis Tricuspidatae Folium	10 กรัม
8	ชุมเห็ด	ใบ	<i>Senna tora</i> (L.) Roxb.	Sennae Torae Folium	10 กรัม
9	ตานหม่อน	ใบ	<i>Tarlmounia elliptica</i> (DC.) H. Rob., S. C. Keeley, Skvaria & R. Chan	Tarlmouniae Ellipticum Folium	10 กรัม
10	น้ำเต้า	ใบ	<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	Lagenariae Sicerariae Folium	10 กรัม
11	พริกไทย	ผลแก่	<i>Piper nigrum</i> L.	Piperis Nigri Fructus	10 กรัม
12	ไพล	เหง้า	<i>Zingiber montanum</i> (J. König) Link ex A. Dietr.	Zingiberis Montani Rhizoma	10 กรัม
13	ระงับ	ใบ	<i>Breynia glauca</i> Craib	Breyniae Glaucae Folium	10 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 140 กรัม
14	หอมแดง	หัว	<i>Eleutherine bulbosa</i> (Mill.) Urb.	Eleutherinae Bulbosae Bulbus	10 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชการที่ 5 เล่ม 1

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสมุนไพรมนไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสมุนไพรมนไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้อาการท้องเสีย ถ่ายเป็นมูกเลือด อันเนื่องจากซางฝ้าย และตานซาง

7. วิธีใช้¹

เด็ก แรกเกิด-6 เดือน กินครั้งละ 100 มิลลิกรัม
อายุ 6 เดือน-1 ปี กินครั้งละ 200 มิลลิกรัม
อายุ 1-3 ปี กินครั้งละ 300 มิลลิกรัม
อายุ 3-6 ปี กินครั้งละ 400 มิลลิกรัม
วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้าและเย็น

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

- 1) ห้ามใช้ในเด็กที่มีไข้
- 2) หากใช้ยาเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระเทียม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.350-356.
2	กระเทียม	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.357-364.
3	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.201-209.
4	ขอบชะนางขาว	ใบ	Sarkar B, Raihan SA, Sultana N. Phytochemical and Biological Activity Studies on <i>Pouzolzia Zeylanica</i> (Linn.) Benn. National University Journal of Science. 2014;1(1):51-8.
5	ขอบชะนางแดง	ใบ	ไม่พบ
6	ชิงแห้ง	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.210-217.
7	ขี้กาแดง	ใบ	ไม่พบ
8	ชุมเห็ด	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.90-97.
9	ตานหม่อน	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.661-668.
10	น้ำเต้า	ใบ	ไม่พบ
11	พริกไทย	ผลแก่	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.589-597.
12	ไพล	เหง้า	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.560-567.
13	ระงับ	ใบ	ไม่พบ
14	หอมแดง	หัว	Bianchi C, Ceriotti G. Chemical and pharmacological investigations of constituents of <i>Eleutherine bulbosa</i> (Miller) Urb. (Iridaceae) . Journal of pharmaceutical sciences. 1975 Aug 1;64(8):1305-8.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ขายเฉพาะสถานที่ที่มีใบอนุญาต

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 19-20.
2. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2542.

(5) ยาตรีหอม ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาตรีหอม ชนิดผง
2. สูตรตำรับ
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา
1	โกฐน้ำเต้า	รากและเหง้า	<i>Rheum palmatum</i> L. หรือ <i>Rheum officinale</i> Baill. หรือ <i>Rheum tanguticum</i> (Maxim. ex Regel) Balf.	Rhei Palmati Radix et Rhizoma หรือ Rhei Officinalis Radix et Rhizoma หรือ Rhei Tangutici Radix et Rhizoma หรืออีกชื่อหนึ่งว่า Rhei Radix et Rhizoma	22 กรัม
2	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	22 กรัม
3	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	4 กรัม
4	ลูกชีลา	ผล	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Coriandri Sativi Fructus	4 กรัม
5	สมอเทศ	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium Importa	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 63 กรัม
6	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	4 กรัม
7	โกฐสอ	ราก	<i>Angelica dahurica</i> (Hoffm.) Benth. & Hook. f. ex Franch. & Sav.	Angelicae Dahuricae Radix	1 กรัม
8	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Glycyrrhizae Glabrae Radix et Rhizoma	1 กรัม
9	ลูกชืด	เมล็ด	<i>Trigonella foenum- graecum</i> L.	Trigonellae Semen	1 กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3 ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับนี้ใกล้เคียงกับ ตำราเวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม 1 พระยาพิศมูประสาทเวช ร.ศ. 127
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556

4 วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การคั่วลูกชืด: นำตัวยาไปคั่ว จึงนำไปใช้ปรุงยา

5 กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมไพร มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมไพรที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมไพรที่อบแห้งแล้ว ชั่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมาผสมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่อนเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6 ข้อบ่งใช้

แก้เด็กท้องผูก ระบายพิษไข้

7 วิธีใช้

เด็กอายุ 6-12 เดือน กินครั้งละ 500 มิลลิกรัม – 1 กรัม ละลายน้ำสุก (ควรใช้ขณะยังอุ่นอยู่)
ก่อนอาหารเช้า

8 ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9 คำเตือน

ไม่มี

10 ข้อควรระวัง

ไม่มี

11 อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12 การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13 การควบคุมคุณภาพ

1.3.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	โกฐน้ำเต้า	รากและ เหง้า	นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, นางลักษณ เรืองวิเศษ. คุณภาพ เครื่องยาไทยจากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551. P.102-110.
2	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
3	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
4	ลูกขี้ลา	ผล	Ayurvedic Pharmacopoeia of India 1986 Vol. I p.41-42.
5	สมอเทศ	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของ <i>Terminalia chebula</i> Retz. ใน Taiwan Herbal Pharmacopoeia 2 nd 2016 p.60-61.
6	สมอพิเภก	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมโนกราฟของสมอพิเภกใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642.
7	โกฐสอ	ราก	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.324-331.
8	ชะเอมเทศ	รากและ เหง้า	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.222-224.
9	ลูกช้ด	เมล็ด	International Pharmacopoeia 2007 Vol.3 p.338-348.

14 ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขายทั่วไป

15 ข้อมูลเพิ่มเติม

- โดยปกติโกฎิน้ำเต้าที่ใช้ตามตำรายาแผนไทยผ่านกระบวนการนี้แล้ว
- สูตรตำรับยาตรีหอมตามประกาศยาสามัญประจำบ้าน พ.ศ. 2537 มีตัวยา “น้ำประสานทองสะอาดและไคร้เครือ” เป็นส่วนประกอบ ซึ่งน้ำประสานทองสะอาดได้ตัดออกจากสูตรตำรับตามประกาศยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2542 ส่วน “ไคร้เครือ” ได้ตัดออกจากสูตรตำรับเนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าไคร้เครือที่ใช้และมีการจำหน่ายในท้องตลาดเป็นพืชในสกุล *Aristolochia* ซึ่งพืชในสกุล *Aristolochia* มีรายงานพบว่าก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต (nephrotoxicity) และเมื่อ พ.ศ. 2545 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้พืชสกุล *Aristolochia* เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 41.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 59-60.

(6) ยาแสงหมึก ชนิดผง

1. ชื่อยา ยาแสงหมึก ชนิดผง
2. สูตรตำรับ

2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละตินของเครื่องยา	น้ำหนักยา 45 กรัม
1	กระวาน	ผล	<i>Wurfbainia testacea</i> (Ridl.) Skornick. & A. D. Poulsen หรือ <i>Wurfbainia vera</i> (Blackw.) Skornick. & A. D. Poulsen	<i>Wurfbainiae Testaceae Fructus</i> หรือ <i>Wurfbainiae Verae Fructus</i>	4 กรัม
2	กะเพรา	ใบ	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	<i>Ocimi Tenuiflori Folium</i>	4 กรัม
3	กานพลู	ดอกตูม ก่อนบาน	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L. M. Perry	<i>Syzygii Aromatici Flos</i> หรืออีกชื่อหนึ่งว่า <i>Caryophylli Flos</i>	4 กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 45 กรัม
4	จันทน์ชะมด	แก่น	<i>Mansonia gagei</i> J. R. Drumm.	Mansoniae Gagei Lignum	4 กรัม
5	จันทน์เทศ	แก่น	<i>Santalum album</i> L.	Santali Albi Lignum	4 กรัม
6	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้ม เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Arillus	4 กรัม
7	พิมเสนต้น	ใบ	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth.	Pogostemonis Cablinis Folium	4 กรัม
8	ลูกจันทน์	เมล็ด	<i>Myristica fragrans</i> Houtt.	Myristicae Fragrantis Semen	4 กรัม
9	สันพร้าวหอม	ใบ	<i>Eupatorium fortunei</i> Turcz.	Eupatorii Fortunei Folium	4 กรัม
10	หมึกหอม	-	-	Prepared Chinese Ink	4 กรัม
11	หอม	หัว	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Allii Ascalonici Bulbus	4 กรัม
12	พิมเสน	-	-	Borneolum	1 กรัม

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

- 1) สูตรตำรับนี้ใกล้เคียงกับที่พบในคัมภีร์แพทย์แผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม 2
- 2) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

ไม่มี

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสุมุนไพรมาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) อบสุมุนไพรรยกเว้นหมึกหอม ที่อุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 3) นำสุมุนไพรรที่อบแห้งแล้ว รวมทั้งหมึกหอม ซึ่งน้ำหนักตามสูตรยา แล้วนำมารวมกัน จากนั้นบดให้ละเอียด
- 4) นำผงยาร้อนผ่านร่งเบอร์ 100
- 5) ผสมผงยาให้เข้ากัน
- 6) บรรจุผงยาลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

แก้ตัวร้อน แก้ท้องขึ้น ปวดท้อง แก้ไอ ขับเสมหะ แก้แผลในปาก แก้ละออง

7. วิธีใช้

กรณีแก้ตัวร้อน

ใช้กวาดคอ วันละ 1 ครั้ง หลังจากนั้นรับประทานทุก 3 ชั่วโมง

เด็กอายุ 1-6 เดือน กินครั้งละ 400 มิลลิกรัม ละลายน้ำดอกไม้เทศ

เด็กอายุ 7-12 เดือน กินครั้งละ 600 มิลลิกรัม ละลายน้ำดอกไม้เทศ

กรณีแก้ท้องขึ้น ปวดท้อง

ใช้กวาดคอ วันละ 1 ครั้ง หลังจากนั้นรับประทานทุก 3 ชั่วโมง

เด็กอายุ 1-6 เดือน กินครั้งละ 400 มิลลิกรัม ละลายน้ำใบกะเพราต้ม

เด็กอายุ 7-12 เดือน กินครั้งละ 600 มิลลิกรัม ละลายน้ำใบกะเพราต้ม

กรณีแก้ไอ ขับเสมหะ

ใช้กวาดคอ วันละ 1 ครั้ง ละลายน้ำลูกมะแว้งเครือหรือลูกมะแว้งต้นกวาดคอ หลังจากนั้นรับประทานทุก 3 ชั่วโมง

เด็กอายุ 1-6 เดือน กินครั้งละ 400 มิลลิกรัม

เด็กอายุ 7-12 เดือน กินครั้งละ 600 มิลลิกรัม

กรณีแก้แผลในปาก แก้ละออง

ใช้ทาในปาก วันละ 1 ครั้ง ละลายน้ำลูกเบญจกานีฝนทาในปาก

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

เก็บในที่แห้ง

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับ: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	กระวาน	ผล	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.365-375. (<i>Wurfbainia testacea</i>)
2	กะเพรา	ใบ	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.169-176.
3	กานพลู	ดอกตูมก่อน บาน	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 Supplement 2022
4	จันทน์ชะมด	แก่น	ไม่พบ
5	จันทน์เทศ	แก่น	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.80-89.
6	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.121-129.
7	พิมเสนต้น	ใบ	ไม่พบ
8	ลูกจันทน์	เมล็ด	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.386-394.
9	สันปรั้าหอม	ใบ	ไม่พบ
10	หมึกหอม	-	ไม่พบ
11	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152.
12	พิมเสน	-	Pharmacopoeia of The People's Republic of China 2015 Vol.I p.76-77.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชายทั่วไป

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ในกระบวนการปรุงยา จะมีขั้นตอนการเตรียมเครื่องยาหมึกหอมให้นิ่มก่อนที่จะนำไปใช้ เช่น ปั่นน้ำมะนาวใส่หมึกหอม ทิ้งไว้จนหมึกหอมนิ่ม หรือนำหมึกหอมไปแช่น้ำพอเปียก แล้วนำไปย่างไฟพอแห้ง แล้วจึงค่อยนำตัวยาหมึกหอมดังกล่าวไปปรุงยาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ พ.ศ. 2556 (2556, 14 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 21 ง. หน้า 39.
2. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561 หน้า 158-159.

(7) ยาถ่ายพยาธิพรหมกิจ ชนิดยาต้ม

1. ชื่อยา ยาถ่ายพยาธิพรหมกิจ ชนิดยาต้ม
2. สูตรตำรับยา
  - 2.1 ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	ชื่อวิทยาศาสตร์ ของพืชที่ให้เครื่องยา	ชื่อละติน ของเครื่องยา	น้ำหนักยา 135 กรัม
1	ราชพฤกษ์	เนื้อใน ฝัก	<i>Cassia javanica</i> L.	Cassiae Javanicae Pulpa	67.5 กรัม
2	ซีกาขาว	ราก	<i>Gymnopetalum scabrum</i> Lour.	Gymnopetalum Scabri Radix	7.5 กรัม
3	ซีกาแดง	ราก	<i>Trichosanthes tricuspidata</i> Lour.	Trichosanthis Tricuspidatae Radix	7.5 กรัม
4	ตองแตก	ราก	<i>Baliospermum solanifolium</i> (Burm.) Suresh	Baliospermi Solanifolii Radix	7.5 กรัม*
5	มะขาม	ใบ	<i>Tamarindus indica</i> L.	Tamarindi Indicae Folium	7.5 กรัม
6	มะขามป้อม	เนื้อผล	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Phyllanthi Emblicae Pericarpium	7.5 กรัม
7	ส้มป่อย	ใบ	<i>Senegalia rugata</i> (Lam.) Britton & Rose	Senegaliae Rugatae Folium	7.5 กรัม
8	สมอไทย	เนื้อผล	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	Terminaliae Chebulae Pericarpium	7.5 กรัม
9	หอม	หัว	<i>Allium ascalonicum</i> L.	Allii Ascalonici Bulbus	7.5 กรัม
10	สมอพิเภก	เนื้อผล	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Terminaliae Belliricae Pericarpium	7.5 กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรงยาตามข้อ 4 แล้ว

2.2 ส่วนประกอบ

ไม่มี

3. ที่มาของตำรับยา

ศิลาจารึกตำรายาวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์)

4. วิธีการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

การคั่วทองแตก : นำทองแตกไปคั่ว แล้วจึงนำไปใช้ปรุงยาได้ หรือ หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ คูกเคล้าด้วยสุราให้ชุ่ม แล้วตั้งไฟคั่วให้แห้ง แล้วจึงนำไปใช้ปรุงยา¹

5. กรรมวิธีการผลิต

- 1) นำตัวยาสมนไพรทุกชนิด มาทำความสะอาดตามความเหมาะสม
- 2) ย่อยขนาดของสมุนไพรมีขนาดเล็กลง
- 3) อบสมุนไพรมีอุณหภูมิ 50-55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 4-6 ชั่วโมง หรือจนแห้ง
- 4) นำสมุนไพรมีอบจนแห้งแล้ว มาบดหยาบให้ชิ้นส่วนสมุนไพรมีขนาดสม่ำเสมอ
- 5) ชั่งน้ำหนักสมุนไพรมีตามสูตรยา
- 6) บรรจุสมุนไพรมีลงในผ้าขาวบาง จากนั้นนำไปบรรจุลงบรรจุภัณฑ์

6. ข้อบ่งใช้

ถ่ายพยาธิ ตานโจร¹

7. วิธีใช้

7.1 วิธีการเตรียมยาต้ม

1. นำถุงผ้าขาวบางที่บรรจุสมุนไพรมีใส่ในหม้อต้ม
2. เติมน้ำพอท่วม (โดยใช้มือกดบนยาเบา ๆ ให้ตัวยาจมอยู่ใต้น้ำ และให้น้ำท่วมหลังมือ) นำไปตั้งบนเตา ต้มจนเดือด แล้วหรี่ไฟลง ต้มต่ออีก 10-15 นาที แล้วยกลงจากเตา

7.2 วิธีกิน

เด็ก อายุ 5-12 ปี รินเอาน้ำดื่มครั้งละ 2-4 ช้อนโต๊ะ (30-60 มิลลิลิตร) ตามกำลังธาตุหนักเบา วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า และเย็น โดยควรดื่มขณะยังอุ่นอยู่¹
ยา 1 ห่อ ใช้ติดต่อกันได้ 5-7 วัน โดยเติมน้ำ แล้วนำมาต้มทุกวัน¹

8. ข้อห้ามใช้

ไม่มี

9. คำเตือน

ไม่มี

10. ข้อควรระวัง

ไม่มี

11. อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มี

12. การเก็บรักษา

ไม่มี

13. การควบคุมคุณภาพ

13.1 การควบคุมคุณภาพตำรับยา: ไม่พบ

13.2 การควบคุมคุณภาพเครื่องยา

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	การควบคุมคุณภาพ
1	ราชพฤกษ์	เนื้อในฝัก	ไม่พบ
2	ขี้กาขาว	ราก	ไม่พบ
3	ขี้กาแดง	ราก	ไม่พบ
4	ตองแตก	ราก	Vittaya L, Khongsai S, Ui- Eng J, Leesakul N. Phytochemical screening, phenolic content and free radical scavenging activity of <i>Baliospermum solanifolium</i> (Burm.) Suresh stem and leaf extracts. Thai Journal Of Botany 2019; 9(1): 91-105.
5	มะขาม	ใบ	Specification of Thai Medicinal Plants Vol.I p.89-92.
6	มะขามป้อม	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของมะขามป้อมใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.426-433.
7	ส้มป่อย	ใบ	Poomanee W, Chaiyana W, Intasai N, Leelapornpisid P. Biological activities and characterization of the pod extracts from Sompoi (<i>Acacia concinna</i> Linn) grown in Northern Thailand. Int J Pharm Pharm Sci, 2015;7(5): 237-241.
8	สมอไทย	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอไทยใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.643-652.
9	หอม	หัว	Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.144-152.
10	สมอพิเภก	เนื้อผล	เทียบเคียงกับมอโนกราฟของสมอพิเภกใน Thai Herbal Pharmacopoeia 2021 p.634-642.

14. ประเภทยา (ช่องทางการจำหน่าย)

ใช้เฉพาะในสถานพยาบาล

15. ข้อมูลเพิ่มเติม

ไม่มี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2561. หน้า 65.
2. ประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ พ.ศ. 2558, (2558, 30 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 317 ง.

รายชื่อคณะกรรมการอำนวยการ
และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง

คำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
ที่ ๒๓๗๕ /๒๕๖๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงเพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียน
ตำรับยาแผนไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ

โดยเป็นการสมควรให้ปรับปรุงคำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ ๖๓๖/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำข้อมูลรายการมาตรฐาน ประกอบการอนุญาตทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งมีกรรมการ โอนย้ายหน่วยงานและให้ชื่อคณะกรรมการแต่ละชุดสอดคล้องกับภารกิจตามหน้าที่และอำนาจที่ได้รับมอบหมาย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้ออกคำสั่งดังนี้

ข้อ ๑ แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงเพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนตำรับยาแผนไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ โดยมีองค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

๑.๑ องค์ประกอบ

๑) อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ที่ปรึกษา
๒) เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา	ที่ปรึกษา
๓) รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ได้รับมอบหมาย	ประธาน
๔) ศาสตราจารย์ชยันต์ พิเชียรสุนทร ราชบัณฑิต	รองประธาน
๕) ผู้อำนวยการกองผลิตภัณฑ์สมุนไพร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	กรรมการ
๖) นายกสมาคมอาหารเสริมสุขภาพ หรือผู้แทน	กรรมการ
๗) นายกสมาคมผู้ผลิตยาสมุนไพร หรือผู้แทน	กรรมการ
๘) นางสาวอัญชลี จุฑะพุทธิ ผู้เชี่ยวชาญด้านเภสัชกรรม	กรรมการ
๙) นายชาติรี เจตน์ธรรมจักร ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทยประยุกต์	กรรมการ
๑๐) นางลัดดาวัลย์ ครุปัญญามาตย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทยประยุกต์	กรรมการ

๑๑) นางเนตรดาว...

- ๑๑)นางเนตรดาว ยวงศรี กรรมการ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทย
- ๑๒)นายยุทธเดช เวชพงศา กรรมการ
ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร
- ๑๓)ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย กรรมการ
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และเลขานุการ
- ๑๔) หัวหน้ากลุ่มงานสนับสนุนการขึ้นทะเบียนยาและผลิตภัณฑ์สมุนไพร กรรมการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย และผู้ช่วยเลขานุการ
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๑๕) นางจิรารัตน์ เพิ่มภูศรี กรรมการ
เภสัชกรชำนาญการ และผู้ช่วยเลขานุการ
กองผลิตภัณฑ์สมุนไพร
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

๑.๒ หน้าที่และอำนาจ

๑) กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในการจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงของตำรับยาแผนไทยและข้อบ่งใช้ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพและข้อความกล่าวอ้างทางสุขภาพ เพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร

๒) ให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อมูลรายการอ้างอิงของตำรับยาแผนไทยและข้อบ่งใช้ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพและข้อความกล่าวอ้างทางสุขภาพ เพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร

๓) พิจารณาความถูกต้องของข้อมูลรายการอ้างอิงของตำรับยาแผนไทยและข้อบ่งใช้ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพและข้อความกล่าวอ้างทางสุขภาพ เพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร

๔) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมอบหมาย

ข้อ ๒ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงเพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนตำรับยาแผนไทย โดยมีองค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

๒.๑ องค์ประกอบ

- ๑) รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ปรึกษา
ที่ได้รับมอบหมาย
- ๒) ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย ที่ปรึกษา
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๓) ผู้อำนวยการกองผลิตภัณฑ์สมุนไพร หรือผู้แทน ที่ปรึกษา
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
- ๔) ศาสตราจารย์ชยันต์ พิเชียรสุนทร ประธาน
ราชบัณฑิต

๕) ผู้อำนวยการ...

- ๑๙) หัวหน้ากลุ่มงานสนับสนุนการขึ้นทะเบียนยาและผลิตภัณฑ์สมุนไพร   กรรมการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย   และเลขานุการ
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๒๐) นางสาวพิศพรรณ วีระยิ่งยง   กรรมการ
เภสัชกรชำนาญการ   และเลขานุการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๒๑) นางสาวชวีศา ประดิษฐ์อุกฤษฏ์   กรรมการ
แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ   และผู้ช่วยเลขานุการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๒๒) นางสาวภัทธีรา แรงกล้า   กรรมการ
แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ   และผู้ช่วยเลขานุการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๒๓) นางสาวกรรวิ กรวิศิษฏ์วาทีน   กรรมการ
แพทย์แผนไทย   และผู้ช่วยเลขานุการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ๒๔) นางสาวรุ่งทิพย์ เลาะวิถิ   กรรมการ
แพทย์แผนไทย   และผู้ช่วยเลขานุการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๒.๒ หน้าที่และอำนาจ

- ๑) รวบรวมข้อมูลตำรับยาแผนไทย เพื่อจัดทำรายละเอียดข้อมูลรายการอ้างอิงของตำรับยาแผนไทยและข้อบ่งใช้ เพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนตำรับยาแผนไทย
- ๒) เสนอข้อมูลรายการอ้างอิงของตำรับยาแผนไทยและข้อบ่งใช้ ประกอบการอนุญาตทะเบียนตำรับยาแผนไทย ต่อคณะกรรมการอำนาจการจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงเพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนตำรับยาแผนไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ
- ๓) สนับสนุนวิชาการในการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงของตำรับยาแผนไทยและข้อบ่งใช้ เพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนตำรับยาแผนไทย
- ๔) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมอบหมาย

ข้อ ๓ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงเพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ โดยมีองค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

๓.๑ องค์ประกอบ

- ๑) รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก   ที่ปรึกษา
ที่ได้รับมอบหมาย

๒) ผู้อำนวยการ...

๒) ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ที่ปรึกษา
๓) ผู้อำนวยการกองผลิตภัณฑ์สมุนไพร หรือผู้แทน สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	ที่ปรึกษา
๔) ศาสตราจารย์ชยันต์ พิเชียรสุนทร ราชบัณฑิต	ประธาน
๕) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสมุนไพร หรือผู้แทน กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์	กรรมการ
๖) ผู้อำนวยการสำนักยาและวัตถุเสพติด หรือผู้แทน กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์	กรรมการ
๗) รองศาสตราจารย์อรุณพร อธิรัตน์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการ
๘) รองศาสตราจารย์ชนิพรรณ บุตรยี่ สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล	กรรมการ
๙) ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษณา ศรียากุล วิทยาลัยแพทยศาสตร์นานาชาติจุฬาภรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการ
๑๐) นายปิยะพล พูลสุข คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการ
๑๑) นางปราณี ขวลิตธำรง ผู้เชี่ยวชาญด้านเภสัชกรรม	กรรมการ
๑๒) นางสาวอัญชลี จุฑะพุทธิ ผู้เชี่ยวชาญด้านเภสัชกรรม	กรรมการ
๑๓) นางสาวเพ็ญศรี สงวนทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทย	กรรมการ
๑๔) นางวันทนี เจตนธรรมจักร ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทยประยุกต์	กรรมการ
๑๕) นางสาวนิมณฑล เลาสุขไพศาล เภสัชกรชำนาญการ กองผลิตภัณฑ์สมุนไพร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	กรรมการ

๑๖) นางจิรารัตน์...

- ๑๖) นางจิรารัตน์ เพิ่มภูศรี
เภสัชกรชำนาญการ
กองผลิตภัณฑ์สมุนไพร
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
กรรมการ
- ๑๗) นายจักรกฤษณ์ สิงห์บุตร
เภสัชกรชำนาญการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กรรมการ
- ๑๘) หัวหน้ากลุ่มงานสนับสนุนการขึ้นทะเบียนยาและผลิตภัณฑ์สมุนไพร
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กรรมการ
และเลขานุการ
- ๑๙) นางสาวพิศพรรณ วีระยิ่งยง
เภสัชกรชำนาญการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กรรมการ
และเลขานุการ
- ๒๐) นางสาวชวีศา ประดิษฐ์อุกฤษฏ์
แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ
- ๒๑) นางสาวภัทธีรา แรงกล้า
แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ
- ๒๒) นางสาวกรรวิ กรวิศิษฐ์วาทีน
แพทย์แผนไทย
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ
- ๒๓) นางสาวรุ่งทิพย์ เลาะวิถึ
แพทย์แผนไทย
สถาบันการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ

๓.๒ หน้าที่และอำนาจ

๑) รวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ เพื่อจัดทำรายละเอียดข้อมูล
รายการอ้างอิงของผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพและข้อความกล่าวอ้างทางสุขภาพ เพื่อประกอบการอนุญาต
ทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ

๒) เสนอข้อมูล...

๒) เสนอข้อมูลรายการอ้างอิงของผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพและข้อความกล่าวอ้างทางสุขภาพ เพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนตำรับผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ ต่อคณะกรรมการอำนวยการจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงเพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนตำรับยาแผนไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ

๓) สนับสนุนวิชาการในการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดทำข้อมูลรายการอ้างอิงของผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพและข้อความกล่าวอ้างทางสุขภาพ เพื่อประกอบการอนุญาตทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ

๔) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมอบหมาย

ข้อ ๔ ให้ยกเลิกคำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ ๖๓๖/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๔ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำข้อมูลรายการมาตรฐานประกอบการอนุญาตทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(นายธงชัย เลิศวิไลรัตนพงศ์)
อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก